ISSN 1814–4357

Дачникам садівникам городникам

Всеукраїнський щомісячний журнал

ДІМ • САД • ГОРОД

Передплатний індекс 74142 №8 серпень 2010

Заготовляємо овочі на зиму

Серпень прийшов на виноградник

Кармали королівські

НАЦІОНАЛЬНИЙ КОМПЛЕКС
«ЕКСПОЦЕНТР УКРАЇНИ»

14-16 жовтня

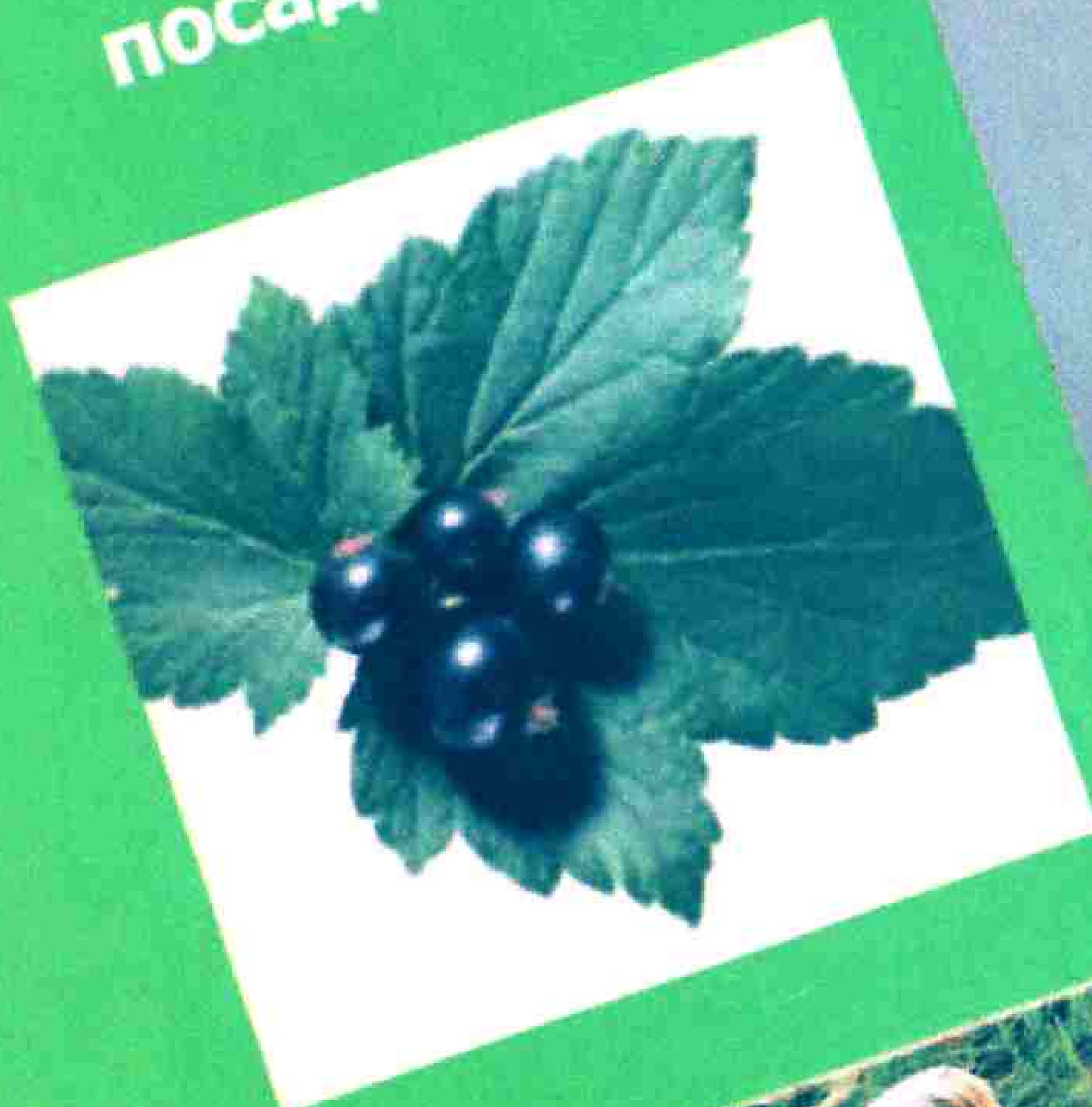
Спеціалізована виставка-ярмарок

САД. ГОРОД. УРОЖАЙ. 2010

Науковий потенціал у галузі садівництва, овочівництва та виноградарства. Технології вирощування. Садівництво і овочівництво: селекція, агрохімія, посадковий матеріал, насіння і декоративні рослини.

Організатор:
Національний комплекс "Експоцентр України"

Співорганізатор:
КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"

Продукція плодоовочівництва. Квітникарство. Міні-техніка, садово-городній та господарський інвентар. Оранжереї, зимові сади, тепличні господарства. Садовопаркові та дачні меблі.

КП "Редакція журналу "Дім,сад, город"
вул. Акад. Заболотного,19, м. Київ-680, 03680, МСП-680.
Тел./факс: (044) 223-38-17; 223-22-59
Тел.: 223-22-58
E-mail: vgt@i.com.ua; dsg@dimsadgorod.com
www.dimsadgorod.com

Дім · САД · ГОРОД

Ось і закінчується літній сезон. Не за горами осінь – переломний момент між літом і зимою. У цей час ще буде йти збір останнього врожаю та закладання його на тривале зберігання, повним ходом готуватиметься садочок та ділянка до зустрічі зимових холодів. Це вдала пора, коли треба починати готуватися до нового сезону: омолодити садочок, придбати новий насінневий матеріал, садово-городній інвентар та засоби захисту від шкідників. Це час для обміну досвідом між однодумцями, отримання консультацій та порад з перших вуст відповідних фахівців. Як кажуть, і себе показати, і чужому навчитися.

Отже, колективне підприємство "Дім, сад, город" та редакції журналів "Дім, сад, город", "Пасіка", "Квіти України", "Виноград. Вино", "Календар садівника і городника", "Будьмо здорові", "Туризм сільський зелений", "Чумацький шлях" та "Яблунька" запрошують садівників, городників, квітникарів, пасічників, виноградарів, забудовників, любителів історії рідного краю та сільського зеленого туризму; шанувальників здорового способу життя до участі на стенді "Дім, сад, город" спеціалізованої виставки-ярмарку "САД. ГОРОД. УРОЖАЙ – 2010".

Тематичні розділи :

- ❖ Практичний та науковий потенціал у галузі садівництва, овочівництва, виноградарства, бджільництва, здорового способу життя та розвитку несільськогосподарських видів діяльності у селі.
- ❖ Технології вирощування. Органічні та натуральні продукти: органічне сільське господарство, гастрономія, натуральна косметика, фітопрепарати.
- ❖ Садівництво і овочівництво: селекція, агрохімія, посадковий матеріал, насіння і декоративні рослини.
- ❖ Продукція плодоовочівництва.
- ❖ Квіти та квітникарство. Флористика. Ландшафт і дизайн.
- ❖ Особисті селянські та фермерські господарства.
- ❖ Міні-техніка, садово-городній та господарський інвентар. Обладнання для переробки сільськогосподарської продукції.
- ❖ Малі архітектурні форми: лазні, сауни, басейни. Екологічні будинки: збірні будинки: дерев'яні, фінські, зруби, каркасно-щитові, будівельні та оздоблювальні матеріали.
- ❖ Альтернативні види енергії.
- ❖ Системи водоочищення та опалення.
- ❖ Захист навколишнього середовища та утилізація сміття.
- ❖ Предмети інтер'єру, екологічні меблі.
- ❖ Пивоварні, коптильні.
- ❖ Кухонна техніка, посуд, інструменти тощо.
- ❖ Народні вироби та сувенірна продукція.
- ❖ Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, центри дорадчих послуг, громадські організації.
- ❖ Міжнародні та українські проекти, благодійні організації.
- ❖ Спеціалізована література.

У програмі організаторів стенду передбачається проведення семінарів, консультацій та обмін досвідом з питань, які будуть формуватися за вашими листами. Просимо на нашу адресу направляти ваші пропозиції щодо цих питань, але не пізніше 15 вересня 2010 р.

На постійних і активних читачів та партнерів чекають приємні сюрпризи.

Також запрошуємо взяти участь у роботі експозиції "Дім, сад, город". Заявки на участь приймаються від фізичних та юридичних осіб до 01.10.2010 р.

Вартість участі становить;

- ❖ 15 грн за 1 кв метр необладнаної відкритої площі за добу;
- ❖ від 120 грн за 1 кв метр необладнаної закритої площі (у павільйоні) за весь період роботи виставки;
- ❖ від 240 грн за 1 кв метр обладнаної (експозиційний стенд) площі;
- ❖ виставковий збір становить 400 грн;
- ❖ надаються послуги щодо додаткового обладнання та меблів, нестандартного виставкового обладнання, художнього оформлення стендів, роботи обслуговуючого персоналу, транспортних послуг.

Вказані ціни не включають податок на додану вартість (20%) та податок на рекламу (0,5%).

За умов оплати до 1 вересня 2010 року постійним читачам та партнерам колективного підприємства надаватимуться знижки.

Контакти організатора експозиції "Дім, сад, город":

КП "Редакція журналу "Дім, сад, город" (на конверті зазначати "виставка ДСГ")

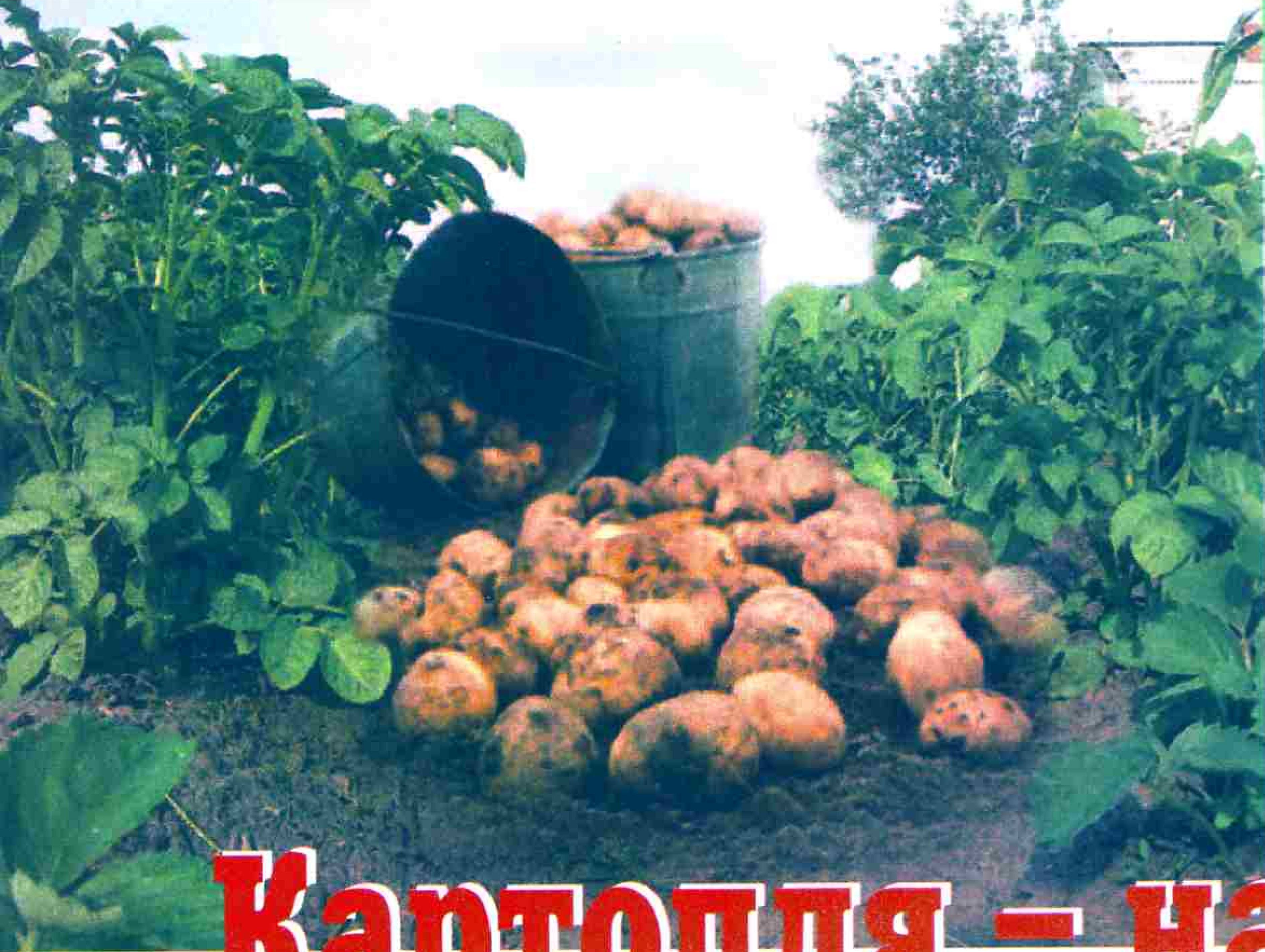
03680, м. Київ, вул.Академіка Заболотного, 19 або 04209, м.Київ, а/с 4, Васильєву В.П.

тел/факс (044) 223-38-17, 222-93-17, (067) 252-10-12

e-mail: vgt@i.com.ua

www.dimsadgorod.com

Керівник проекту Васильєв Володимир Павлович

ристання цих елементів організмом, відіграє важливу роль у запобіганні рахіту, у процесах кровотворення, бо сприяє кращому засвоєнню заліза.

Споживаючи картоплю, людина одержує значну частку необхідної кількості мінеральних солей. При вживанні денної норми бульб (200–400 г) людина забезпечує себе на 80% калієм, на 20% залізом, на 10% фосфором. Мінеральні речовини перебувають у легкозасвоюваній формі. Цінність калію картоплі полягає в тому, що з неї він засвоюється легше, ніж з продуктів тваринництва. Завдяки цьому вона здатна підтримувати баланс калію в організмі людини на високому рівні, навіть при збільшенні потреби в ньому. Особливо цінна картопля як джерело калію для людей похилого віку.

Картопля – наш другий хліб

Картопля – цінний і незамінний продукт харчування. З неї готують безліч різних страв У населення нашої країни вона завжди вважалася "другим хлібом ". Бульби картоплі – своєрідний регулятор травлення, що поліпшує засвоєння та підвищує біологічну цінність інших продуктів. Як і хліб, картопля ніколи не приїдається. За даними Науково-дослідного інституту харчування, річна норма споживання бульб картоплі на одного жителя у середньому повинна становити не менше 110 кг.

У бульбах міститься близько 26% сухих речовин, із яких 80–85% – це крохмаль і майже 3% – білкові сполуки. Її вуглеводи є важливим джерелом енергії для людського організму, а білок за якістю рівнозначний білку молока, яєць та яловичини (засвоюваність – 85%), він перевершує білок хлібних злаків, сої і бобів. Білок картоплі має здатність підвищувати засвоюваність тваринних білків, особливо яєчного, а тому картопля дуже корисна як гарнір до м'ясних страв. Він також має здатність гальмувати активність шлункових ферментних білків. Завдяки такій особливості при вживанні картопляного соку ослаблюється шлункова секреція у людей, які хворіють на гастрити з надлишковою секрецією Клітковина картоплі дуже ніжна, не подразнює слизову оболонку шлунка і кишківника. Бульби картоплі є своєрідним регулятором травлення, який підвищує засвоєння та біологічну цінність інших продуктів.

За вмістом амінокислот (лейцин, гістидин, аспарагін та інші) картопля перевершує чимало овочевих культур, в тому числі моркву. Бульби містять їх навіть більше, ніж материнське молоко. При споживанні 300 г бульб на добу потреба людини в незамінних амінокислотах забезпечується на 30–40%.

У бульбах картоплі міститься більше десяти органічних кислот. Основні з них – янтарна, щавлева, лимонна, яблучна, піровиноградна, винна, ізолимонна та інші. Ранньостиглі сорти містять менше кислот, ніж пізньостиглі. Розміщуються вони в бульбі нерівномірно, більше у верхівці. Якщо бульби містять більше калію, ніж хлору, то в них більше лимонної кислоти і менше темніє м'якуш.

Картопля частково забезпечує потребу людського організму в органічних кислотах, які відіграють важливу роль у процесах кровообігу, посилюють виділення шлункового соку. Лимонна кислота, наприклад, сприяє кращому засвоєнню калію та кальцію, поліпшує вико-

Бульби картоплі широко використовують у народній медицині. Подрібненими бульбами лікують екзему, опіки та інші захворювання шкіри. Шматочки сирої картоплі на скронях знімають головний біль. Для лікування запалення дихальних шляхів, носа і горла застосовують інгаляції над парою з вареної картоплі чи роблять компреси. А сік зі свіжих бульб, особливо молодих, лікує виразку шлунка, гастрити, гіпертонію.

Єдиним недоліком картоплі є небезпека отруєння при вживанні позеленілих бульб, в яких накопичується отруйна речовина соланін, що руйнує еритроцити крові. Максимально допустима концентрація цієї речовини становить 15 мг/кг. Для запобігання його утворенню продовольчі бульби слід зберігати в темних приміщеннях. Бульби насіннєвого призначення, навпаки, озеленюють на світлі, оскільки соланін підвищує їхню стійкість до несприятливих умов, пригнічує розвиток грибних і бактеріальних захворювань під час зберігання.

Сезон споживання бульб у свіжому вигляді безпосередньо з поля доволі короткий – лише 3–3,5 місяці, тобто майже весь вирощений урожай потрібно зберігати протягом певного періоду. Доводиться зберігати у свіжому вигляді картоплю продовольчого та кормового призначення протягом 8–9, насіннєву – 7–8 місяців. Таким чином, при сезонному виробництві картоплі тривалість періоду її зберігання втричі перевищує період вирощування. Тому велике значення має правильне вирощування картоплі, яке забезпечить споживачів якісним продуктом харчування протягом року та насіннєвим матеріалом навесні.

Як відомо, збереженість будь-якої продукції рослинництва залежить від багатьох чинників. Насамперед, від умов вирощування, ґрунтово-кліматичних умов, а також можливості забезпечення відповідних режимів протягом усього періоду зберігання. Чим оптимальнішими будуть ці фактори, тим менше буде втрат.

Вплив умов вирощування на лежкість бульб картоплі

Щоб виростити лежкі бульби, потрібно, насамперед, враховувати біологічні особливості рослин.

Наукові дослідження і практичний досвід свідчать про те, що картопля – досить пластична культура. Однак нормальний ріст, розвиток і продуктивність її можливі лише

за умови оптимального забезпечення рослин теплом, світлом, повітрям, вологою і поживними речовинами.

Вимоги до клімату. Відповідно до свого ботанічного походження картопля є рослиною холодно-помірних кліматичних регіонів з середніми річними температурами від +6 до 10°С. Клімат та погода суттєво впливають на ріст, врожайність та якість бульб. Особливо великий спад врожаю характерний для тепліших регіонів у разі перевищення оптимальних температурних показників. Нестача води й надмірна вологість у поєднанні з нестачею повітря в ґрунті також заважають росту картоплі.

Вимоги до температурних умов. Картоплиння та бульби відомі своєю відносно високою морозостійкістю. За температури 8°С після завершення періоду спокою при проростанні бульби починають сходити зі значним інтервалом коливань між сортами. Оптимальна температура для росту бульб приблизно +17°С. За температури понад +20°С знижується ефективність фотосинтезу, а більше +30°С – починається відмирання. За температури понад +40°С рослини втрачають свою здатність до подальшого росту і понад +45°С настає теплова смерть.

Опади та ґрунтова волога. Потреба у воді рослин відрізняється залежно від стадії їхнього росту. У фазі проростання вона незначна і повністю задовольняється запасом у насінневому матеріалі. У цій фазі висока вологість ґрунту в поєднанні з низькими температурами негативно впливає на подальший ріст картоплі. У фазі утворення і появи бруньок до повного цвітіння картопля потребує найбільше води. Вміст продуктивної вологи ґрунту має становити не менше 50%, а краще – 60%. Якщо вміст продуктивної вологи менший 50%, виникає потреба у зрошенні. Інакше, крім низького врожаю, слід очікувати й невисокої якості бульб.

Вимоги до світла. В умовах короткого дня у картоплі скорочується період бульбоутворення. Під час вирощування картоплі в районах з довгим світловим днем спостерігається інтенсивніше цвітіння, кращий розвиток вегетативних органів та вищий урожай бульб. Як будь-яка просапна культура, картопля вибаглива до світла. При затіненні, за надмірного загущення або значного забур'янення рослини жовтіють, витягуються, майже не цвітуть, у них порушується фотосинтез, процеси обміну та ґрунтового живлення, що призводить до пізнього утворення бульб і зниження врожаю.

Особливості живлення. При надмірному живленні азотом сильно розростається бадилля, затримується утворення бульб. Нестача азоту негативно позначається на продуктивності фотосинтезу, врожаї і якості бульб. Достатнє фосфорне живлення сприяє швидшому утворенню бульб, збільшенню їхньої маси й крохмалистості. Нестача фосфору затримує розвиток рослин. Оптимальне калійне живлення регулює процеси фотосинтезу, білкового і вуглецевого обміну та бульбоутворення.

Лежку картоплю можна отримати лише за оптимальних умов вирощування. На лежкість бульб впливає багато факторів, зокрема:

1) тип ґрунту – механічний склад (найкращі – супіщаного механічного складу); забезпечення киснем (не менше 17%); можливість якісного проведення міжрядного обробітку: якщо його не можна проводити і в ґрунті мало кисню (менше 17%) – бульби формуються зовсім нележкі, хворіють на задуху. Тип ґрунту значно впливає і на смак бульб: на важких ґрунтах утворюються бульби з мильною консистенцією, на торф'яних і легких – містять мало сухих речовин та крохмалю.

2) місце в сівозміні – треба уникати культур, що пошкоджуються спільними шкідниками (нематода та ін.).

3) реакція середовища – оптимальні для вирощування бульб картоплі слабокислі ґрунти. Вапнування кислих ґрунтів потрібно проводити не безпосередньо під картоплю, бо це підвищує захворюваність бульб паршею.

4) підготовка садивного матеріалу – він має бути вирівняним, що забезпечить одночасність появи сходів, одночасність дозрівання, а відтак зниження втрат та травмованості недозрілих бульб; різати насінні бульби картоплі машиною можна тільки в тому випадку, коли захворюваність становить не більше 10%. Під час розрізування бульб потрібна обробка 1%-ним розчином борної кислоти. В цьому разі садити бульби потрібно не раніше ніж через 3 дні.

5) строки садіння – краще ранні, бо важливо одержати восени технічно дозрілу бульбу. Для одного й того ж ботанічного сорту це залежить від умов вегетаційного періоду, але для пізніх сортів все ж необхідно перестраховуватися: провести обігрів насінного матеріалу, а також пророщування.

6) добрива та їхнє співвідношення – картопля дуже вибаглива до поживних речовин, тому добре реагує на внесення добрив. Особливе значення при цьому мають органічні добрива. Вони не тільки сприяють підвищенню врожаю, але й поліпшують смак бульб, підтримують родючість ґрунту. Одним з найефективніших добрив є напівперепрілий гній, оскільки свіжий вносити під картоплю не рекомендують.

Не менш важливим фактором живлення рослин є використання мінеральних добрив. Особливо ефективні мінеральні добрива на дерново-підзолистих ґрунтах Ці ґрунти, як правило, бідні на азот, тому картопля тут доб-

ДІМ·САД·ГОРОД **№8** **2010 р.**

Щомісячний виробничо-практичний журнал

Засновник і видавець — КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"

Зареєстрований Міністерством інформації України, серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.

Видається з січня 1989 р.

ре реагує саме на азотні добрива. Спільна дія мінеральних і органічних добрив на всіх ґрунтах є сильнішою, ніж дія тільки органічних або тільки мінеральних добрив.

Однак під час внесення азотних мінеральних добрив слід враховувати кислотність ґрунту. Оскільки картопля негативно реагує на хлор (хлоровмісні добрива погіршують смак бульб, знижують вміст крохмалю), кращими азотними добривами є аміачна селітра, сульфат амонію, карбамід і аміачна вода. Аміачна вода, до того ж, є ефективним засобом боротьби з дротяником. Слід врахувати, що аміачна селітра, а особливо сульфат амонію, підкислюють грунт. Тому вносити їх бажано по вапняному фону. Азотні добрива вносять повністю до садіння картоплі. До норми азотних добрив слід підходити дуже обережно, оскільки в разі надлишку їх підвищується інтенсивність дихання бульб у період зберігання, зростає вміст цукрів (погіршується смак), зменшується вміст крохмалю та вітаміну С.

Фосфорні добрива позитивно впливають на врожайність картоплі, накопичення крохмалю в бульбах та їхні смакові якості. Найкращим фосфорним добривом під картоплю вважають суперфосфат. На кислих дерново-підзолистих ґрунтах непоганим добривом під неї є фосфоритне борошно. Вносити його краще під зяблеву оранку в подвійній кількості порівняно з суперфосфатом. Надлишок фосфорних добрив призводить до потемніння бульб, вони погано розварюються, мають неприємний запах та смак.

Значний вплив на врожай і якість картоплі мають калійні добрива. Калій покращує біохімічний склад бульб, збільшує огрубіння шкірки, підвищує стійкість до механічних пошкоджень. Кращим калійним добривом під картоплю є калімагнезія. Визначаючи норми внесення органічних і мінеральних добрив, слід керуватися запасом поживних речовин у ґрунті, їхньою доступністю, виносом поживних речовин та величиною запланованого врожаю.

7) засоби захисту – недостатня кількість їх призводить до одержання нестандартної продукції або з низькою лежкістю. Бульби хворіють фітофторозом, ризоктоніозом.

8) аерованість ґрунту – обмаль у ґрунті кисню (чи перезволоження, чи поганий обробіток) знижують лежкість бульб під час зберігання, вміст кисню для бульб – не менше 17%.

9) наявність бур'янів – призводить до появи деформованих бульб, які відносять до нестандартних і на тривале зберігання не закладають.

10) догляд за посівами потрібно проводити своєчасно і якісно.

11) збирання врожаю – зібрати врожай потрібно до настання температури не нижче +10°С. Збирання слід розпочинати після повного достигання бульб. Такі бульби менш чутливі до механічних пошкоджень, краще зберігаються, містять максимальну кількість сухих речовин. До збирання картоплі площі готують заздалегідь. Скошують картоплиння за 10–15 днів до збирання на насіннєвих посівах і за 3–5 днів – на продовольчих. Це прискорює фізіологічне достигання та огрубіння шкірки бульб, запобігає масовому поширенню хвороб, зменшує втрати й механічні пошкодження бульб. Якщо грунт дуже ущільнений або перезволожений, для полегшення збирання врожаю та зниження механічного травмування бульб за 4–5 днів до початку збирання проводять завчасне розпушення міжрядь. Висота падіння бульб у процесі вантажно-розвантажувальних робіт не повинна перевищувати 30 см.

Про придатність картоплі до зберігання значною мірою можна судити за станом бульб. Придатна для тривалого зберігання картопля, бульби якої мають свіжий вигляд та огрубілу шкірочку, а, крім того, на них не має бути зовнішніх і внутрішніх (при розрізуванні) виявів захворювань, механічних пошкоджень. Непридатна для тривалого зберігання картопля з такими ознаками: шкірочка на бульбах злущена або легко відстає, з широко розкритими продихами (сочевичками), при розрізуванні м'якуш темніє; з паростками на час збирання, з сонячними опіками, зів'яла, підморожена або зібрана в приморозки; із землею, що міцно тримається на бульбах; з глибокими порізами, уколами; роздавлена; половинки бульб; зволожена.

Оксана Завадська,
кандидат с.-г. наук,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ВЧАСНО ПОДБАЙ ПРО СВІЙ УРОЖАЙ

Новітні технології захисту плодоовочевої продукції та подовження тривалості її зберігання із застосуванням біопрепаратів Фітоцид® та Липосам®

Виростити урожай – нелегка справа, а ще не просто зберегти його. І тут в нагоді дбайливому господарю стануть біопрепарати-новинки Фітоцид® та Липосам® від виробника ПП "БТУ-Центр"

Фітоцид® – біопрепарат, одержаний шляхом мікробіологічного синтезу, діючою основою якого є клітини ендофітних бактерій Bacillus subtilis та їх активні метаболіти (ферменти, вітаміни, фунгіцидні речовини), залишки поживного середовища. Зовнішньо – це рідина світло-коричневого або коричневого кольору з слабким, специфічним запахом.

Липосам® – біопрепарат, липкогенна композиція біополімерів природного походження, одержаних шляхом мікробіологічного синтезу. Зовнішньо – це гель бежевого кольору з слабким специфічним запахом.

Особливості дії біопрепаратів

Біопрепарат Фітоцид® має антимікробні властивості, завдяки здатності мікроорганізмів протидіяти проникненню збудників грибних та бактеріальних хвороб у плоди, продукуючи антимікробні речовини.

Фітоцид® – сучасний біопрепарат з біофунгіцидними властивостями та широким спектром пролонгованої дії ефективно застосовується в рослинництві для передпосівної обробки насіння, захисту вегетуючих рослин від комплексу грибкових та бактеріальних хвороб, у плодоовочівництві та садівництві – для захисту від інфекційних та фізіологічних хвороб плодів та овочів в період їх зберігання.

Біопрепарат Липосам® має унікальні липкогенні та вологоутримуючі властивості, що дозволяють застосовувати його в якості носія-прилиплювача різних препаратів для рослинництва. Липосам® слугує захисту плодів від розтріскування, в'янення, сонячних опіків, подовжує строки зберігання зібраних плодів. Завдяки тонкій полімерній плівці, що утворюється на плодах після обробки Липосамом®, при випаданні опадів надлишкова волога не поглинається плодами, урожай захищається від ураження грибковими хворобами при підвищеній вологості. Плівка не порушує дихання плодів.

Технології застосування

1. Обробка фруктів перед закладанням на зберігання

За 10–15 днів до закладання фруктів на зберігання проводять обприскування поверхні плодів розчином біопрепаратів. Обприскування фруктів можна проводити безпосередньо в тарі для зберігання, яка повинна бути неглибокою і попередньо також оброблена цим розчином. Можна проводити обробку і іншим способом: традиційне дрібнодисперсне обприскування плодів на дереві перед збиранням урожаю, обприскування зібраних плодів на рівній поверхні в затіненому місці, підсушування та укладання в підготовлену тару для зберігання, занурювання плодів, укладених в пластикову тару, в розчин біопрепаратів (при цьому обробляється і тара), іншим традиційним способом, прийнятим для обробки фруктів у господарстві.

2. Обробка овочів

Враховуючи особливі ознаки коренеплодів моркви та буряка, а саме: низьку водоутримуючу здатність (швидке в'янення), швидке проростання при зберіганні, коротку стадію глибокого спокою, наявність сприятливого середовища для розвитку збудників грибкових та бактеріальних хвороб, коренеплоди потребують найбільшого захисту при зберіганні. Обробку коренеплодів проводять дрібнодисперсним обприскуванням розчином біопрепаратів безпосередньо за 3–5 днів перед закладанням у сховище. Можна використовувати інші традиційно прийняті в господарстві способи обробки овочів.

Переваги запропонованої технології

Технологія захисту плодоовочевої продукції та подовження тривалості її зберігання із застосуванням високоефективних біопрепаратів **Фітоцид®** та **Липосам®** дає змогу:

- зменшити втрати плодів і коренеплодів від ураження грибковими та бактеріальними збудниками хвороб;
- зменшити втрату вологи в плодах;
- збільшити вихід та зберегти смакові якості плодоовочевої продукції;
- подовжити строки зберігання.

Фітоцид® у комплексі з **Липосамом®** захистить від грибкових та бактеріальних хвороб методом обприскування і поливу:

– **перед посадкою** цибулини квітів (тюльпани, нарциси, гіацинти, крокуси, тощо), кущі троянд, хризантем, інших багаторічників;

– **перед закладанням** на зберігання бульби жоржин, цибулини гладіолусів і інших рослин, що потребують зберігання;

– **до настання морозів** кущі смородини, малини, агрусу, садової суниці, полуниці та інших плодово-ягідних культур.

Виробник: ПП "БТУ-Центр" 24321, Україна, м. Ладижин, вул. Будівельників, 35,
тел./факс: 8 (04343) 6-02-94, 6-44-84.
Відділ реалізації: 8 (044) 276-09-46; 8 (067) 656-09-95.

На правах реклами

Заготовляємо овочі на зиму

Той, хто трудиться на земельній ділянці із самого початку року, одержує в серпні плоди своєї праці. Урожай треба зібрати, переробити зібрані овочі й фрукти, щоб узимку заготівлі були гарною підмогою в щоденному меню.

На грядках ще червоніють помідори. Не проґавте час, приготуйте банки для заготівлі цього сонячного плода. Помідори, консервовані цілими, у желе й у яблучному соку, томатний сік, томат-пюре, гострий соус, ікра й варення із зелених помідорів, солоні помідори – це справжні подарунки літа. Гарні в банках і огірочки, кабачки, патисони. На все потрібний час. А ще треба зібрати часник, квасолю, цибулю – все, чим вас віддячив город. Як же зберегти врожай, уникнути прикрих втрат? Нагадаємо основні правила домашніх заготівель.

Мийте овочі з максимальною старанністю. Без жалю вирізуйте хворі й ушкоджені ділянки. Банки недостатньо просто вимити, треба обшпарити їх окропом. Овочі й фрукти, куплені на ринку, мийте особливо ретельно.

Останнім часом, крім металевих, набули популярності скляні кришки багаторазового використання. Зручні, з широким еластичним гумовим кільцем і металевим пружним хомутиком, що кріпить кришку. Підготовлені овочі й фрукти кладуть у таку банку, закривають кришкою з кільцем і хомутиком. Банку заливають водою повністю, "з головою", не побоюючись потрапляння її всередину. Кришка "працює", як клапан, що випускає пару, але всередину нічого не пропускає. Після стерилізації вийміть банки з каструлі для остигання. Кришка щільно присмокчеться до банки.

Домашні соління й компоти з успіхом можна закупорювати воском (або очищеним парафіном). Банки заповнюють і стерилізують, як звичайно, охолоджують, а потім на їхній вміст виливають шар розплавленого воску товщиною близько 2 см. Застигаючи, він утворює герметичну кришку. Не потрібні ніякі машинки, а запас воску переходить із сезону в сезон. Таке закупорювання виключає повітряний прошарок над продуктом і тому особливо надійне. Від пилу горловину прикривають папером.

Полягло цибулиння – настав час вибирати ріпку. Якщо вона "пересидить" у землі, збільшиться ймовірність її захворювання. Викопуйте цибулю в сонячний день. Викопані цибулини кладіть в один ряд. Протягом дня їх треба буде перевернути на інший бік, тому викладайте цибулю в один шар. До вечора складете його під навіс. На інший день обережно, щоб не ушкодити лусочки, обріжте корінь під саме денце, перо теж обріжте. Розсортуйте цибулини на великі, середні й дрібні, видаліть зіпсовані й хворі (їх використовуйте в першу чергу).

Деякі городники зберігають цибулю підвішеною у старих панчохах, інші – у мішках. Останнім часом для зберігання цибулі й часнику почали застосовувати картонні контейнери з-під яєць. У кожному заглибленні – цибулинка або головка часнику. Зручно зберігати цибулю й часник на горищі, але за умови, що оптимальна температура там буде підтримуватися в межах 0–3°С. Якщо температура сповзла за нульову відмітку, прикрийте цибулини матами або товстою "ковдрою" із соломи чи сіна. Але коли попри всі сподівання вам не вдалося захистити цибулю й часник від підмерзання, не поспішайте їх викинути. Краще взагалі до них не доторкатися до повного розморожування. Розмерзнувши, вони можуть зберігатися довше.

Якщо горищем ви поки що не обзавелися, зберігайте цибулю й часник у дірявих (з отворами) ящиках, складених один на інший, у сухому прохолодному приміщенні. А як зберегти до весни цибулю-сіянку? Викопавши, її варто гарненько просушити, скласти в суху трилітрову банку, закрити кришкою й опустити в льох. Жодна цибулина не зіпсується.

Багато городників скаржаться на шкодочинність личинок зернівки, які псують квасолю під час зберігання. Як

позбутися шкідливої комахи, якщо вона вже буравить "віконечка" у сім`ядолях? Спробуйте почастувати її високою температурою, потримавши насіння квасолі в гарячій духовці. Звичайно, таке насіння втрачає схожість, але для їжі воно придатне.

Якщо ж говорити про агротехнічні прийоми боротьби із зернівкою (наукова назва шкідника – брухус), то вони зводяться до дотримання плодозміни, збирання й обмолоту в стислий термін, знищення рослинних залишків, своєчасного перекопування ділянки восени, тому що брухус (він ще уражує овочеві боби й горох) зимує здебільшого в рослинних рештках.

Одна з улюблених культур городників – квасоля. Вважається, що вона місця не просить: росте по малині, смородині, карликових яблунях і вздовж паркану. Опор не потребує, бо чудово обплітає чагарники й паркани. Кущові (низькорослі) сорти щодо врожайності поступаються кучерявій, а бульйон під час варіння кольорової квасолі виходить темно-коричневим. До речі, кольорову квасолю рекомендують варити у двох водах: у першій довести до кипіння, воду злити, потім варити в новій воді до готовності. Проте дехто вважає, що краще варити в одній воді.

Квасоля любить легкий, нейтральний, належно удобрений ґрунт. Чутлива до внесення мінеральних добрив, особливо суперфосфату й калійної солі (20–30 г на 1 кв. м). Вперше її підживлюють, коли з`явиться перший справжній листок (вносять суперфосфат). Другий раз – у фазі бутонізації підживлюють калійною сіллю. Ця культура теплолюбна, сходи бояться заморозків, тому сіють її в пору стійкого тепла безпосередньо у ґрунт, насіння загортають на глибину 3–5 см, відстань між рослинами – 15–20 см.

Як бобова культура квасоля здатна збагачувати ґрунт азотом. Саме тому

ягідні чагарники, по яких вона посаджена, від такого сусідства лише у виграші. Взаємна користь очевидна. Догляд за квасолею зводиться до поливів, прополювань і розпушувань міжрядь. Відомо, що ця рослина вибаглива до поливів, особливо в період цвітіння. Все це роблять у міру необхідності, але ґрунт розпушують після кожного поливу або дощу. Стебло прищипують на висоті 2–2,5 м, інакше квасоля буде рости до глибокої осені й урожай не встигне визріти. "Боби" знімають вибірковою, коли пожовкнуть.

Якщо грунти на вашій ділянці бідні, підживлення рослинам потрібне й у серпні. Гарбузові та пасльонові люблять гнойові настої. Інші овочі й квіти "пригощають" розчинами мінеральних добрив. По столовій ложці на відро води розчиняють азотні, фосфорні, калійні добрива й поливають зо два рази на місяць після рясного поливу водою, не бризкаючи на рослини. Ці норми нешкідливі як для рослин, так і для людини.

Всі овочі здатні накопичувати нітрати. Одні більше, інші менше. Вміст нітратів неоднаковий у різних частинах рослин. Найбільше їх у стеблах, качанах, черешках листків та в жилках. Менше – у листкових пластинках, у коренеплодах, насінні та плодах. От що радять у зв`язку із цим фахівці НДІ добрив і агроґрунтознавства. У столового буряка відрізати верхню й нижню частини коренеплоду; капусту очищати від верхніх листків і вирізати качан; у кабачків зрізати шкірочку, а в патисона – верхню частину, що прилягає до плодоніжки.

Знешкодити нітрати можна так: потримати годину очищені овочі (картоплю, моркву, буряк, капусту, брукву) під проточною водою, потім відварити їх, а відвар злити. У відварених овочах нітратів значно менше, ніж у смажених і тушкованих. Практично немає їх у овочах квашених, солоних та маринованих.

Кущі помідорів і в серпні необхідно періодично звільняти від бічних пагонів-пасинків, стежачи, щоб вони не виростали довшими за 5 см. Вирізуйте їх регулярно, гостро наточеним ножем, причому зрізуйте пагони не повністю. Залишений пеньок, як уже згадувалося, не дозволить на тім самім місці з`явитися новому пагону.

Треба застосовувати й таку операцію, як прищипування – видалення верхівок плодоносних пагонів. Це роблять у серпні. У першу чергу прищипують високорослі сорти помідорів.

Підготувала ***Н. Дець***

Експериментую на землі

Чув по радіо у передачі "Дім, сад, город" про те, як готувати компост. На мою думку, не потрібно копати ями, бо з власного досвіду знаю, що з них важко виймати компост, або обгороджувати його якимось матеріалом. Краще робити звичайний кагат (розмір залежить від кількості побутових відходів) і поливати помиями чи водою протягом року. За цей час маса перегниває і з неї утворюється чудове органічне добриво, яке легко зібрати на візок, сани або причіп. Оранку я роблю здебільшого навесні, бо на городі легше працювати: ґрунт пухкий.

Картоплю за місяць до садіння ми виносимо з погреба, перебираємо в помідорні ящики, в яких вона зберігається – проростає надворі або в сараї. Щороку висаджуємо 5–6 своїх, вже перевірених, високоврожайних і смачних сортів і 5–6 перспективних.

Садимо картоплю вручну, глибоко – на всю лопату, ширина міжрядь – 70 см, відстань у рядку – 20–25 см. Бульби важать по 80–100 г, великі картоплини ріжемо. Строк посадки 20–30 квітня, іноді – 15 квітня. Через 7–8 днів (залежно від проростання бур`янів) бороную посівною бороною, а ще через 5–6 днів, другий раз бороную впоперек першого боронування.

Як тільки картопля почне витикатися із землі, я загортаю її землею сапою з одного боку рядка. Після з`явлення картоплі в гребені загортаю з другого боку. Вся земля з міжряддя забирається на гребінь, висота якого 30–35 см. У міжряддях 60 см виходить менший гребінь і більше дрібної картоплі – це не вигідно.

До копання картоплі жодної бур`янини на площі немає. Картоплиння висотою 120–150 см (а якось виросло до 2 м), пригнічує всі бур`яни.

Урожай картоплі у мене хороший і відмінний у порівнянні з сусідами, які вирощують її за дідівською технологією: посадка, сапання, підгортання плугом. Ми нарізуємо рівчаки, а не підгортаємо картоплю.

Перед збиранням картоплі бадилля згрібаю граблями і використовую для компостування. В одному з сезонів осінь була дощова, отож бадилля виросло до двох метрів і стояло зелене до 20–25 вересня. Довелося його косити, бо воно не сохло, а продовжувало рости.

Перед копанням картоплі я розсіваю гірчицю чи олійну редьку, озимий ріпак. Через місяць маємо зелену масу для всіх видів тварин і птиці. Якщо зима безсніжна, то й на всю зиму. Перед снігопадом можна цю масу скосити, скласти в купи і застосовувати для годівлі всю зиму.

Озимий ріпак використовуємо до посадки картоплі. Цей варіант дуже вигідний для тих, хто має живність у дворі, і для тих, хто не має гною: це хороший сидерат.

На площі 0,25 га я вже сьомий рік на одному й тому ж місці висіваю суміші ячменю, тритікале, вівса (1:1:1), приблизно 180–200 кг/га. Сію перспективні високоврожайні сорти. Така суміш дає на 23–35% більший урожай, ніж чисті посіви: у перші роки по 85–100 ц у перерахунку на 1 га, торік – 78 ц/га.

Суміш зерна набагато корисніша, ніж чисте зерно цих культур, окремо взятих. Змелене зерно краще поїдають тварини, а якісну солому теж використовуємо у годівлі.

Після обмолоту я розсіваю гірчицю чи олійну редьку, розкидаю солому і 50 кг аміачної селітри. Коли зелена маса виросте до 60–70 см, приорюю.

За сприятливих погодних умов у лісостеповій зоні можна зібрати не менше 50 ц/га пшениці, 40–45 ц/га ячменю, вівса і ярої пшениці.

Кліматичні умови 2008 року були дуже подібні до 1993 року. Тоді я працював головним агрономом дослідного господарства ВНІВМОТ у Васильківському районі Київської області. На площі 1180 га було зібрано по 67 ц/га зернових і зернобобових культур, озимої пшениці на 680 га – по 80 ц/га, а на площі 100 га – по 100 ц/га. Чи багато господарств нині можуть похвалитися такими врожаями?

Ось так я експериментую на землі. Сподіваюся, що мій досвід стане в пригоді читачам журналу.

І.С. Павлюк, *пенсіонер, Київська обл.*

Сильфія пронизанолиста – нетрадиційна кормова культура

Нетрадиційні культури в умовах північного Лісостепу за 2–3 укоси забезпечують отримання 80–90 т/га зеленої маси. Вміст сирого протеїну в них знаходиться у межах 10–16%, білка 8–14%, жиру – 1,5–2,5%. Найперспективнішими, з погляду технологічності вирощування та продуктивності, є сильфія пронизанолиста, топінамбур, свербига східна (горлюна) та інші.

Сильфія пронизанолиста (Silphium perfoliatum L.) була завезена в Європу у XVIII ст. із Північної Америки як декоративна рослина. Але завдяки своїм біологічним особливостям стала унікальною кормовою культурою. В Україні виведені сорти сильфії Южна 3 і Канадчанка, які районовані з 1995–1996 рр.

За продуктивним довголіттям сильфії немає рівних серед багаторічних кормових культур. У Національному науковому центрі "Інститут землеробства УААН" (сел. Чабани Київської області) вона культивується на одному місці з 1978 року.

Сильфія пронизанолиста належить до родини айстрових. Це рослина з прямостоячими, добре облистненими стеблами висотою 2,5–3 м. На 3–4-й рік після висівання кількість стебел збільшується до 10–20 шт. у кущі, формуючи щільний травостій.

Суцвіття у сильфії – кошик: 15–20 шт. на стеблі. Запилення перехресне за допомогою комах. Плід – двокрила сім'янка. Маса 100 шт. 19–24 г. Насіння, яке опало в природних умовах, проростає лише навесні наступного року.

Ця рослина формує потужну кореневу систему змішаного типу. Більша її частина зосереджена в орному шарі й лише 25% проникає в нижні горизонти. Крім того, на глибині 6–8 см утворюються повзучі кореневища із запасними поживними речовинами. На них формуються бруньки відновлення, які навесні дають нові пагони. Завдяки такій будові кущ щороку розширюється. Якщо міжряддя не обробляти, то за рахунок молодих пагонів рядки змикаються на третій рік життя.

Незалежно від строків висіву у перший рік життя рослини лише укорінюються й утворюють потужну розетку з великих листків – 18–25 шт. Вегетація відновлюється після переходу через 5°С. З другого і в наступні роки життя одночасно з утворенням та розвитком генеративних органів до осені утворюється нова прикоренева розетка листків та бруньки відновлення.

Весняне відростання сильфії припадає на другу половину травня. Приблизно через місяць після формування 14–16 листків з`являються генеративні пагони і починається ріст стебел, який триває до початку цвітіння. Одночасно розвиваються пазушні бруньки пристеблових листків, з яких формується другий укіс біомаси. Його величина й темпи формування зумовлюються строками скошування першого укосу та висотою скошування.

Цвітіння починається у другій половині червня в нижніх кошиках і триває до жовтня, тому сильфія – чудовий медонос. Нектаропродуктивність одного суцвіття, наприклад, в умовах Башкирії – від 6,3 до 9,08 мг, а однієї рослини – від 189,0 до 272 мг. Насіння достигає 35–40 днів. Період бутонізації, цвітіння, дозрівання розтягнутий: коли в нижніх суцвіттях насіння дозріло й починає осипатися, середні цвітуть, а у верхніх ще не закінчилася бутонізація. Найцінніше насіння перших трьох порядків з масою 1000 шт. 20–25 г. Збирання насіння можливе лише вручну, вибірково, у декілька строків. Але високі затрати на придбання насіння окупаються завдяки тому, що плантацію можна використовувати десятиріччями без перезакладання.

Загальновідомою є екологічна пластичність сильфії. Вона забезпечує високі врожаї на різних ґрунтових відмінах. Але найбільш придатні для неї ґрунти з pH 5,5–6.

Це світлолюбна культура, яка погано вегетує за підпокривної сівби та на забур'янених ділянках. Посухостійка: навіть на схилах за відсутності опадів протягом 20–30 днів зберігає тургор і продовжує вегетувати. Не зріджується як на нових, так і на старовікових плантаціях за низьких температур взимку та високих влітку.

Під час підготовки ґрунту до осінньої сівби проводять лущення, глибоку оранку, знищення проростків бур'янів, культивацію, боронування, вирівнювання поверхні поля. Якщо до часу сівби ґрунт ущільнюється, слід провести передпосівну культивацію. Найдоцільніше висівати сухе насіння за 10–15 днів перед замерзанням ґрунту, коли температура знижується до 5°С.

Для забезпечення багаторічної стійкої продуктивності травостою під оранку необхідно внести 60–80 т/га органічних добрив та по 60–90 кг/га діючої речовини фосфорних і калійних добрив. У роки використання вносити добрива в підживленнях: фосфорні та калійні восени, азотні – навесні.

Підзимова сівба найзручніша, адже до весни насіння проходить природну стратифікацію і забезпечує навесні повноцінні сходи.

За весняної сівби необхідно проводити попередню стратифікацію насіння протягом 40–45 днів у вологому піску (співвідношення: 1 частина насіння, 2 частини піску) в умовах постійної температури 1–3°С. Для надходження повітря до зародку насіння необхідно перемішувати кожні 15 днів і за необхідності зволожувати. Весняне висівання нестратифікованого насіння не допустиме. Стратифікація у теплому ґрунті дуже розтягується і польова схожість становить 30–35%.

Оптимальна ширина міжрядь для сильфії – 70 см, норма висіву – 10–12 кг/га. Навесні її доцільно висівати з маячною культурою – 8–10 кг/га вівса. Найкраще висівати несипке насіння сильфії овочевою сівалкою.

За мінімальної схожості 50% і середньої маси 1000 насінин 20 г сходи з'являються через кожні 5–6 см рядка.

що становить 250 тис. рослин на 1 га. За більшої щільності травостою його необхідно проріджувати. Глибина загортання насіння – не більше 1,5–2 см. Якщо глибина більша, польова схожість істотно знижується, адже утруднюється винесення сім'ядоль над поверхнею поля. Щільність травостою щороку збільшується за рахунок пагонів із бруньок відростання.

Для знищення бур'янів перед сівбою доцільно вносити трефлан – 8 л/га. Гербіциди можна вносити і після з'явлення сходів сильфії, але після цього необхідно проводити боронування впоперек рядків або культивацію міжрядь.

У перший рік життя сильфія потребує ретельного догляду: розпушення міжрядь, знищення бур'янів. Вегетативну масу скошувати не слід: пластичні речовини із листків мають надходити в кореневу систему, що надалі забезпечить раннє відростання та формування більшої кількості стебел.

На другий рік рано навесні до відростання необхідно вносити азотні добрива. Після цього потрібно провести боронування та розпушення міжрядь.

На старовікових травостоях в результаті розростання кущів, утворення бруньок відростання та укорінення молодих рослин рядки змикаються. Тому, починаючи з другого–третього років життя, травостій сильфії не боїться бур'янів і не потребує особливого догляду, крім внесення добрив.

Насіння, що осипалося, дає велику кількість падалиці, яку можна використати як розсаду для розширення плантації. Вегетативне розмноження можливе, крім сіянців, також діленням куща та живцюванням.

Сильфія забезпечує два укоси зеленої маси за умови скошування 1-го укосу на початку бутонізації у другій половині червня. У цей період забезпечується максимальний вміст сирого протеїну – до 20% на суху речовину. Висота скошування повинна бути не менше 10–12 см. Урожайність зеленої маси у першому укосі становить 55–75 т/га, у другому (у вересні) – 20–25 т/га.

Ураження сильфії шкідниками та хворобами в умовах України не помічено. Лише на перезволожених ґрунтах суцвіття можуть пошкоджуватися сірою гниллю тощо.

Для підтримання високої продуктивності сильфії необхідно чергувати способи використання травостою: 3–4 роки на зелену масу, 5-й рік – для отримання насіння.

У багаторічних дослідженнях лабораторії польового кормовиробництва ННЦ "Інститут землеробства УААН" під час збирання 1-го укосу у фазі цвітіння (16.07) продуктивність сильфії пронизанолистої за два укоси (2-й – у кінці вересня) за вмістом сухої речовини була вища порівняно із збиранням у фазі бутонізації (25.06): по фону без добрив на 37%, з внесенням $P_{60}K_{60}$ – на 28%, з внесенням $N_{(60+60)}P_{60}K_{60}$ – на 11%, $N_{120}P_{60}K_{60}$ – на 44%.

Приріст урожаю сухої речовини від застосування $P_{60}K_{90}$ становив 15% при збиранні у фазі бутонізації та 7% – у фазі цвітіння.

Прирости врожаю від азотних добрив (фон з $P_{60}K_{60}$) залежали від фази збирання. Зокрема, у фазі бутонізації збір сухої речовини в першому укосі за внесення N_{120} та N_{60} був відповідно 3,82 та 2,18 т/га; при збиранні у фазі цвітіння N_{120} забезпечило 6,69 т/га сухої речовини проти 3,69 т у варіанті за внесення N_{60}, або в 1,8 раза більше.

Роздрібне внесення дози азотних добрив під два укоси ($N_{60}K_{60}$) по фону з $P_{60}K_{60}$ забезпечило, порівняно з разовим внесенням (N_{120}), у варіанті з першим укосом у фазі бутонізації збір сухої речовини, більший на 2,25 т/га, або 20%; у варіанті з першим укосом у фазі цвітіння – навпаки, менший на 1,25 т, або 8%.

Урожайність сухої речовини за укосами розподілялася так: за разового внесення дози азотних добрив – 73 та 27%, за роздрібного – 58 та 42% (збирання у фазі бутонізації); у фазі цвітіння – відповідно 84 та 16% і 76 та 24%.

Найвища окупність 1 кг діючої речовини добрив сухою речовиною отримана за роздрібного внесення лише азотних добрив: N_{60} рано навесні та N_{60} після першого укосу – 52 кг сухої речовини за скошування у фазі цвітіння. За разового внесення дози (N_{120}) окупність становила лише 29 кг.

Під час скошування у фазі бутонізації найвищою була окупність дози N_{60} – 45 кг сухої речовини. За внесення азотних добрив під два укоси (N_{60+60}) вона становила 40 кг, а за разового внесення цієї дози (N_{120}) – лише 28 кг.

Найменшим був вміст сухої речовини в урожаї надземної маси при збиранні у фазі бутонізації. Вміст сирого протеїну був найнижчим у кормовій масі сильфії в першому укосі при збиранні у фазі цвітіння. Виявлено також дещо вищий вміст протеїну в урожаї 2-го укосу порівняно з першим. Така закономірність свідчить про те, що фізіологічно молоді рослини містять більше протеїну. Чіткого впливу добрив, внесених у цих дозах, на вміст сирого протеїну не виявлено.

Найвищий збір кормових одиниць забезпечується за поєднання осіннього внесення $P_{60}K_{60}$ та азотних добрив навесні чи під перший та другий укоси: за скошування у фазі бутонізації – 7,03–9,99; у фазі цвітіння – 9,01–11,53 т/га. Але економічно та енергетично виправданим є внесення лише азотних добрив. У цьому разі за скошування у фазі бутонізації та внесення дози $N_{(60+60)}$ забезпечується збір 8,50 т/га кормових одиниць; за скошування у фазі цвітіння – відповідно 10,32 т/га. Забезпеченість кормової одиниці перетравним протеїном становить 103–120 г.

Отже, найвищий вихід сухої речовини в умовах північного Лісостепу можна одержати за скошування травостою сильфії у фазі цвітіння і внесення по N_{60} навесні та під 2-й укіс по фону $P_{60}K_{60}$. Але найвищий умовно чистий доход та найнижча собівартість кормової одиниці забезпечуються за внесення лише азотних добрив. Разове внесення дози азотних добрив (N_{120}) та роздрібне (N_{60+60}) дає відповідно зеленої маси 67,0 та 66,3 т/га, сухої речовини 12,85 та 12,37 т/га, кормових одиниць – 8,75 та 8,88 т/га. У цьому варіанті з урожаєм виноситься 230–240 кг/га азоту, 85–100 кг P_2O_5 і 315–325 кг K_2O. Тому за тривалого використання на травостої сильфії пронизанолистої необхідно періодично вносити також фосфорні та калійні добрива.

Сильфія пронизанолиста не може бути альтернативою традиційним багаторічним кормовим культурам – люцерні, конюшині, еспарцету, але вона їх вдало доповнює. Проте однорічні, наприклад, соняшник та інші, можна нею замінити, особливо у фермерських та підсобних господарствах.

Ф.М. Архипенко, В.І. Ларіна, Л.В. Тодорова
ННЦ "Інститут землеробства УААН"

А чи знаєте ви, що серед європейських дієтологів нещодавно провели опитування: яка зелень найкорисніша та найбезпечніша? Більшість фахівців віддали перевагу селері.

Щодо України, то і в нас зеленні культури дуже популярні. Бо рідко коли до страви господиня не додасть петрушки, не поріже кропу. Шкода лише, що селера й донині для багатьох залишається неначе пасинком, про якого часто забувають. А це несправедливо, бо селера – цінна пряно-ароматична рослина, що містить чимало вітамінів, а також важливих для харчування кислот і солей. У ній багато калію, каротину, ефірних олій. І що цікаво: вся селера придатна для їжі – і листя, і стебла, й корені. Тож якщо додавати її до салатів та інших страв, користь для здоров'я буде неоціненною.

Селера:
найкорисніша й найбезпечніша зелень

Мабуть, саме тому в Стародавній Греції люди надзвичайно цінували й шанобливо ставилися до цього овочу – виготовляли монети із зображенням селери, вінками з її листя прикрашали переможців спортивних змагань, а зеленню – житло й храми під час свят.

У наш час в народній медицині селеру застосовують при лікуванні нервової системи, подагри, ревматизму, ниркових хвороб. Вона допомагає позбутися астми, геморою, роздратованості, неврастенії, корисна за швидкої стомлюваності та надмірної збудливості. Корені, стебла й листя селери збуджують апетит, поліпшують травлення.

Лікуємося селерою

❖ Для посилення апетиту й поліпшення травлення, при гастритах, закрепах, захворюваннях нирок, подагрі, алергійній кропивниці, дерматитах, як сечогінне можна настояти 6 столових ложок подрібнених коренів на склянці холодної води протягом 2 годин, процідити й пити по склянці тричі в день до їди.

❖ За кропивниці та алергійних дерматитів допомагає свіжовичавлений сік селери, який прикладають до уражених місць.

❖ При захворюваннях нирок, для посилення апетиту та як сечогінний засіб народні цілителі радять приймати сік селери по 1–2 чайні ложки тричі на день за 30 хвилин до їди.

❖ Щоб очистити кров, сік селери рекомендують вживати разом із соком кропиви. Схема така: спочатку легкий сніданок, через 1 годину після нього випивають 0,5 склянки соку кропиви, ще через годину – 0,5 склянки соку селери. Лікування повторюють тричі через кожні 3 дні.

❖ При лікуванні забитих місць, які, зазвичай, супроводжуються появою синців, необхідно розтерти листки селери. До 0,5 склянки цієї кашки додати 0,5 склянки оцту й 0,5 чайної ложки солі. Все перемішати, змочити сумішшю серветку й прикласти її до забитого місця.

❖ Рани, виразки, гнійники, опіки, запалення лікує мазь із свіжої зелені селери, яку пропускають через м'ясорубку і змішують із топленим вершковим маслом (порівну). Зберігають у холодильнику.

❖ Для промивання ран і виразок, лікування лишаїв 2 столові ложки свіжого насіння селери слід залити 0,5 л холодної перевареної води, настояти 3–4 години, процідити й промивати уражені місця.

❖ Якщо на шкірі утворилися ранки, кілька свіжих гілочок селери помити й прикласти до хворого місця – запалення швидко пройде і рана загоїться.

❖ Для поліпшення самопочуття за сухої спекотної погоди випивають уранці 0,5 склянки соку селери і стільки ж удень, між прийомами їжі. Це сприяє нормалізації температури тіла, надає сил і чудового самопочуття за будь-якої погоди. До речі, за сивої давнини селяни часто так рятувалися від спеки: вичавлять сік селери, розведуть його трохи водою, вип'ють – і в поле, де працюють від світання до смеркання, майже не відчуваючи спеки.

❖ За болісних менструацій народні цілителі радять 2 чайні ложки насіння кип'ятити у склянці води протягом 30 хвилин, потім процідити й приймати по 2–3 столові ложки тричі на день.

❖ При лікуванні застійних явищ у бронхах і легенях, при застуді, онкологічних хворобах 1 столову ложку подрібненого листя селери залити склянкою окропу, настояти 30 хвилин, процідити, приймати по 0,5 склянки тричі на день до їди.

❖ Від бронхіальної астми можна приймати суміш соків селери та моркви (порівну) по 1 склянці на день.

Протипоказання

Слід зазначити, що протипоказань до вживання селери в спеціалізованій літературі майже немає, тому застереженням щодо вживання цього цілющого овочу може бути лише індивідуальна непереносимість його. Однак тим, хто страждає на виразку шлунка й дванадцятипалої кишки з підвищеною кислотністю, нефрит, гепатит, не слід споживати селеру у великих кількостях.

Також вживання селери не рекомендується вагітним та матерям-годувальницям.

Хочете бути красивими?

Тоді можна приготувати освіжаючий тонік для всіх типів шкіри обличчя: подрібнити 1 пучок листків селери і залити цю сировину склянкою води, яка щойно закипіла. Щільно накривши кришкою, залишити на 3 години. Процідити й протирати отриманим настоєм обличчя вранці й увечері. Цей настій можна також заморозити у формочках для льоду.

Лосьйон для жирної й комбінованої шкіри: спочатку необхідно приготувати настій із деревію (1 столову ложку сухої трави залити склянкою окропу й залишити на 1,5 години). До 50 г проціджено настою додати 2 столові ложки соку, вичавленого із свіжих стебел і листків селери, та по 1 столовій ложці морквяного й огіркового соку. Отриманим лосьйоном щодня протирати обличчя. Після такої процедури помітно поліпшується колір шкіри, вона стає більш матовою.

Маски із селери

- За комбінованої (змішаної) шкіри 1 столову ложку потертих на тертушці стебел селери змішати з 0,5 столової ложки тертої моркви й такою самою кількістю подрібнених листків петрушки. До суміші додати 1 яєчний жовток і 2 столові ложки кефіру або нежирного йогурту. Ретельно все перемішати й накласти суміш на обличчя. Через 15 хвилин змити теплою водою, а потім обполоснути обличчя прохолодною водою.
- За сухої та нормальної шкіри натерти на дрібній тертушці кілька стебел селери. До 1 столової ложки отриманої маси додати таку саму кількість пластівців геркулесу, трохи подрібнених у кавомолці. Додати до суміші 1 чайну ложку жирних вершків, стільки ж олії та 3–4 столові ложки теплого молока. Розмішати все і накласти товстим шаром на обличчя на 10–15 хвилин, потім змити теплою водою.
- За сухої та нормальної шкіри столову ложку тертого кореня селери, обчищеного від шкірки (можна також використати подрібнені стебла й листки селери), розтерти з 1 столовою ложкою жирного домашнього сиру та 3 столовими ложками теплого молока. Нанести на обличчя. Через 15 хвилин умитися теплою водою. За дуже змарнілої та зів'ялої шкіри можна додати до цього складу ще 1 чайну ложку меду.

Страви з селери

Слід зазначити, що селеру можна використовувати для приготування страв як у свіжому, так і вареному вигляді. А коренеплоди й черешки селери також смажать або тушкують. Варто зауважити, що селера однаково смачна у комбінації з овочами, м'ясом, рибою, птицею, грибами тощо. Її вишуканий аромат вигідно "відтіняє" смак страв із баклажанів, капусти, моркви й картоплі. А свіжовичавлений корінь селери буде особливо корисним у поєднанні з натертими сирими яблуками, морквою й нарізаною пряною зеленню.

Тож пропонуємо кілька рецептів дієтичних страв із селери до вашого столу.

Бутербродне масло з селери

Для приготування потрібно: корінь селери, 50 г вершкового масла, сіль та цукор – за смаком.

Корені селери помити, відварити в солоній воді, обчистити від шкірки й натерти на дрібній тертушці. Додати трохи лимонного соку, сіль і цукор за смаком. Усе змішати із збитим вершковим маслом.

Цією масою можна намазати маленькі бутерброди, прикрасивши їх за власним смаком. Приміром, викласти зверху шматочки листків салату, на які покласти зірочки з відвареної моркви або квітки "ромашки", вирізані з білка круто звареного яйця за допомогою фігурного ножа. На середину такої квітки кладуть маленький кружечок моркви.

Салат із селери з морквою

Для приготування потрібно: 200 г кореня селери, 2 морквини, 0,5 склянки майонезу (сметани) або маслинової олії, зелень і корінь петрушки, фенхель, порей.

Селеру, моркву, корінь петрушки і фенхель натерти на великій тертушці, порей нарізати кружечками. Змішати овочі з майонезом чи сметаною (або за бажанням заправити маслиновою олією), перекласти в салатник і посипати подрібненою зеленню петрушки. Салат виходить дуже смачний і ароматний.

Котлети із селери

Вівсяні пластівці залити невеликою кількістю молока й залишити на годину, щоб загусли. Дрібно нашаткувати корені та зелень селери, ріпчасту цибулю, яйця, додати натерту цедру лимона, сіль. Усе це змішати із пластівцями і товченими пшеничними сухарями. З отриманої маси сформувати котлети й обсмажити їх в олії.

Тушкована селера з цибулею

Для приготування потрібно: 500 г селери, 300 г цибулі зеленої, 40 г олії, 30 г лимонного соку, перець чорний горошком, лавровий листок, коріандр, сіль – за смаком.

Селеру натерти на великій тертушці, цибулю нарізати шматочками завдовжки 1 см, додати олію, сік лимона, спеції. Залити всі інгредієнти невеликою кількістю води й тушкувати до готовності. Потім охолодити. До столу подавати страву в холодному вигляді з білим хлібом.

Щиро зичимо вам здоров'я!

О. Кисленко, Р. Овсієнко

Від редакції: *Шановні читачі! Нагадуємо, що ви можете надсилати до редакції статті з простими й доступними рецептами з народної медицини. Найцікавіші з них ми обов'язково надрукуємо у рубриці "Допоможи собі сам", започаткованій у журналі "Дім, сад, город".*

Сорти суниці української селекції

Вважається, що основними на сьогодні у світі є три технології вирощування суниці.

Перша, і найвідоміша нам, – це **загальноприйнята технологія**, яка масово і до цього часу застосовується в Україні. Вона передбачає розміщення рослин за схемою 90 х 25 см, та зрошення дощуванням. ***Врожайність*** у виробництві за такої технології становить 10–12 т/га. Собівартість 1 кг ягід при цьому найнижча, оскільки додаткових значних затрат не передбачається, а ***сорти*** що використовуються – передбачені як для споживання ягід свіжими, так і для переробки.

Друга – **технологія з елементами інтенсифікації,** передбачає використання наступних елементів: краплинне зрошення; мульчування міжрядь плівкою, соломою чи рисовою лузгою; високопродуктивні сорти. У виробництві вона дає змогу отримувати врожай понад 12–15 т/га, але за значно вищої собівартості 1 кг ягід.

Третя – **інтенсивна технологія,** яка і є основною в країнах, де великі валові збори ягід та врожайність понад 25–30 т/га. Вона передбачає такі елементи: метод вирощування на грядах; мульчування міжрядь плівкою; одно-, двочи чотиристрічкове садіння; краплинне зрошення з фертигацією; розсаду "фріго"; високопродуктивні сорти. Тобто, додаткових затрат дуже багато, і собівартість 1 кг ягід дуже висока. Тому високопродуктивні сорти мають бути високоврожайними, з ягодами високої якості, щоб прибутки від реалізації могли перекривати великі затрати на вирощування.

Отже, головним і найвагомішим в усіх технологіях є фактор сорту. І особливо революційними у вирощуванні суниці та появі принципово нових сортів стали наслідки міжвидових схрещувань. Від міжвидової гібридизації з віргінською суницею (із Каліфорнії) у третьому-четвертому поколіннях була ***виведена група нейтральноденних*** сортів, які вступають у перше плодоношення через 3 місяці після садіння, тобто в рік садіння, а в наступні роки пік надходження ягід у них припадає на кожні 6 тижнів (з червня і надалі), (Bringhusrt R.S.. Voth V.. 1980; Draper A.D., Galleita G.J., Swarts H.J., 1981; Sjulin T.M., Barritt B.H., 1984). Інтродуковані із США, ці сорти здатні в умовах закритого ґрунту давати позасезонні врожаї. Завдяки своїм біологічним особливостям, вони формують суцвіття незалежно від фотоперіоду, як за довгої, так і короткої тривалості дня. Такі сорти здатні циклічно плодоносити та можуть бути запрограмовані на отримання продукції на певну дату (Высоцкий В.А., Алексеенко Л.В., 2000).

Сучасний сортимент суниці

Садова суниця (Fragaria ananasa Duch.) виникла внаслідок гібридизації американських октаплоїдних видів F. hiloensis x F. virginiana , тому є також октаплоїдом. При цьому в результаті перемноження геномів і генів спостерігається полігенне успадкування всіх ознак (Зубов А. А., 1987).

Нові сорти суниці мають бути "підігнані" до певних технологій вирощування. Для широкосмугового методу підійдуть переважно слаборослі сорти типу Чорнобривка. Для найбільш поширеного рядкового вирощування перевагу слід віддавати сортам із сильним кущем, на якому утворюються багато квіток та великих ягід – типу Зенга Зенгана. А для поширеної у багатьох європейських країнах однорічної культури суниці кращими є сорти типу Мармелада, які закладають 2–3 квітконоси уже в розетці, і формують сильні квітконоси з великою кількістю великих ягід.

В Україні донедавна перші позиції з-поміж ягідних культур займала суниця, і лише останнім часом вона дещо поступилася перед чорною смородиною у зв`язку із зростанням популярності останньої як адсорбента радіоактивних речовин, та з розвитком переробної галузі. У північних областях України потенційна продуктивність і зимостійкість сортів обумовлена рівнем низьких температур в осінньо-зимовий період і наявністю снігового покриву, який забезпечує нормальне проходження періодів спокою та етапів онтогенезу, що готують рослину до протистояння весняним заморозкам. В цілому ж, значимість будь-якого чи то нового, чи вже відомого сорту визначається перш за все достатньою адаптивністю до ґрунтово-кліматичних умов певного регіону, що в цілому і визначає найвищі показники економічної ефективності вирощування.

Інститут садівництва УААН, розміщений на південній околиці м. Києва, є провідною науковою селекційною установою України з кущових ягідних культур та суниці, які є досить поширеними в країнах помірного клімату.

До 1979 р. практично єдиним раннім сортом суниці в усіх 25 областях України була Київська рання (селекціонер С.Х. Дука). Станом на 1987 рік основу сортименту в нас становили вітчизняні сорти (із 20 районованих тільки 6 зарубіжної селекції). Основними сортами у більшості областей були Ясна та Коралова 100 (Копань К.М., Копань В.П., 1987). На 2008 р. із 19 сортів суниці, занесених до Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні, 11 були виведені та запатентовані в Інституті садівництва УААН (табл. 1).

Таблиця 1.

Сорти ягідних культур селекції Інституту садівництва УААН (м. Київ)

Культура	Назва сорту і рік реєстрації в Україні
Суниця	Багряна (1999), Веселка (2007), Дарунок вчителю (1993), Десна (1987), Істочнік (1989), Ольвія (2001), Презент (2006), Присвята (1992), Русанівка (1986), Розана київська (2006). Фестивальна ромашка (1992).

Основними напрямками селекційних програм є створення ранніх великоплідних високоврожайних сортів з високоякісними ягодами, високопродуктивних, середньо- і пізньостиглих, які мають дружнє достигання, придатні для сучасних механізованих технологій вирощування та ручного збирання врожаю (Копань В.П., Копань К.М., Ярещенко О.М., Ходаківська Ю.Б., 2005).

Широке післяреєстраційне вивчення та виробниче випробування отриманих сортів за різних ґрунтово-кліматичних умов України та за її межами підтвердило високий ступінь адаптованості багатьох із них (табл.2).

Найбільш адаптивні сорти

Фестивальна ромашка. У різних умовах вирощування як в Україні (Львівська та Сумська дослідні станції садівництва), так і в Росії сорт підтверджує високий адаптивний потенціал та стійкість до лімітуючих несприятливих біотичних і абіотичних факторів. За продуктивністю кущів (більше 50 ягід) та великоплідністю (35–40 г у перших ягід) визнаний кращим на Брянщині (в Центральному Чорноземʼї Росії), (Айтжанова С.Д., Андронов В.І., Андронова Н.В., 2006), а за великоплідністю та комплек-

Таблиця 2.

Коротка характеристика сортів суниці селекції Інституту садівництва

Назва сорту	Коротка характеристика	Категорія розсади
Десна	Надранній, для споживання та високоприбуткової реалізації ягід свіжими (видовжена форма, чудовий смак та аромат)	еліта
Розана київська	Ранній (2–3 дні після Десни, та на 4–5 днів раніше сорту Хоней), для споживання та високоприбуткової реалізації ягід свіжими (великі, смачні і ароматні)	еліта
Ольвія	Ранній (2–3 дні після Десни, та на 4–5 днів раніше сорту Хоней), для споживання та високоприбуткової реалізації ягід свіжими	еліта
Русанівка	Ранній (3–4 дні після Десни), для споживання та високоприбуткової реалізації ягід свіжими (високоцукристі, великі, смачні і ароматні)	еліта
Веселка	Ранньо-середній (2–3 дні після Ольвії, одночасно з сортом Хоней), з розтягнутим періодом надходження дуже смачних та високоароматних ягід округлої форми, задовільної транспортабельності	еліта
Багряна	Ранньо-середній (2–3 дні після Ольвії, одночасно з сортом Хоней), з темними, ширококонічними, великими ягодами доброї транспортабельності для різних видів використання	еліта
Фестивальна ромашка	Середньостиглий, (5–6 днів після Ольвії), високовітамінний, з кисло-солодкими ягодами, посухо- та високозимостійкий, дуже врожайний (перевершує сорти Ельсанта і Корона)	еліта
Істочнік	Середньостиглий (6–8 днів після Ольвії), високотранспортабельний, універсального використання ягід, високозимостійкий, дуже врожайний (перевершує сорти Ельсанта і Корона), але для легких ґрунтів	еліта
Присвята	Середньо-пізній (за 2–3 дні до Зенга Зенгани) врожайний, універсального напрямку використання смачних та щільних ширококонічних ягід (для заморожування, джемів, наповнювачів до молокопродуктів)	еліта
Презент	Середньо-пізній (майже одночасно із Зенга Зенганою), врожайний, універсального напрямку використання смачних та щільних, ширококонічних ягід (для заморожування, джемів, наповнювачів до молокопродуктів)	еліта

сом інших показників – у Мічурінську (Бакаєва Н.Н., 1999). За зимостійкістю, стійкістю до суничного кліща та врожайністю визнаний, як і сорт Істочнік, одним із кращих сортів навіть в умовах Західного Сибіру (Соловйова Б.А., 2000; Сорокопудов В.Н., Сорокопудова О.А., Мелькумова Е.А., 1999), а за неперевершену врожайність (15,2 т/га при однорядковому садінні кущів) – відзначений на Чернігівщині (Саченко О.К., 1998). У спекотних умовах Криму, внаслідок порівняльної оцінки (за 2001–2005 рр.), виявився високопродуктивним (20,7 т/га), нарівні з сортами Бархатна та Ельвіра (по 19,8 т/га) й таким, що потребує високого рівня агротехніки (Подшівалов Ю.М., Потанін Д.В., 2007). З 1998 р. сорт занесений до Державного реєстру в Росії по Центральному, Східно- та Західно-Сибірському регіонах (Ісачкін А.В., Воробйов Б.Н. Аладіна О.Н., 2001).

Істочнік. При вирощуванні як в Україні (Подільська та Львівська дослідні станції садівництва), так і в Росії (Москва, МСГА ім. Тімірязєва) сорт підтверджує високий адаптивний потенціал і стійкість до лімітуючих несприятливих біотичних та абіотичних факторів, а саме: до білої, бурої та кутуватої плямистостей листків, має стабільно високу врожайність з одиниці площі – 13,5–15,7 т/га навіть за однорядкового садіння кущів (Приймачук Л.С., 1998; Чмух А.І., 1998). У спекотних умовах Криму, внаслідок порівняльної оцінки (за 2001–2005 рр.) виявився адаптованим до несприятливих умов нарівні з сортами Корона та Ельвіра (Подшівалов Ю.М., Потанін Д.В., 2007). За комплексом ознак визнаний, як і Фестивальна ромашка, одним із кращих сортів навіть в умовах Західного Сибіру (Сорокопудов В.Н., Сорокопудова О.А., Мелькумова Е.А., 1999). У маточниках Московської області виділяється динамічним нарощуванням вусів та формуванням дочірніх розеток завдяки високому коефіцієнту розмноження (Самойленко Н. А., 2003). З 1991 р. занесений до Державного реєстру Росії по Північно-Кавказькому та Західно-Сибірському (Алтайський край та Республіка Алтай) регіонах (Ісачкін А.В., Воробйов Б.Н., Аладіна О.Н., 2001).

Присвята. Як в Україні (Подільська та Львівська дослідні станції садівництва), так і в Краснодарському краї Росії підтверджує високий адаптивний потенціал та стійкість до лімітуючих несприятливих біотичних та абіотичних факторів, відзначається високою середньорічною врожайністю та якістю ягід нарівні з сортами Дукат, Теніра і Трубадур. (Яковенко В.В., 1999; Яковенко В.В., 2000). Рекомендується для промислового та аматорського ягідництва в усіх регіонах України. Однак як на Київщині, так і за умов Московської області в маточниках характеризується слабким нарощуванням вусів та формуванням дочірних розеток через невисокий коефіцієнт розмноження.

Присвята

Нові сорти суниці садової
(Унікальні винаходи Інституту садівництва УААН)

Ранній сорт суниці ОЛЬВІЯ

Значення та використання. Відзначається високою та щорічною врожайністю (15–20 т/га), відмінною товарністю ягід задовільної транспортабельності. Один з найприбутковіших українських сортів десертного напрямку споживання при вирощуванні у відкритому ґрунті та малогабаритних тунельних плівкових укриттях. Набув великої популярності у промисловому та аматорському ягідництві. Час реєстрації – 2001 р.

Достигання. Ранньостиглий сорт – за умов Київщини ягоди достигають у перших числах червня, майже одночасно з сортом Десна (але надходження ягід більш розтягнуте), на 5–6 днів раніше від американського сорту Хоней та на 3–4 дні раніше – англійського сорту Мей.

Стійкість. Відзначається значно вищим рівнем зимо- та посухостійкості порівняно з сортами, одержаними в межах виду F. annanassa, стійкістю до грибних хвороб та суничного кліща.

Опис ягід. Ягоди великі, одномірні у зборах (маса більших – 32–40, в середньому у зборах – 11,0–11,8 г), правильної тупоконічної форми з шийкою, інтенсивно червоні, блискучі. М'якоть яскраво-червона, щільна, соковита, ніжна, ароматна, гармонійного кисло-солодкого смаку (8,5–8,7 балів); містить (%): сухих речовин – 11,0–12,4, цукрів – 7,74–9,0, органічних кислот – 0,79–0,88, а також 64,5–86,9 мг% вітаміну С.

Ранньо-середній сорт суниці ВЕСЕЛКА

Значення та використання. Має дуже високий потенціал біологічної продуктивності, який повною мірою реалізується за умови достатнього зволоження ґрунту. Згідно багаторічних даних, один з найврожайніших ранньо-середніх сортів (до 19 т/га), що вище сортів Хоней та Кент. Відзначається ароматними і смачними та рівномірними за величиною ягодами десертного напрямку використання. Час реєстрації та патентування – 2007 р.

Достигання. Ранньо-середній сорт, має розтягнутий період достигання, початок якого на 3–4 дні пізніше сорту Ольвія, а масово й одночасно достигає з американським сортом Хоней, та на 11–12 днів раніше німецького сорту Зенга Зенгана.

Стійкість. Має високу зимостійкість і стійкість до сірої гнилі ягід та плямистостей листя.

Опис ягід. Середня маса ягід – 13 г, максимальна – 40 г. Широко-округлі, рівномірного помаранчево-червоного забарвлення, із сильним блиском та поверхневим розміщенням зернівок. М`якоть помірно тверда, світло-червона, відмінного смаку та чудового аромату лісової суниці.

Середньостиглий сорт суниці ГЕРКУЛЕС

Значення та використання. Назва сорту обумовлена потужним поєднанням показників рекордно високої врожайності, великої маси та десертним смаком ягід. Згідно багаторічних даних за однорядкового садіння врожайність у межах 15–17 т/га, вища відомого голландського сорту Ельсанта, на рівні та дещо вища, ніж у німецького сорту Зена Зенгана й голландського Полка. За смаковими властивостями – перевершує сорти Фестивальна ромашка і Ельсанта (на 1,5–2,5 бали), та в деякій мірі (на 0,7–1 бал) поступається сорту Полка. За щільністю м`якоті – на рівні сорту Ельсанта, та щільніший від Фестивальної ромашки. Має високий (як і сорт Фестивальна ромашка) вміст вітаміну С (близько 54 мг%, що на 10–12 мг% вище, ніж у сортів Ельсанта та Зенга Зенгана). Час реєстрації та патентування – 2009 р.

Полка

Достигання. Середнє та ближче до середньо-пізнього, на 3–4 дні раніше сортів Присвята та Зенга Зенгана, що за умов Київщини припадає на 20–25 червня.

Стійкість. Сорт стійкий до борошнистої роси та хвороб кореневої системи, дуже слабо пошкоджується білою плямистістю листя. У період безсніжної зими рослини досить витривалі.

Опис ягід. Великі (маса середніх – 12,8 , більших – 35 г), широко-конічної та округлої форми з округлою верхівкою, без шийки, яскраво-червоні. Чашолистки вузькі, найчастіше не прилягають до плоду. М`якоть яскраво-червона, щільна (як у Ельсанти, та щільніша, ніж у Пандори), соковита, чудового кисло-солодкого смаку (4,8 бала за п'ятибальною шкалою).

Середньо-пізній сорт суниці ПРЕЗЕНТ

Значення та використання. Сорт має високий потенціал біологічної продуктивності, який повною мірою реалізується за умови достатнього зволоження. Відзначається надзвичайно високою товарністю й одномірністю ягід різних зборів. Згідно багаторічних даних, врожайність висока – до 17 т/га, на рівні кращих європейських сортів. Час реєстрації та патентування – 2006 р.

Презент

Достигання. Середньо-пізній сорт, ягоди достигають одночасно з сортом Зенга Зенгана, тобто на 10–12 днів пізніше сорту Ольвія, та на 5–6 днів пізніше Фестивальної ромашки.

Стійкість. Зимостійкість висока, як і стійкість до плямистостей листя та сірої гнилі ягід.

Опис ягід. Ягоди округлі, без шийки, рівномірного темно-червоного забарвлення, із помірним блиском і розміщенням зернівок на рівні поверхні та "кучерявими" чашолистиками. М`якоть помірно тверда, світло – червона всередині та темна на периферії. Середня маса ягід – 16 г, максимальна – 42 г. Особливі ознаки – смачні й універсальні у використанні ягоди (на десерт, переробку, заморожування).

В.В. Павлюк,
кандидат сільськогосподарських наук,
Інститут садівництва УААН, м. Київ, тел. 050-545-67-73

БЕЗКОШТОВНИЙ ДОДАТОК ДО ЖУРНАЛУ "ДІМ, САД, ГОРОД"

ГОСПОДАР

ЖУРНАЛ У ЖУРНАЛІ

Ваш талісман – це ваші розум і енергія

(Продовження. Поч. у "ДСГ" №№ 12, 2009 р.; 1,2, 3, 4, 5, 6, 7, 2010 р.)

ТЕОРІЯ ВИКОРИСТАННЯ ВАЖЕЛІВ ВПЛИВУ НА ПОКУПЦЯ, АБО ЯК СТАТИ НАЙКРАЩИМ

РОЛЬ ВЗАЄМОВІДНОСИН ПРОДАВЦЯ І ПОКУПЦЯ ДЛЯ УСПІШНОГО МАРКЕТИНГУ

Для успішного бізнесу важливо з'ясувати, що змушує клієнта купувати ваш товар, що в дійсності подобається покупцеві, як знайти важелі управління цим процесом.

Чим краще бізнесмен знає своїх покупців, тим швидше він може досягти переваг над своїми конкурентами.

Для того, щоб знати, що в дійсності хочуть покупці, потрібно відповісти на 5 запитань:

1. Які взаємовідносини хочуть мати клієнти?
2. Чому клієнти купують?
3. Чому клієнти не купують?
4. Якими особливостями і перевагами товару цікавляться клієнти?
5. Як клієнти купують?

Люди люблять купувати товар тих компаній, які їм до душі, яким вони довіряють, з якими вони хотіли б налагодити якісь взаємовідносини.

а) Якими ж ці відносини можуть бути?

– по-перше, до вас можуть ставитися як до експерта або консультанта. Для людей важливо купувати продукцію не якої-небудь компанії, а компанії-експерта. Їм подобається, якщо їх переконує компетентна людина у правильності вибору;

– по-друге, клієнти люблять дружнє, турботливе обслуговування. Їм подобається, коли фірма залишає свій телефон, по якому в будь-який час можна проконсультуватися з приводу здійсненої покупки;

– по-третє, покупці люблять тих продавців, з якими вони мають спільні цілі, спільний інтерес.

Одна справа – коли агроном купує насіння на складі, і інша – у фермера, якого добре знає по спільній справі – вирощуванню овочів. Коли переконаний, що колега його не підведе;

– по-четверте, покупці останнім часом потребують маркетингу взаємовідносин. Клієнти чекають від продавця допомоги і турботи про їхнє благополуччя, хочуть щиро вірити, що ви готові поступитися власними інтересами заради них.

б) Чому клієнти купують?

Люди здійснюють покупки із найрізноманітніших причин. Якщо бізнесмен може знайти ті причини, з яких його покупці будуть купляти товар, то він зможе досягти успіху в просуванні свого товару на ринок. До основних причин, чому люди купляють товар, можна віднести:

1. Вирішення проблеми. Ваш товар допомагає вирішити проблему, яку не може вирішити інший товар.
2. Особливість і переваги товару. У вашому товарі покупець знаходить переваги, яких в інших немає.
3. Функціональність. Люди купляють тому, що думають: даний товар найбільше відповідає їхнім потребам.
4. Комфорт. Ця якість має особливе значення для людей середнього та похилого віку.
5. Імідж. Покупка посилює імідж (автомобіль – "Мерседес").
6. Якість. Покупець купує тільки якісний товар.
7. Ціна. Дорогі речі. Дешеві речі.
8. Стосунки. Деякі люди купляють лише там, де до них добре ставляться.
9. Обслуговування, гарантія, можливість заміни.
10. Можливість вибору. Наявність товару в асортименті.
11. Розміщення – магазин у зручному місці.
12. Традиція. Товар тільки однієї фірми.
13. Інновація. Новий товар, новий стиль – більш привабливий для частини покупців.
14. Емоції. Покупка піднімає настрій, дозволяє справити враження на інших.

Бізнесмен має критично оцінити свій бізнес, скласти список причин, чому купляють саме його товар. Потім потрібно знайти причини, з приводу яких ваш товар може продаватися.

в) Потрібно також з'ясувати, з яких причин ваш товар не купують.

Деякі з причин, чому товар можуть не купувати:

1. Страх втратити гроші. Клієнти не хочуть робити покупки, за які їх можуть критикувати.
2. Дефіцит довіри. Люди повинні повірити вашому бізнесу, тоді вони зможуть робити покупки.
3. Відсутність почуття комфорту.
4. Погана якість.
5. Цей товар не вирішує проблеми покупця.
6. Не дуже потрібний.
7. Не відповідає стилю життя.
8. Не дуже важливий для клієнта.
9. Товар має дефекти.
10. Надає переваги іншому товару.

г) Риси товару, які хочуть бачити покупці у придбаному товарі.

Здійснюючи покупку, покупець хоче чогось досягти. Тому, по-перше, запропонований товар має **мотивувати або орієнтувати покупця на задоволення певних потреб чи цілей** (скорочення часу на приготування їжі, прання білизни, нові будматеріали – якість житла).

По-друге, може бути мотивація, орієнтована на імідж. Наприклад, автомобіль завжди на виду, він є складовою іміджу.

По-третє, мотивація базується на застосуванні товару: овочі для вживання у свіжому вигляді, на переробку, консервацію, приготування соку, заморожування.

По-четверте, мотивація може бути спрямована на задоволення розважальних програм: вина – дорогі, дешеві; туристичні поїздки, будинки відпочинку, пансіонати і т.д.

д) Важливе значення має знання того, як товар купляється.

Рішення про придбання дорогих речей не бувають спонтанними. У фірмі доручається компетентним спеціалістам підібрати кілька варіантів на здійснення покупки. Тому, якщо ваш товар такий, як і в інших, то його буде продати непросто. Якщо ваш товар унікальний, то, звичайно, продати його буде значно простіше. Обов'язково кожний підприємець шукає шляхи вирішення проблем клієнтів, користується важелями, які дозволяють йому завоювати ринок і втриматися на ньому. До основних таких важелів можна віднести:

– говоріть правду;

– клієнти вимагають доказів, майте їх;

– наглядна демонстрація товару;

– мати своє обличчя;

– дуже багато значить імідж;

– неймовірніші пропозиції;

– театральний ефект – у самому товарі, в способі застосування товару; у гарантійних зобов'язаннях щодо товару.

ЗАВОЮВАННЯ ПЕРЕВАГ НАД КОНКУРЕНТАМИ

Для того, щоб забезпечити постійний дохід, ви повинні мати вагому перевагу над конкурентами. Невеликій фірмі цього досягти легше, тому що вона оперує на невеликому ринковому сегменті. Для досягнення переваг необхідно, щоб:

а) росла цінність товару;

б) використовувався сервіс як знаряддя маркетингу;

в) запроваджувалися запатентовані технології;

г) знижувалася собівартість товару.

а) Підвищення цінності товару.

Існує два основні способи підвищення цінності товару:

1. Надання товару нових рис.

2. Забезпечення надзвичайно високого рівня товарної підтримки.

Надати товару нових рис можна за допомогою таких факторів, як:

– зовнішній вигляд – червоний колір яблук, картоплі;

– рівень виробництва – нормування врожаю;

– всі плоди однієї величини;

– імідж: автомобіль – швидкість, потужність; ресторан – свіже повітря, меню; туристичне бюро – інтер'єр, вигляд, одяг співробітників;

– переваги – спосіб зберігання фруктів, свіжоморожені ягоди;

– безпека – дитяче харчування, відсутність радіонуклідів;

– переміни на ринку – продукти харчування, які виводять радіоактивні речовини з організму.

До факторів, що забезпечують надзвичайно високий рівень товару і є недорогим способом досягти переваг, відносять такі:

– гарантійна підтримка товару;

– навчання дилерів;

– ремонтний сервіс;

– торгова марка – найбільш відома, упізнавана;

– довіра (особливо для юридичних фірм, консультативних);

– реклама – люди хочуть купляти товар, про який щось знають;

– досвід – дозволяє поставляти товар, який потрібно, і коли потрібно.

б) Застосування сервісу як знаряддя маркетингу.

Завоювати переваги над конкурентами можна, досягнувши переваг у сервісі при здійсненні покупок. Обслуговування або сервіс покупки здійснюється в 4 етапи:

1. Розвідувальний період;

2. Освітня фаза;

3. Момент продажу;

4. Сервіс після продажу.

Розвідувальний період – у цей період необхідно продемонструвати клієнту, наскільки ви з ним солідарні, спрямувати зусилля, щоб зробити ім'я вашої компанії більш відомим, ніж у конкурентів (контакти з торговими групами, виставки, статті в журналах, клуби, інформація про ваш бізнес).

Освітня фаза – після знайомства клієнтів з характером вашого бізнесу передбачає перехід до більш активного вивчального процесу:

– виявіть, хто видає найкращі брошури, проспекти про бізнес. Клієнти люблять таку інформацію;

– виявіть, в яких інститутах, технікумах, коледжах є курси підвищення кваліфікації з бізнесу, подібного вашому, – візьміть участь у їхній роботі;

– порівняйте свій бізнес і бізнес конкурентів та проаналізуйте, хто дає кращу інформацію про свій товар.

Сервіс у момент продажу передбачає дружнє та ввічливе ставлення до покупця. Вивчіть, чи постачаєте ви клієнтів тією інформацією, в якій вони відчувають потребу.

– Чи впевнено почувають себе покупці під час купівлі?

– Чи зробили вони свідомий вибір при купівлі?

– Чи є можливість у покупців роздивитися, поміряти ту річ, яка їх зацікавила?

– Яку інформацію бажають отримати люди додатково до тієї, що ви вже запропонували?

– Чи хочуть покупці спілкуватися іще з кимось із вашого бізнесу, крім продавців?

Обслуговування після продажу дає великі переваги. Щоб досягти переваг, потрібно добре володіти такими питаннями:

– які проблеми виникають у клієнтів після того, як вони здійснили покупку (немита морква, нечищена картопля);

– якому виду гарантованого обслуговування надають перевагу клієнти;

– який вид сервісу цінують клієнти.

в) Для запроваджування запатентованих технологій особливого значення надають ексклюзивним рисам товару, до яких відносять наступні:

– патенти;

– отримання авторських прав;

– торгова марка;

– ексклюзивний дизайн (упаковка в пакети з торговою маркою);

– таємниця виробничого процесу (кока-кола, захист отрутохімікатами, гербіциди і т.д.);

– стратегія менеджменту маркетингом (швидкий випуск товару і організація швидких продажів).

г) Зниження собівартості товару – один з найважливіших факторів у досягненні переваг над конкурентами.

Зниження собівартості товару досягають:

– запровадженням новітніх технологій;

– економним витрачанням сировини та матеріальних ресурсів;

– зниженням витрат на транспортні перевезення;

– концентрацією та спеціалізацією виробництва;

– кооперацією з флагманами в даній галузі виробництва.

ДОСЯГНЕННЯ ПЕРЕВАГ У ДИСТРИБ'ЮТОРСТВІ

Дистриб'юторство – це просування товару і його придбання споживачем. Дистриб'юція – один із основних способів досягти переваг над конкурентами. Завдання дистриб'ютора – виробити власну унікальну стратегію просування товару на ринок і його збуту, яка включає:

а) спеціалізацію;

б) закріплення дистриб'юторських каналів;

в) промоушн та рекламну підтримку;

г) переваги в стратегії збуту.

а) Спеціалізація в технології дистриб'юції – це наріжний камінь для більшості молодих підприємств, що продають товар одне одному.

До їх складу входять виробничники, ремонтні фірми та обслуговуючі компанії. Щоб визначитися з рівнем спеціалізації, потрібно врахувати:

– наскільки важливий товар;

– наскільки необхідний товар;

– наскільки складне його виробництво;

– як часто цей товар купляють.

б) Після того, як бізнесмен визначиться з рівнем спеціалізації, потрібно вирішити питання закріплення каналів дистриб'юції.

Існує чотири способи закріплення за собою каналів дистриб'юції:

1) стати основним постачальником;

2) укласти договір про співробітництво;

3) запропонувати новий тип товару, який подобається покупцеві;

4) добитися низької собівартості товару.

в) Промоушн та рекламна підтримка також дозволяють добиватися переваг у дистриб'юції за рахунок того, що покупців привчають до товарів вашої фірми.

Розробляються або створюються умови, коли продавцю вигідно продавати ваш товар (не просто зарплата, а процент від реалізації). Скидки при купівлі вашого товару торговими агентами фірми.

г) Переваги в стратегії збуту передбачають:

– підготовку кращих торгових агентів;

– володіння унікальними способами або місцем реалізації;

– змінити акценти продажів;

– розглядати всі фактори, які впливають на покупку (у нас перевага німецьким автомобілям, виробничі постачальники – хто поставляє овочі на ринок);

– розглядати всі фактори, що впливають на торгові компанії (які забирають вашу продукцію).

ШЛЯХИ ПОШУКУ СВОГО ПОКУПЦЯ

КРОКИ В БІЗНЕС ЧЕРЕЗ ПОШУКИ КЛІЄНТІВ

Основні способи пошуку клієнтів – це: реклама, пряма розсилка, продажі по телефону, відвідання виставок, особисті контакти.

Але сьогодні з великою кількістю конкурентів цих прийомів недостатньо. Нездатність знайти клієнтів є основною причиною розвалу середніх та малих фірм. Знайти клієнтів – нелегка справа, але будь-яка фірма, яка володіє технікою пошуку і ретельно займається цією справою, обов'язково знайде своїх клієнтів.

Крок перший.

Для того, щоб вирішити, як знайти клієнтів, потрібно довідатися:

1) скільки перспективних клієнтів знаходиться на ринку;

2) скільки товару може купити кожний з них;

3) як клієнти купляють;

4) постаратися сподобатися вашим клієнтам.

Крок другий.

Здійснюючи покупки, люди приходять до цього різними шляхами, залежно від виду товару. Бізнесмен має з`ясувати спосіб покупки за такими критеріями:

– довідатися, коли клієнти будуть купувати товар;

– визначити, наскільки покупка є необхідною;

– де клієнти шукають інформацію про продавця.

Потрібно потурбуватися, щоб клієнти могли вас легко знайти, подбати, щоб ваш товар був важливим для покупця. Знайдіть список трьох процвітаючих компаній з аналогічним бізнесом і з`ясуйте, як вони здійснюють пошук клієнтів, і ви будете знати, скільки зусиль та часу доведеться витрачати вам.

Крок третій.

Якщо ваша реклама знайшла відгук, постарайтеся узнати ім'я цієї людини, клієнта. Узнавши імена потенційних клієнтів, спробуйте з'єднатися з ними і заохотити їх зробити покупку. Списки перспективних покупців можна скласти таким чином:

1. У своїх оголошеннях дати телефон своєї фірми.

2. Узнавайте і записуйте людей, що купують товар.

3. Пропонуйте людям, з якими зустрічаєтеся на виставках, зразки своєї продукції або безкоштовні проспекти.

4. Записуйте імена всіх, хто подзвонив у фірму.

5. Узнайте імена з банківських чеків, що надійшли до вас.

6. Узнайте імена слухачів занять, курсів і т.д.

7. Нехай ваші співробітники стануть членами клубів, що мають відношення до вашого бізнесу.

Крок четвертий.

При першому контакті залишіть приємне враження про себе. Ваш перший контакт – найважливіший у тому плані, чи ваш потенційний клієнт стане вашим клієнтом, чи ви його як клієнта можете втратити назавжди.

При першому телефонному дзвінку покупця компетентна особа повинна задати такі запитання:

– що Ви вже зробили, щоб придбати товар?
– на що Ви розраховуєте, коли дзвоните нам?
– чим Ви займаєтеся?
– чи Ви бачили вже наш товар?
– як Ви дізналися про нас?
– чи можу я зробити Вам деякі пропозиції?

Перше враження про вас у відвідувачів складається у вашій приймальні. Вони мають відчувати тут повагу до себе.

ОСОБИСТІ КОНТАКТИ, РЕКОМЕНДАЦІЇ, ПРОМОВИ, ПРЕСА – ЦЕ МАЛОЗАТРАТНІ ПРИЙОМИ ПРИ ПОШУКУ КЛІЄНТІВ

Особистий контакт з покупцем передбачає:

– створення контактної мережі;
– зв'язок;
– зустрічі.

Створення контактної мережі можливе таким шляхом:

1. Зв'яжіться з членами фірм, які можуть зацікавитися вашим товаром.
2. Установіть контакт з державними установами області, що мають відношення до вашого бізнесу.
3. Налагодьте контакт з потенційними клієнтами, які не можуть з вами зустрітися.
4. Установіть контакт з допоміжними службами.
5. Зміцнюйте зв'язок із споживачами.

Маркетинг – це вміння встановити взаємовідносини і зв'язки з клієнтами; телефонні дзвінки та особисті листи – це один із шляхів. Пошук клієнтів цим шляхом передбачає:

1. Знайти людей, з якими вам необхідні контакти в інтересах бізнесу (зустрічали в журналах, організатори виставок, люди, з якими ви зустрічалися раніше).
2. Шукати будь-яку причину для написання листів.
3. Підготувати і відправити короткого листа.
4. Дзвоніть людям, якщо вони не дзвонять вам.

Після телефонних дзвінків можна організувати особисту зустріч. Успішні контакти можуть бути запорукою успіху на довгі роки, сприяти притоку клієнтів та збільшенню продажів.

Своїх потенційних клієнтів можна знайти, організовуючи свої виступи на курсах підвищення кваліфікації, публічні виступи на різних зібраннях. Щоб ваш виступ був ефективнішим, необхідно:

1. Знайти групу людей, яким цікаво буде вас послухати.
2. Вибрати цікаву тему виступу.
3. Зв'язатися з людьми, які потрібні вашому бізнесу.
4. Придумати спосіб узнати імена слухачів (реєстр).

При користуванні радіо та пресою потрібно дотримуватися двох правил:

1. Події мають бути варті висвітлення.
2. Публікації мають бути своєчасними.

До редакторів слід звертатися завчасно, тоді вони з більшою охотою погоджуються на публікації більших розмірів, можуть прислати кореспондентів, щоб висвітлити подію, чи запропонують, щоб ви самі написали замітку.

Листівки та циркуляри.

Циркуляр – маленька торгова брошура на одну сторінку, в якій повідомляється, що ви можете запропонувати клієнту. Ці циркуляри роздають, розсилають, розклеюють. Можна їх розсилати, вкладаючи в журнали, газети, листи і т.д.

Циркуляри матимуть ефект, якщо в них буде інформація про курси, семінари, розпродажі та інше.

Емблеми.

Емблеми привертають увагу людей до вашого бізнесу. Емблеми слід наклеїти, де тільки можливо: на вашій продукції, в магазині, офісі, у будь-якому помітному місці, чи розставити вимпели – люди зразу це помічають.

В.Г. Лисанюк,
доктор сільськогосподарських наук,
професор, академік АТНУ

(Далі буде)

Центр послуг "Дім, сад, город" пропонує післяплатою:

Насіння трав, овочів, квітів, добрив, виробники – Україна, Голландія, Італія, Франція, Японія

Газонні трави: "Мавританський газон" (квіти + трава), 1 кг – 130 грн.; "Універсальний" 1 кг – 70 грн.; "Саншайн", посухостійка, 1 кг – 75 грн.; "Королівський сад" – суміш низькорослих високоякісних холодо- та посухостійких трав, які повільно ростуть, 100 г – 8 грн.; "Смерканок" – трава для затінку, 100 г – 8 грн.; "Спортивне змагання" – зносостійка трава, 100 г – 8 грн.; "Спортклуб" – трава для спорту, 100 г – 8 грн.; "Англійський газон" – травосуміш для саду, 100 г – 8 грн. Можливе формування в більших упаковках.

Набори: "Клумба в жовто-синіх кольорах" – 20 грн.; "Люксембургський сад" – 27 грн.; "Клумба в біло-синіх кольорах" – 18 грн.; "Клумба "Рожева мрія" – 24 грн.; низькорослих квітів для альпійських гірок (10 шт.) – 20 грн., багаторічників (10 шт.) – 20 грн.; городника – 20 грн.; айстр на зріз (10 сортів) – 20 грн.; голчастих айстр (10 шт.) – 20 грн.; півонієподібних та трубчастих айстр на зріз (10 шт.) – 20 грн.; дворічників та багаторічників (10 шт.) – 20 грн.; квітів для балконів, вікон, терас (10 шт.) – 20 грн.; квітів для рабаток (10 шт.) – 20 грн.; однорічників для букетів та на зріз (10 шт.) – 20 грн.

Насіння сортових айстр: (0,2 г). Картхойзер – бузкова, художня; Яблунева – біло-рожева, суміш принцес, Ріббон – червона, синя; Ізольда – біла, голчаста, Гала – фіолетова, Сіндерела – бордо, Унікум – суміш; Трістан – голчаста, світло-бузкова; Ніна – рожева, Ельза – яскраво-рожева, голчаста; помпон, синьо-біла; помпон суміш; Блау Турм – синьо-фіолетова; Сента – жовта, голчаста; Дракон – суміш; Матадор – темно-синій; Святкова – світло-рожева – по 2 грн.

Насіння кімнатних рослин: бегонія махрова коралова (45 нас.) – 8 грн.; кактуси (0,1 г) – 6 грн.; куфея червона (0,1 г) – 6 грн.; мімоза сором'язлива (0,23 г) – 6 грн.; пасльон "Червоний гігант" (0,1 г) – 6 грн.; пасифлора "Кавалерська зірка" – 8 грн.; пеларгонія коралова, біла, двокольорова, червона, (0,4 г) – 8 грн.; бальзамін кімнатний червоний, білий – 3 грн.; фрезія гібридна – 8 грн.; колеус (0,25 г) – 6 грн.; примула гібридна, суміш (10 шт.) – 6 грн.

Насіння квітів: кніфофія гібридна – 6 грн.; гвоздика Шабо, суміш – 6 грн.; гвоздика китайська серія "Діана" F_1 (10 шт.), суміш – 6 грн.; гвоздика садова Гренадін "Харді тріумф" (0,2 г) – 6 грн.; гвоздика periста карликова багаторічна "Солодощі", суміш (0,02 г) – 6 грн.; кермек виїмчастий, кольори червоний, голубий, жовтий, рожевий, оранжевий, синій та суміш (0,2 г) – 3 грн.; лобулярія "Королівський килим", рожева (0,25 г) – 3 грн.; настурція витка, великоквіткова "Коштовність" (2 г) – 6 грн.; настурція махрова, великоквіткова "Везувій" (2 г) – 6 грн.; петунія гібридна "Дедді" (бузкова), 10 шт. – 3 грн.; гібридна багатоквіткова, серія "Хіт-Парад" (10 шт), винно-біла, зіркою – 3 грн.; фортунія ампельна F_1 синя та пурпурова (0,01 г) – 14 грн., сальпіглосис виїмчастий "Імператор" (0,05 г) – 6 грн.; алісум Гмеліна "Гірське золото", жовтий, багаторічний (0,2 г) – 6 грн.; арабіс кавказький "Шнеехаубе", багаторічний (0,1 г) – 6 грн.; дельфініум багаторічний "Пасифік гігант" (0,2 г) – 6 грн.; дзвоники карпатські "Ізабелль", багаторічні (0,2 г) – грн.; дзвоники махрові, суміш – 6 грн.; жоржини "Помпон", суміш (0,2 г) – 6 грн.; пенстемон "Червона королева" (0,1 г) – 6 грн.; стокротка помпонна, суміш (0,25 г) – 6 грн.; братки великоквіткові, кольори білі, жовті, червоні, рожеві, сині, фіолетові, суміш (0,25 г) – 6 грн.; чорнобривці карликові (1 г), білі, жовті, оранжеві – по 3 грн.; чорнобривці високі Лемон принц, Кіліманджаро (1 г) по – 3 грн.; колеус, суміш (2 г) – 6 грн.; мак східний садовий багаторічний "Піцикато" – 6 грн.; едельвейс альпійський (0,1 г) – 6 грн.; ромашка гігантська – 3 грн.; наперстянка, суміш – 3 грн.; братки великоквіткові, кольори білі, жовті, червоні, рожеві, сині, фіолетові, суміш (0,2 г) – по 3 грн.; айстри низькорослі, суміш – 3 грн.

Пряно-ароматичні трави: базилік зелений (0,5 г) – 5 грн.; базилік фіолетовий (0,5 г) – 5 грн.; валеріана (0,1 г) – 3 грн.; лаванда (0,3 г) – 5 грн.; меліса (0,5 г) – 5 грн.; м'ята (0,1 г) – 4 грн.; кмин (0,3 г) – 3 грн.; фенхель (0,5 г) – 5 грн.; чабер садовий (0,5 г) – 3 грн.; селера коренева Діамант (0,5 г) – 6 грн.; петрушка листова , кучерява, коренева – 3 грн.

Набори сортових жовтеців, суміш кольорів, 5 коренів – 15 грн.; **анемон,** суміш кольорів, 5 коренів – 15 грн.

Овочі: перець: Французус, солодкий, червоний, ранній, плоди великі товстостінні (0,3 г) – 3 грн.; Альба солодкий, червоний, ранній, плоди великі товстостінні (0,3 г) – 3 грн.; Золотий Фазан, жовтий, середньоранній (0,3 г) – 3 грн.; гіркий (1,5 г) – 3 грн.; **помідори:** Толстой F_1 ранні, індетермінантного типу, округлі, дуже смачні (0,05 г) – 5 грн.; Річі F_1, ранні, плоди округлі 110–120 г, універсального призначення, чудові смакові якості (0,05 г) – 5 грн.; низькорослі Сан-Марцано, сливка рання (1,5 г) – 5 грн.; високорослі Сан-Марцано, довга сливка (1 г) – 5 грн.; Полбиг F_1 великі круглі для їжі та переробки для відкритого грунту, ранні, прекрасно транспортуються, смачні – 5 грн.; Кристал F_1, ранній, високорослий, на суцвітті 8–10 плодів, солодкі, транспортабельні, стійкі до хвороб (0,05 г) – 5 грн.; Ріо Гранде, середньоранній, сливки масою 120–130 г, високоурожайний, стійкий до хвороб, для їжі, консервування (0,5 г) – 5 грн.; Експрес F_1, суперранній, для реалізації ранньої продукції та переробки на сік, плоди 140–150 г, яскраво-червоний з прекрасним смаком (0,05 г) – 5 грн.; Тесті F_1, ранній, індетермінантний, для закритого та відкритого грунту, прекрасний смак, плоди 100–120 г, стійкий до хвороб, для їжі та переробки (0,05 г) 5 грн.; Чері, середньостиглі, плоди як велика черешня, червоні, солодкі (0,1 г) – 3 грн.; Балконне Чудо, сорт для вирощування в горщиках та відкритому грунті, солодкі, ароматні, для їжі, консервування, декорування страв (0,1 г) – 3 грн.; Сан Пьєтро (0,05 г) – 5 грн.; Рома V/F, велика сливка для консервації (2 г) – 5 грн.; Волове Серце, рожевий, червоний, жовтий (0,5 г) – по 3 грн.; Де-Барао, рожевий, жовтий, червоний, низькорослі для переробки та їжі (0,5 г) – по 3 грн.; Чорний принц, низькорослі, для продажу, переробки, салатів, темно-бордові плоди, солодкі (0,5 г) – 3 грн.; **огірки:** Наташа F_1, ранній (15 нас.) – 3 грн.; Маша F_1, надранній (10 нас.) – 6,50 грн.; Вокал F_1 надранній самозапильний, плоди однорідні зелені з тоненькою шкіркою, без гіркоти, для споживання та переробки (10 шт.) – 8 грн.; Паризький корнішон (3,5 г) – 6 грн.; Альянс F_1, ранній (1 г), великий урожай на початку плодоношення – 6 грн.; Акорд F_1 (1 г), стійкий до хвороб, ранній, високоурожайний – 6 грн.; Астерикс F_1 (1 г), ранній, тонка шкірка, для переробки та їжі – 6 грн.; Атлантіс F_1, ранній, високоурожайний для споживання, засолювання та консервування (1 г) – 6 грн.; Аякс F_1 (10 шт.) – 3 грн.; Опера F_1 (1 г), ранній, високоурожайний, для їжі, маринування та консервації – 6 грн.; Соната F_1 (1 г), стійкий до хвороб, для засолювання та консервування – 6 грн.; Регал Плюс F_1, (10 шт.), надранній, довгий період плодоносіння, посухостійкий, для засолювання та консервування – 6 грн.; **диня** Ананас рання, запах ананаса (0,5 г) – 6 грн.; Леся, рання (3 г) – 3 грн.; **капуста:** Амтрак F_1, високоурожайна, пізня, для довгого зберігання, головки 3–5 кг (20 шт.) – 6 грн.; Гігант F_1, середня, для переробки та зберігання, дуже смачна, головки 4–6 кг, не розтріскується, 110–120 дн., (20 шт.) – 6 грн.; Леннокс F_1, пізня, для зберігання (20 шт.)– 6 грн.; **капуста броколі** Фієста F_1 (20 шт.), для їжі, придатна для заморожування – 6 грн.; **капуста цвітна:** Тардіво ді Фано, середня (2 г) –

6 грн.; Снігова Куля, середня (2 г) – 6 грн.; Гудмен, рання (20 шт.) – 4 грн.; **капуста червоноголова** Аутоpo F_1, високоурожайний гібрид для переробки та зберігання (20 шт.) – 4 грн.; **капуста пекінська** Монако F_1 (20 шт.), надрання, для відкритого і закритого грунту – 6 грн.; **баклажани:** Римський, довгий (2,2 г) – 6 грн.; Боніка F_1, ранній, овальний (0,25 г) – 4 грн.; Фрама F_1, ранній, довгий (0,25 г) – 4 грн.; **буряки столові:** Циліндра, довгий (10 г) – 6 грн.; Детройт, ранній, круглий (5 г) – 5 грн.; Ларка, середньостиглий, солодкий, придатний для раннього висіву(200 шт.) – 5 грн.; **цибуля ріпчаста:** Ред Барон середньорання, округла, червона, високі смакові якості (1 г) – 4 грн.; Дайтона F_1 золотиста, середня, для довготривалого зберігання (1 г) – 5 грн.; Луганська, пізньостигла (2 г) – 2 грн.; Стригунівська середньостигла, урожайна (2 г) – 2 грн.; Каратальська середньорання, напівгостра (2 г) 2 грн.; Агостана, середньорання, гостра, соковита (2 г) – 2 грн.; **порей** Казімір, літня. Високопродуктивна. Зберігається протягом 5–6 місяців (1 г) – 2 грн.; **морква:** Віта Лонга пізня, довга, для зберігання (3 г) – 5 грн.; Нанте 2, рання, дуже соковита (3 г) – 5 грн.; Флакко 2, пізня, для споживання та зберігання (3 г) – 4 грн.; Монтана, середньорання, зберігається до травня, форма циліндрична, солодка та соковита (2 г) – 5 грн.; Скарла супер (3 г), для тривалого зберігання, дуже соковита та солодка – 5 грн.; Каротан, для тривалого зберігання, з великим вмістом каротину (1 г) – 5 грн; **кабачки:** Опал F_1, надранній гібрид, світло-зелений, універсальний, високотоварний (7 шт.) – 3 грн.; Сафія F_1, надранній, високоурожайний, високотоварний (7 шт.) – 3 грн.; **кавуни:** Крімсон Світ, середньоранній, висока смакова та товарна якість, відмінна транспортабельність (1 г) – 4 грн.; Солодкий Малюк, ранній (1 г) – 4 грн.; **селера** коренева Монарх, середньостигла, великий коренеплід округлої форми 1–1,5 кг, для переробки та зберігання (100 шт.) – 6 грн.; редиска: Сора, рання, дуже соковита (4 г) – 4 грн.; Французький сніданок, рання, коренеплоди видовжені, соковиті, сорт всесезонний (3 г) – 4 грн.; полуниця садова (0,18 г) – 3 грн.; **салати:** Рукола (15 г) – 6 грн.; Ромен (6 г) – 6 грн.; головчастий Всесезонне диво (1 г) – 2 грн.; **гарбузи:** Гілея, мускатний швидкостиглий, дуже солодкий, яскравочервоного кольору (20 шт.) – 3 грн.; Арабатський, пізньостиглий, м'якуш товстий, оранжевий, плід видовжений (20 шт.) – 3 грн.; Руж Детамп, середньостиглий, високий вміст каротину, червоно-оранжева середина, 15–20 кг, гарно зберігається (2 г) – 6 грн.; **квасоля** спаржева Слендерете (15 шт.), середньостигла.

НОВЕ! Ялівці сланкі (голубі та зелені), висилаємо усе літо, кущики сильні – 50 грн. Набори сортових тюльпанів: лілієквіткових, папугових, махрових, зеленопелюсткових, низькорослих, дарвінових гібридів, сімейних (багатоквіткових), кольори різні, в наборі по 5–7 шт. – 35 грн.; нарцисів махрових, кольори різні, 5–7 шт. – 35 грн.; крокуси (10–15 шт.) – 25 грн.; гіацинти, 5 кольорів, 5 шт. – 35 грн; лілійники 3 шт. – 15 грн.; айстра новобельгійська багаторічна (голуба), 3 кущики – 12 грн. Ожина великоплідна (3 шт.) – 15 грн.

Добрива для квітів та рослин (універсальне розчинне):

- для кімнатних рослин 250 г – 25 грн.;
- для осіннього внесення, 300 г – 20 грн.;
- для саду та городу, 300 г – 20 грн.;
- для газонів, 1кг – 40 грн.;
- для троянд, 250 г – 25 грн.
- Кеміра-люкс, універсальне розчинне добриво (квіти, розсада, овочі, усі кімнатні рослини), 5 г – 5 грн.;
- розчинне добриво Гілея, міні-упаковки 2 г, для квітуючих, декоративно-листяних, усіх видів бегоній; зимове, усіх видів фікусів, сенполій та інших геснерієвих, драцен, кактусів, пеларгоній, юк – по 2 грн.;
- розчинне добриво для троянд, хвойних, ягідних культур, газонів, універсальне, 500 г – 25 грн.;
- мох сфагнум – 5 грн.;
- торфяні таблетки – 1 шт. – 0,50 грн.

Для обробки картоплі від хвороб та колорадського жука: "Престиж" – 55 грн.

Стимулятори росту рослин: Потейтін, 5 амп. (для картоплі) – 7 грн.; Івін, 5 амп. (овочі, квіти) – 7 грн.; Емістим С, 5 амп.(універсальний) – 8 грн.; Чаркор, 3 амп. (для укорінення) – 10 грн.

Агрохімія: агрофоска (1 кг) – 10 грн.; амофос (1 кг) – 14 грн.; бордоська суміш (300 г) – 10 грн.; гумат (200 г) – 5 грн.; залізний купорос (1 кг) – 10 грн.; попіл деревний (1 кг) – 5 грн.; калійно-магнієве добриво (1 кг) – 10 грн.; карбамід (1 кг) – 10 грн.; нітроамофоска (1 кг) – 15 грн.; селітра аміачна (1 кг) – 10 грн.; суперфосфат (1 кг) – 10 грн; вуглеамонієва сіль (1 кг) – 10 грн.;

Грунт для орхідей (0,8 л) – 8 грн., горщик для орхідей – 8 грн.

Для бджіл: байварол, 1 упаковка – 35 грн.

ДОБІРКИ ЖУРНАЛІВ: "Дім, сад, город" 2006 р. – 20 грн.; 2007 р. – 20 грн.; 2008 р. – 25 грн.; 2009 р. – 35 грн.; **"Виноград, вино"**, 6 шт. – 30 грн.; журнали "Виноград, вино" за 2009 р. – по 10 грн.; **"Пасіка"**, 10 шт. – 30 грн.; журнали "Пасіка" за 2009 р. – по 6 грн.; журнали **"Квіти України"**: за 2004–2005 рр. – по 5 грн.; 2006 р.– по 6 грн.; 2007 р. – по 7 грн.; 2008 р. – по 8 грн.; 2009 р.– по 10 грн. за номер.

Спеціальна пропозиція для вас. Для бажаючих детальніше ознайомитись з журналами видавництва "Дім, сад, город" пропонуємо комплект з 10 різних видань. Комплект допоможе вам вибрати журнали для передплати. Ціна – 25 грн.

Каталоги повнокольорові: І. Хороша "Іриси 2008" – 10 грн.; "Іриси 2009" – 10 грн.; "Троянди фірми "Мейян" – 60 грн.; "Каталог квіткових рослин" – 70 грн., "Каталог квіткових та овочевих культур" – 20 грн.; "Декоративные деревья и кустарники " – 60 грн., "Многолетние цветы" – 60 грн.

Збірники з садівництва, городництва та ін.: "Алича великоплідна", "Лимон в квартирі", "Кизил", "Захист саду", "Вирощування саджанців. Поради початківцям", "Розмноження плодових і ягідних культур", "Лимонник та актинідія", "Малина", "Смородина, порічки", "Агрус", "Персик біля дому", "Суниця", "Айва", "Яблуня", "Черешня", "Вирощування ківі в Україні", "Обліпиха", "Пряно-лікарські рослини", "Помідори", "Груша" – по 8 грн.; "Сонник" – 3 грн.; "Листопадні магнолії" – 25 грн., "Сад та город без шкідників і хвороб", "Знай наших", "Новосели на городі та в саду" – по 6 грн.

Із серії "Бібліотека квітникаря": "Трояндовий сад" – 10 грн.; "Паркові троянди", "Іриси", "Клематиси", "Однорічні рослини", "Ліани в саду", "Сукулентні рослини" (2 книги), "Квітник без шкідників та хвороб", "Гладіолуси", "Гемерокаліси", "Рододендрони", "Вічнозелені рододендрони", "Бузок", "Дрібноцибулинні рослини", "Хризантеми", "Айстри", "Старовинні парки Київщини", "Тюльпани", "Розмноження хвойних рослин", "Хвойні дерева та кущі", "Дельфініум", "Пасифлора", "Жоржини", "Живоплоти, боскети, лабіринти", "Середньовічний сад. Минуле і сучасне", "Сенполії", "Глоксинії", "Красивоквітуючі геснерієві". Ціна одного примірника – 8 грн.; "Сад твоєї мрії (ландшафт, дизайн)" – 10 грн. "Листопадні дерева, кущі, ліани" – 10 грн.

Із серії виноградарства, та виноробства: "Сорти винограду", "Погода і виноград", "Якісні і здорові вина", "Операції на виноградному кущі", "Виноград на дачі", "Виноград на дачній та присадибній ділянці", "Образцовый виноградник" – 8 грн.; "Образцовый виноградник" (1-а книга). Ціна одного примірника – 8 грн.; В. Крайнов "Виноград. Селекционная инициатива" – 16 грн., И. И. Кораблев "Медоварение и медофруктовое виноделие" – 10 грн.

Збірники з питань здоров'я: "Целебные таинства герани", "800 років рецептам здоров'я", О. Світко "Мед смакує, лікує", "Здоров'я з вулика", "Календар травника", "Малюк: від народження до року", "Не бійтеся дієти. Протисклеротична", "Не бійтеся дієти. Діабет" – по 8 грн.; О. Світко "Рецепти здоров'я для кожної родини" (1 та 2 частини) – по 12 грн.;

Із серії "Домашня ферма": "Кури", "Індики", "Цесарки", "Кролі", "Гуси", "Качки", "Нутрії" – по 8 грн.

Із серії "Пасіка": В.А. Нестерводський "Як викохати та вибрати добру бджолину матку" – 8 грн.; "Календар пасічника. Зима. Весна, Літо, Осінь." Ціна однієї книги – 8 грн., "М. Михалевич", "Календар пасічника" – по 5 грн.; Б. Охотський "Пчелы-целители" – 8 грн.; "Деревні медоноси та пилконоси України" (літні й осінні) та (весняні), 2 книги – по 12 грн.; И.И. Кораблев "Медоварение и медофруктовое виноделие" – 10 грн.

Книги: " Цветы желтые и синие" – 30 грн., Хессайон "Все о розах" – 65 грн.; "Все о болезнях и вредителях растений", "Все о газоне", "Теплицы и зимние сады", "Все о хвойных", "Все о декоративных кустарниках", "Все об овощах", " Все об орхидеях", "Все об альпинарии и водоеме в саду", "Все о саде, за которым легко ухаживать" , "Все о комнатных растениях" – по 60 грн.;

Повнокольорові видання: "Сучасна енциклопедія лікарських рослин" – 50 грн.; Е.Н. Седов " Груша", 325 стр. – 35 грн, "Смородина" 253 стр. – 35 грн.; "Картофель и корнеплоды" – 35 грн.; "Растения знакомые и незнакомые. Разведение субтропических растений, орехоплодные культуры, ягодные культуры, редкие овощи, пряновкусовые растения" 189 стр. – 40 грн.; Е Рубцова "Сад роз" – 120 грн.; Георгины" – 25 грн.; "Бегонии" – 25 грн.; "Пальмы" – 25 грн.; Б.Макуни "Сенполии" – 30 грн.; Вернер Буш "Бонсай в вашем доме" – 80 грн.; "Садовые новинки. Ягодные культуры" – 40 грн.; Л. Шульгина "Ранние овощи на вашем участке" – 50 грн.; " календарь работ в саду и огороде" – 40 грн.; "Выращиваем зеленные культуры" 40 грн.; "Декоративные многолетники" – 40 грн.; " Растения – знакомые незнакомцы" – 40 грн.; Лысянский "Тюльпаны" – 35 грн.; Вольтер Херш "Клематисы во всем своем великолепии" – 35 грн.; Г. Левко "Однолетние цветы" – 35 грн.; "Правда и неправда о кактусах" – 35 грн.; В.Гапон "Секреты выращивания кактусов" – 35 грн.; Т. Лагутина " Кактусы и другие суккуленты. Разведение и уход" – 30 грн.; "Обустройство дома и участка" – 25 грн.; "Ваш дачный домик" – 10 грн.; М. Бурдейный "Декоративное мощение своими руками" – 60 грн; "Огород-кормилец" – 30 грн.; "Дневник сезонного ухода за комнатными растениями и цветами" – 35 грн.; "Островок живой природы в вашем доме. Идеи для домашнего уюта" – 30 грн.; "Енциклопедія кімнатних рослин" 716 стр. – 60 грн.; "Комнатное цветоводство", 318 стр. – 50 грн.; "Цветы для красоты нашего дома", полноцветное подарочное издание, 207 стр. – 170 грн.; " Сделай это сам", 127 стр., полноцветное издание – 70 грн.; "Регулярный сад, коллекция садовых стилей", 94 стр., полноцветное, подарочное издание – 70 грн., "Сад по фэн-шуй", 225 стр. – 35 грн.; Л.Шульгина "Дизайн вашего сада", 310 стр. – 50 грн.; "Ландшафтный дизайн, Современные решения", 315 стр. – 40 грн.; подарункове видання "Дивный сад без лишних хлопот. Практические советы по созданию сада", 320 стр. – 195 грн.; Й. Майер "Ваш сад. Практические советы на весь год", 160 стр, полноцветное издание – 80 грн.; Шерон Эймос "Сад без затрат", 145 стр. – 60 грн.; Й. Косо "Дизайн садового участка. Нестандартные решения. Дворики, дорожки, ограждения, водоемы", 178 стр. – 190 грн.;"Довідник успішного рибалки", 375 стр. – 40 грн.; Ю. Седов "Кролики. Разведение, содержание, уход" – 25 грн.; В.П. Поліщук "Пасіка" – 65 грн.; "Дорогоцінні продукти бджільництва",190 стор.– 25 грн.; В. Поліщук "Способи заміни та підсаджування бджолиних маток" – 30 грн.; М. Горніч "Медові вина" – 25 грн., Каталог "Красивые дома", 25 современных коттеджей – 40 грн.

Фурнітура для квіткового бізнесу та флористики:

• Пакети конусоподібні для упаковки квітів (метал + малюнок), 1 упаковка – 100 шт. – 35 грн.;

• Листи для обгортання квітів, букетів, 80x60см з малюнком, 100 шт. – 35 грн.; рулони 25 м ,тоновані з каймою або малюнком – 35 грн.; лазер (10 м) – 35 грн.;

• Серветки для декорування букетів, діаметр 20 см, блискучі, 1 упаковка – 100 шт. – 25 грн.; діаметр 50 см, 100 шт., прозорі та блискучі – 35 грн.;

• Стрічка декоративна шириною 2 см/100 м, кольори різні – 12 грн.; блискуча (лазер), з золотими смужками різних кольорів –15 грн.; в бобінах 1см/100 м, кольори різні з золотою смужкою – 15 грн.;

• Сітка для декорування букетів, подарунків (9 м), різних кольорів – 40 грн.;

• Флізилін (9 м), кольори різні – 30 грн.;

• Блискуча декоративна присипка, кольори різні, 1 упак. – 12 грн.;

• Оаза для квіткових композицій – 10 грн.;

• Оаза-мікрофон, 1 упаковка – 6 шт. – 90 грн.;

• Оаза на липучці для прикрашання весільних машин – 35 грн.

• Креп (9 м), кольори різні – 20 грн.

Школа вишивання

Набори схем вишивок ікон (5 шт.)

1. Спас Нерукотворний, Микола Чудотворець, Божої Матері "Поклич на примирення", Божої Матері Почаївської, Образ Преподобної Богородиці "Знамення".

2. Спаситель у терновому вінку, Божої Матері Семистрільної, Божої Матері Скоропослушниці, Богородиці Казанської, Образ Преподобної Богородиці "Замилування".

3. Богородиці Іверської, Божої Матері "Духмяний цвіт", Богородиці Козельщанської, Божої Матері "Неупиваемая чаша", Божої Матері "Справлення за загиблими".

4. Божої Матері Володимирської, Богородиці Донської, Святих Апостолів Петра та Павла, Святої мучениці Тетяни, Святої Анастасії (заступниці у шлюбі).

5. Богородиці Жировицької, Андрій Первозванний, Богородиці "Відрада та втіха", Богородиці "Достойно есть", Цілителя Пантелеймона, Богородиці Крітської, Богородиці Леушинської.

6. **Нове!** Св. Євангеліст Матвій, Марко, Іоан Богослов, Лука, Богородиці "Заступниця в дорозі та мандрах".

Набори схем рушників (по 5 шт.)

7. Весільних 8. Подарункових 9. Святкових.

10. 5 схем: серветка до Великодня, доріжка на стіл, чоловіча (хлоп'яча) сорочка з викройкою, скатертина, рушник.

11. 5 схем картин з квітами.

12. 5 схем натюрмортів є фруктами та квітами.

13. 5 схем красивих пейзажних картин (природа).

14. 5 схем нарядних наволочок для диванних подушок.

15. 5 схем скатертин.

16. 5 схем картин "Найкрасивіші куточки світу".

17. 4 схеми жіноча блуза (2 шт.), чоловіча сорочка з викройкою, хлоп'яча сорочка з викройкою.

Ціна наборів – 25 грн. Для тих, хто замовляє 3 набори – одна схема в подарунок.

Зображення наборів для вишивання (схема, нитки, канва та ін.) див. у журналах "Квіти України" № 4,5,6 за 2009 р. та № 1, 2, 3 за 2010 р. Ціна від 5 до 40 грн.

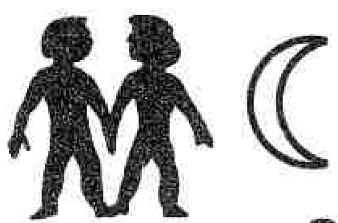
Умови пересилки. Для оформлення замовлення необхідно написати перелік потрібного вам товару. Мінімальна вартість замовлення – 10 грн. Витрати за пересилку фіксовані залежно від вартості замовлення. Розрахунки зроблені згідно з державними поштовими розцінками. Якщо вартість замовлення становить від 10 грн., то вартість пересилки +12 грн.; 11–15 грн. + 15 грн.; 16–20 грн. + 18 грн.; 21–30 грн. + 22 грн.; 30–35 грн. + 25 грн.; 35–50 грн. + 28 грн.; 51–60 грн. + 30 грн.; 61–80 грн. + 35 грн., 80–100 грн. + 40 грн. Гроші наперед і в конвертах не висилайте. Чітко пишіть повну адресу з індексом, прізвище, ім'я, по батькові.

Замовлення надсилайте за адресою: п/с 208, ЦП "ДСГ", м. Київ – 2, 02002,
або замовити **електроною поштою:** E-mail: kvity_ukraine@mail.ru

Біодинамічний календар

Вересень

Вересень приносить дачникам і садівникам чимало турбот, які потребують невідкладного вирішення: необхідно зібрати врожай, що залишився, підготувати земельну ділянку й багаторічні рослини до заморозків, внести добрива у виснажений ґрунт. Сподіваємося, що наші поради допоможуть вам виконати всі нагальні роботи на городі і в саду своєчасно та якісно й, відповідно, зберегти весь вирощений урожай без втрат.

Близнята 1 (3:21) – 3 (9:52)

Остання чверть Місяця – 1 (20:22)

За 10–14 днів до збирання у картоплі скошують бадилля, залишаючи пеньки по 8–10 см. Такий агрозахід сприяє відтоку поживних речовин із бадилля до бульб, внаслідок чого поліпшується їхнє дозрівання, прискорюється формування міцної шкірки, підвищується ефективність зберігання.

Здорове бадилля можна використовувати на компост, а за найменших ознак будь-яких захворювань його слід винести за межі ділянки і спалити.

Викопану картоплю необхідно залишити на деякий час розсипаною на землі, щоб вона добре просохла. Потім картоплю сортують за розміром, вибраковуючи пошкоджені й хворі бульби.

Рак 3 (9:52) – 5 (12:47)

На грядках ще залишаються морква, буряки, редька, дайкон тощо, а в теплицях – огірки, помідори, а, можливо, й перець. На відміну від капусти, яку можна зібрати дещо пізніше, решту цих овочів збирають у вересні.

Робити це необхідно за сухої погоди, тоді коренеплоди залишаться сухими й чистими. Крім того, їх не варто перетримувати на сонці, краще пошвидше обрізати бадилля й скласти в холодну овочеву яму, а саме бадилля – у компостну купу.

За дощової погоди коренеплоди розкладають в один шар на асфальтованій доріжці або на газонній траві й промивають під натиском води зі шланга. Потім просушують кілька годин на повітрі й опускають в овочеву яму. Морква, редька й дайкон добре зберігаються в мішках з-під борошна та цукру, а буряки, зазвичай, розкладають поверх картоплі. У ямі бажано підтримувати температуру 1–5°C.

Лев 5 (12:47) – 7 (12:54)

Висаджують озимий часник, якщо не зробили цього наприкінці липня. Не варто також запізнюватися зі збиранням баклажанів, бо їхні плоди грубішають і стають гіркими.

Періодично, у міру появи, оглядають плоди кабачків, цукіні, патисонів та гарбузів. Досвідчені городники, намагаючись ізолювати їх від землі, підкладають під достигаючі плоди дощечки.

Зі збиранням гарбузів можна не поспішати. Зазвичай, їх збирають після того, як осінній заморозок поб'є листя. Також орієнтуються на ознаки зрілості плодів: усихання й опробковіння плодоніжки, а також добре позначений малюнок і тверда кора. Такі плоди можна закладати на тривале зберігання, зрізуючи їх із плодоніжкою.

Плоди, призначені для зберігання, підсушують і прогрівають на сонці протягом 8–10 днів, що сприяє прив'яданню й затвердінню плодоніжки й кори.

Діва 7 (12:54) – 9 (12:02)

Новий Місяць – 8 (13:30)

На Молодий Місяць можна відпочити від садово-городніх робіт, тим більше, що в ці дні бажано не турбувати рослини. Однак, якщо ви не встигли належним чином підготуватися до зберігання овочів та коренеплодів, варто привести до ладу погреби та льохи. Зокрема, сховище для картоплі має бути прохолодним, з нормальним рівнем вологості. Не підійде для цього дуже сухе приміщення або підвал, у якому проходять труби опалення.

Сховище та ящики для зберігання овочів і картоплі необхідно побілити вапном. Нині у продажу є спеціальні шашки, які запалюють у підвалі, щоб видалити всі патогенні мікроби.

Картоплю у сховищі можна зберігати в ящиках або насипом на підлозі. Однак слід враховувати, що в ящиках картопля зберігається значно краще і проростає не так інтенсивно, як за зберігання насипом.

Терези 9 (12:02) – 11 (12:22)

У вересні продовжують збирати осінні та зимові сорти яблук, а також інші плоди й готують їх до зберігання. Яблука, призначені на зберігання, не повинні мати жодних пошкоджень шкірочки або м'якуша – пошкоджені плоди схильні до гниття і під час зберігання інфікують спорами гнилі здорові плоди. Тому яблука збирають, зриваючи з дерева, а не струшуючи їх. Адже за таких умов вони краще зберігатимуться.

Досвідчені садівники знають, що кожне яблуко слід ізолювати від інших, прилеглих до нього, плодів. Для цього його загортають у папір або перешаровують плоди сипким матеріалом, наприклад, свіжою деревною стружкою, мохом або піском, щоб вони не торкалися одне одного.

Після закінчення збирання врожаю з-під яблунь прибирають і обов'язково дезінфікують підпорки для гілок.

Скорпіон 11 (12:22) – 13 (15:53)

У саду перекопують ґрунт під ягідними кущами, вистеляють його обпалим листям. Продовжують збирати осінні яблука і готувати їх до зберігання.

На городі закінчують збирати моркву. Для її зберігання можна порекомендувати простий і надійний спосіб. Спочатку у викопаних коренеплодів обрізують верхівки так, щоб на них не залишилося навіть слідів землі, а також хвостик. Потім моркву заливають водою і ретельно миють, намагаючись не подряпати шкірку. Вдруге її миють у

прозорому розчині марганцівки, розкладають на поліетиленовій плівці або на рядні й просушують у затінку. Після цього моркву укладають у решітчасті ящики й заносять до льоху. За такого способу зберігання морква майже не гниє, має дуже гарний товарний вигляд і готова до вживання без додаткової обробки.

Стрілець 13 (15:53) – 15 (23:32)

Перша чверть Місяця – 15 (8:50)

Формують компостну купу. Спалюють сміття. Збирають насіння квітів. Сушать і консервують фрукти. Починають санітарне обрізування ягідних кущів.

Після збирання ягід смородини розбирають і складають на зберігання рамкові огорожі. Якщо навесні ви прикопали гілки смородини для відсадків, то тепер їх можна відокремити від основного куща, скориставшись секатором. Потім рослини-відсадки добре поливають і з грудкою землі на лопаті обережно переносять у садивну яму.

Після пересаджування кущі також відразу поливають і закривають мульчею шаром 3–5 см.

Козеріг 15 (23:32) – 18 (10:36)

У вересні на виноградниках продовжують збирати, упаковувати і за необхідності реалізовувати надлишки врожаю столових сортів винограду.

На тих ділянках, де виноград уже зібрано, розпочинають ремонт насаджень: видаляють старі й неплодоносні кущі та малоцінні сорти, укладають відсадки. Наприкінці місяця починають переорювати міжряддя, а в укривній зоні – підгортати кущі (там, де не роблять повне укривання кущів).

У розплідниках закінчують чеканку саджанців. На ділянки, виділені для висаджування шкілки, вносять органічні й мінеральні добрива.

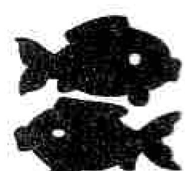
Закінчують розпочате влітку обстеження виноградників на зараженість філоксерою. Перевіряють стан саджанців, призначених для осіннього садіння: рослини з ознаками захворювання вибраковують, а залишені для садіння дезінфікують.

Водолій 18 (10:36) – 20 (23:16)

Дні під знаком Водолія вкрай несприятливі для посіву й садіння. Тож від таких робіт варто утриматися. Натомість можна прополоти й прорідити грядки, закласти компост, перекопати ґрунт та удобрити його органікою.

Нагадаємо також, що за нагальними клопотами на городніх і садових ділянках не варто забувати про догляд за газоном. Важливе значення для його успішної зимівлі має останнє підстригання. Зазвичай, його роблять у вересні з таким розрахунком, щоб трава встигла відновитися до настання морозів. Зрізують її при цьому зовсім трохи: висота трави має бути не нижче 6–8 см. Продовжують своєчасно очищати газон після підстригання, бо скошена трава перешкоджає ефективному провітрюванню газону, сприяє розвитку хвороб та зменшенню зимостійкості трави.

Риби 20 (23:16) – 23 (11:49)

Дні під знаком Риби сприятливі для садіння й укорінення хвойних дерев. Можна також підготовити ґрунтові суміші для зимової вигонки.

Городники наприкінці вересня можуть зайнятися дорощуванням невизрілих кущів цвітної, брюссельської або листкової капусти. Їх розсаджують у ящики, вазони, які виносять у підвали або інші сховища. Однак слід враховувати, що листкову капусту, посаджену в горщики, заносять на дорощування, відбираючи лише здорові рослини з добре розвиненими листками, а у цвітної капусти головки мають бути понад 3 см у діаметрі.

Цвітну капусту з грудкою землі щільно вставляють одну до іншої у зволожені борозни. Щоб рослини менше випаровували води, їхні корені обгортають папером. Цвітну капусту, зазвичай, дорощують за температури 0+2°С, без світла, тому ящики зверху закривають матами або іншим непрозорим матеріалом.

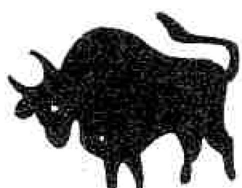

Овен 23 (11:49) – 25 (23:18)

Повний Місяць – 23 (12:17)

На Повний Місяць краще утриматися від садіння, пересаджування, обрізування, пасинкування, прищипування та інших робіт на городі і в саду.

Краще зайнятися збиранням плодів для швидкого споживання, заготівлею лікарських рослин, приготуванням вина тощо. Добре було б також запастися чистим річковим піском і деревним попелом (краще з березових дров, бо він багатший на мікроелементи). Вони знадобляться в лютому–березні майбутнього року для висіву на розсаду помідорів, солодкого перцю, баклажанів, капусти, цибулі-чорнушки на ріпку, моркви, а в березні–квітні – для посіву інших культур.

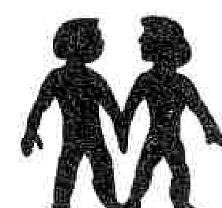
Тілець 25 (23:18) – 28 (9:12)

Продовжують збирати врожай городини і садовини, заготовляти овочі й фрукти на зиму. Підживлюють рослини.

У саду під малину вносять добрива і перекопують ґрунт, ретельно видаляючи вивернуті кореневі паростки, аби не допускати загущення малинника.

Малину також краще садити восени. Для її розмноження використовують найкращі та наймогутніші паростки, які обережно викопують разом із частиною кореневої системи куща і пересаджують на підготовлене місце. Утворені таким чином нові кущі досить добре приживлюються.

Якщо синоптики прогнозують раннє настання холодів, то наприкінці місяця розпочинають садити дерева і кущі, заздалегідь, за 2–3 тижні до садіння, підготувавши садивні ями.

Близнята 28 (9:12) – 30 (16:47)

Наприкінці вересня готують грядки для підзимових посівів моркви, буряків, редиски та інших холодостійких культур, які можна висівати у жовтні – листопаді. Слід враховувати, що для коренеплодів раннє перекопування ґрунту надзвичайно важливе, бо вони дуже вибагливі до елементів живлення та чистоти ґрунту від бур'янів. Глибина обробітку ґрунту також має велике значення. Зокрема, осіннє перекопування під моркву й посів багаторічних культур, таких як ревінь, має бути глибшим, ніж під інші овочі: 22–30 см. Адже корені цих рослин глибоко проникають у ґрунт.

Добрива для приватного сектору (2010)

Назва препарату (діюча речовина), фірма, країна	Норма витрати препарату	Культура	Строк останньої обробки, максимальна кратність обробок
1	2	3	4
Азофоска марки NPKS 27-6-6-2, г. (N – 27%, P_2O_5 – 6%, K_2O – 6%, S – 2%), ЗАТ "УкрагроНПК", Україна, виробник – ТОВ "Завод мінеральних добрив Кірово-Чепецького хімічного комбінату", Росія	1,89 – 3,5 кг/1 сотку	Овочеві культури і картопля	Основне внесення, 1 обр.
	до 1,0 кг/1 сотку	Овочеві культури і картопля	Підживлення, 2–4 обр.
	1,4–4,0 кг/1 сотку	Плодові і ягідні культури	Основне внесення, 1 обр.
	до 1,0 кг/1 сотку	Плодові і ягідні культури	Підживлення, 2–4 обр.
Акселератор, п. (N – 0–10%, P_2O_5 – 0–15%, K_2O – 0–40% і мікроелементи: S – 0–12%, В –0–12%, Cu –0–12%, Zn –0–14%, Fe – 0–12%, Mn –0–12%, Mo –0–12%, Mg – 0–10%), ПП "Хімагромаркетинг-2000", Україна, виробник – ф. "Санрайз Кемікалз $К^{О}$.Лтд.", Китай	10–20 г/1 сотку	Пшениця озима, буряки, соняшник	Позакореневе підживлення, 2 обр.
	10 г/1 сотку	Томати, картопля	Позакореневе підживлення 2 обр.
	10–30 г/1 сотку	Кукурудза	Позакореневе підживлення 2 обр.
Аміачна селітра, г. (N – не менше 34,4%), ЗАТ "Сєверодонецьке об'єднання "Азот", Україна	1,5 – 3,5 кг/1 сотку	Зернові культури	Основне внесення, 1 обр.
	1,3–5,3 кг/1 сотку	Овочеві культури	Основне внесення, 1 обр.
	0,9 кг/1 сотку	Зернобобові культури	Основне внесення, 1 обр.
	1,7–2,7 кг/1 сотку	Багаторічні та однорічні трави	Основне внесення і підживлення, 3 обр.
	1,7–5 кг/1 сотку	Цукрові і кормові буряки, картопля, соняшник, кукурудза на силос	Основне внесення, 1 обр.
Аміачна селітра марки Б (ГОСТ 2–85) г. (N – не менше 34,0–34,4%) ТОВ "Агрон", Україна, виробник – ТОВ "Дорогобуж" і ВАТ "Акрон", Росія	20–30 кг/га по N	Зернові культури	Основне внесення 1 обр.
	10–30 кг/га по N	Зернові культури	Підживлення в рядки, 1–2 обр.
	60–120 кг/га по N	Кукурудза	Основне внесення, 1 обр.
	10–30 кг/га по N	Кукурудза	Підживлення в рядки, 1–2 обр.
	90–160 кг/га по N	Технічні культури	Основне внесення, 1 обр.
	20–40 кг/га по N	Технічні культури	Підживлення в рядки, 1–2 обр.
	30–160 кг/га по N	Кормові культури	Основне внесення, 1 обр.
	10–30 кг/га по N	Кормові культури	Підживлення в рядки, 1–4 обр.
	45–140 кг/га по N	Овочеві культури	Основне внесення, 1 обр.
	10–30 кг/га по N	Овочеві культури	Підживленя в рядки, 1–4 обр.
Амінокат, р. (N – 3%, P_2O_5 – 1%, K_2O – 1%), компанія "Атлантика Агрікола", Іспанія)	2–6 мл/1 сотку	Овочеві, олійні, садові культури	Позакореневе підживлення 0,1–0,3% водним розчином, 2–3 обр.
ASB GREEWORLD, р. (N – 0–30%, P_2O_5 – 0–43%, K_2O – 0–46%), ТОВ "Хімінвест", Україна, виробник – ф. "АСБ Грюнланд Гельмут Ауренц ГмбХ", Німеччина	25 мл/5 л води	Овочеві культури, газонні трави, декоративні рослини	Позакореневе підживлення, 1–2 обр./тиждень
	6 ковпачків/10 л води	Хвойні рослини	Пазакореневе підживлення, 1–2 обр./тиждень
	30 мл/5 л води	Квіти декоративні рослини	Пазакореневе підживлення, 1–2 обр./тиждень
ASB GREEWORLD, г. (N–0–30%, P_2O_5 – 0–43%, K_2O – 0–46%), ТОВ "Хімінвест", Україна, виробник – ф. "АСБ Грюнланд Гельмут Ауренц ГмбХ", Німеччина	30 г/дерево	Хвойні рослини	Підживлення, 1–4 обр.
	20–30 г/$м^2$	Газонні трави	Підживлення, 1–4 обр.
	30 г/$м^2$	Декоративні рослини	Підживлення, 1–4 обр.
	25 г/кущ	Квіти	Підживлення, 1–4 обр.
Біопроферм, сипуча маса (N – не менше 1,3%, P_2O_5 – не менше 1,1%, K_2O – не менше 0,7%), ПП "НВ Біоленд" і ТОВ НВЦ "БІОЗ", Україна	50–200 г/1 сотку	Цукровий буряк, соняшник, картопля, овочеві культури	Основне внесення, 1 обр.
	50–100 г/1 сотку	Зернові культури, зернобобові, ріпак	Основне внесення, 1 обр.
	40–80 г/1 сотку	Квіти, газонні трави	Основне внесення, 2 обр.
Вермибіомаг, р. (N – 0,5–1,1%, P_2O_5 – 0,3–0,5%, K_2O – 0,5–0,7%, Mg – 1,2–4%), ТОВ "Гербіком" і ПП "Біоконверсія", Україна	4–8 мг/кг	Зернові колоскові культури	Обробка насіння, 1 обр.
	40–80 мл/100 $м^2$	Зернові колоскові культури	Підживлення в період вегетації, 2 обр.
	40–120 мл/100 $м^2$	Картопля, кукурудза, ріпак, цукровий буряк, овочеві культури	Підживлення під час вегетації, 3 обр.
Гілея, р. (N – 0–15%, P_2O_5 – 0–8%, K_2O – 0–17%), колективне підприємство "Гілея-Т", Україна	Концентрація робочого розчину 1:300	Квіти, декоративні культури	Кореневе підживлення під час вегетації з інтервалом 2 тижні
	Концентрація 1:600	Квіти, декоративні культури	Позакореневе підживлення під час вегетації з інтервалом 2 тижні
	Концентрація 1:450	Квіти, декоративні культури	Комбіноване підживлення під час вегетації з інтервалом 2 тижні
	2–3 г/кг	Овочеві культури	Для приготування ґрунтосуміші, 1 обр.

1	2	3	4
Добриво азотне рідке марки КАС-32, р, (суміш розчинів аміачної селітри і карбаміду, N – 27,7–32,3%), ВАТ "Мінерально-хімічна компанія "Єврохім", Росія, виробник – ВАТ "Новомосковська акціонерна компанія "Азот", Росія	0,3–0,8 кг/100 $м^2$ (по N)	Зернові культури	Основне внесення навесні, 1 обр.
	0,9–1,2 кг/100$м^2$	Овочеві культури	Основне внесення навесні, 1 обр.
	0,9–1,5 кг/100 $м^2$	Кормові культури, цукровий буряк	Основне внесення навесні, 1 обр.
	0,4–0,9 кг/100 $м^2$	Силосні, багаторічн і насадження (садові)	Основне внесення навесні, 1 обр.
Добриво біологічне "Ярос", р. (N – не менше 8,4 мг/л, P_2O_5 – не менше 53 мг/л, K_2O – не менше 363 мг/л, гумати водорозчинні – не менше 1,06 мг/л та мікроелементи), ПП "Ярос", Україна	0,5–1,0 л/1 сотку	Зернові культури, буряки цукрові і столові	Пазакореневе підживлення, 3 обр.
Добровіт, р. (N – 0–15%, P_2O_5 – 0–15, K_2O – 0–15%), ПП "Бонус", Україна, виробник – ТОВ "Планта, Польща	0,1 л/га	Овочеві культури, квіти	Позакореневе підживлення, 3 обр.
Калій хлористий (ГОСТ 4568-95), г. (K_2O–60%) ТОВ "УкрТехноФос", Україна, виробник – РУП ВО "Білоруськалій", Республіка Білорусь	1 кг/1 сотку	Зернові культури	Основне внесення і підживлення, 2 обр.
	1,2 кг/1 сотку	Кормові культури	Основне внесення і підживлення, 2 обр.
	2 кг/1 сотку	Технічні культури	Основне внесення і підживлення, 2 обр.
	1,2 кг/1 сотку	Овочеві культури	Основне внесення і підживлення, 4 обр.
Сечовина, г. (N – 46,2–46,3%), ЗАТ "Сєвєродонецьке об`єднання "Азот", Україна	1–3 кг/1 сотку	Зернові, овочеві культури	Основне внесення, 1 обр.
	0,7 кг/1 сотку	Зернобобові культури	Основне внесення, 1 обр.
	1,0–3,7 кг/1 сотку	Цукровий і кормовий буряк, картопля, соняшник, кукурудза на силос	Основне внесення, 1 обр.
Сечовина, г. (N – 46,2–46,3%) ВАТ "Азот" Україна	2,0–3,0 кг/1 сотку	Пшениця озима	Основне внесення, 1 обр.
	1,0 кг/1 сотку	Ячмінь	Основне внесення, 1 обр.
	1,0–2,0 кг/1 сотку	Кукурудза, соняшник	Основне внесення, 1 обр.
Сечовина марки Б (ГОСТ 2081-920, г., N – 46,2%), ЗАТ "УкрагроНПК", Україна, виробник – ВАТ "Азот", Росія	0,45–1,4 кг/1 сотку	Овочеві культури і картопля	Основне внесення, 1 обр.
	0,3–1,0 кг/1 сотку	Плодові і ягідні культури	Основне внесення, 1 обр.
Сечовина марки Б (ГОСТ 2081-920, г, N – 46,2%) ВАТ "Дніпро Азот", Україна	450–500 г/1 сотку	Зернові культури	Основне внесення, 1 обр.
	600–900 г/1 сотку	Овочеві, технічні культури	Основне внесення, 1 обр.
Келькат, п. B – 0–21%, Cu – 0–0,55%, Zn – 0–15%, Fe – 0–13,2%, Mn – 0–13,2%, Mo – 0–0,3%, MgO – 0–10%, CaO – 0–3%) компанія "Атлантика Агрикола", Іспанія	2–10 мг/1 сотку	Цукрові буряки, овочеві культури	Пазакореневе підживлення, 3 обр.
Ліфдрип NPK, г. (N – 3–20%, P_2O_5 – 6–52%, K_2O – 5–42% та мікроелементи), ЗАТ "Агріматко-Україна", Україна, виробник – ф. "Фрамінпекс", Франція	20–50 г/1 сотку	Картопля, овочеві культури	Позакореневе підживлення 0,1–1,0%-ним розчином під час вегетації
Маджестик, кр.п. (N – 3–20%, P_2O_5 – 5–40%, K_2O – 8–38% та мікроелементи), ТОВ "Агрофірма", Україна, виробник – ф. БВА-Брітіш Екосистем Холдинг Інк."	40–60 г/1 сотку	Овочеві культури	Позакореневе підживлення, 2 обр.
Мікробіологічне добриво "Ембіонік", р. (живі культури молочнокислих Lactobacillus casei 21, Lactococcus lastris 47), фотосинтезуючих (Phodopseudomonas palustris 108), азотфіксуючих бактерій, дріжджі (Saccharomices cerovisiae 76) та продукти життєдіяльності мікроорганізмів, титр препарату 107-108 ТОВ "Терравіта", Україна	10–50 мл/100 $м^2$	Зернові, овочеві культури, соя, кукурудза, ріпак	Позакореневе підживлення 0,1–1,0% розчином, 1–4 обр.
Мікро Мікс, г (N – 6–17%, P_2O_5 – 6–18%, K_2O – 18–28%, MgO – 2–4%), ЗАТ "Фірма Август, "Росія	15–20 г/$м^2$/10 л води	Зернові, технічні, овочеві, квітково-декоративні культури, розсада овочевих культур, картопля, газони	Підживлення під час поливу, 1–4 обр.
	30–50 г/$м^2$	Зернові, технічні, овочеві, квітково-декоративні культури, розсада овочевих культур, картопля, газони	При підготовці ґрунту, 1 обр.
Мікростар, мікрогранули (марки ФМЦ і ФЦ), (N – 10%, P_2O_5 – 40%, Zn – 0–2%, MgO – 0–3%, ТОВ НПФ "Агросвіт", Україна, виробник – ф. "Агронутрісіон", Франція	0,2–0,4 кг/100 $м^2$	Зернові, технічні, овочеві культури	Локальне внесення в ґрунт при посіві чи садінні, 1 обр.

1	2	3	4
Нітроамофоска (безхлорна), марки NPK, г. (N – 15–20%, P_2O_5 – 10–18%, K_2O – 7–18%), ЗАТ "Украгро НПК", Україна, виробник – ТОВ "Завод мінеральних добрив Кірово-Чепецького хімічного комбінату, Росія	2,0–3,5 кг/100 $м^2$	Овочеві і картопля	Основне внесення, 1 обр.
	до 1,25 кг/100 $м^2$	Плодові і ягідні культури	Підживлення 2–4 обр.
	1,5–5,0 кг/100 $м^2$	Овочеві і картопля	Основне внесення, 1 обр.
	до 1,0 кг/100 $м^2$	Плодові і ягідні культури	Підживлення 2–4 обр.
Нітроамофоска марки, NPKS г., (N –15–22%, P_2O_5 – 7–17%, K_2O – 9–19%, S – 0–2%), ЗАТ "Украгро НПК", Україна, виробник – ТОВ "Завод мінеральних добрив Кірово-Чепецького хімічного комбінату", Росія	2,0–3,5 кг/100 $м^2$	Овочеві і картопля	Основне внесення, 1 обр.
	до 1,25 кг/100 $м^2$	Плодові і ягідні культури	Підживлення, 2–4 обр.
	1,5–5,0 кг/100 $м^2$	Овочеві і картопля	Основне внесення, 1 обр.
	до 1,0 кг/100 $м^2$	Плодові і ягідні культури	Підживлення, 2–4 обр.
Нова МАР, п. (N – 12%, P_2O_5 – 61%), ф. "Ротерм Амферб Негев Лтд.", Ізраїль	200–300 г/10 л води/ 1 сотку	Овочі відкритого і закритого ґрунту, картопля	Позакореневе підживлення, 1–2 обр.
Новоферт М, кр. (N – 12,1%, P_2O_5 – 61,1–61,4), ТОВ "Новоферт", Україна, виробник – ВАТ "Гідрометалургійний завод", Росія	250–500 г/1 сотку	Пшениця озима, ячмінь, ріпак, кукурудза, картопля, цукровий буряк, соняшник	Позакореневе підживлення 5–10% водним розчином, 1–2 обр.
Новоферт, п. (N – 2–40%, P_2O_5 – 1–40%, K_2O – 2–40%), ТОВ "Новоферт", Україна	250–500 г/1 сотку	Пшениця озима, ячмінь, ріпак, кукурудза, картопля, цукровий буряк, соняшник	Позакореневе підживлення 5–10% водним розчином, 1–2 обр.
Нутрі-файт Магнум, р. (N – 5%, P_2O_5 – 38%, K_2O – 15%), ф. "Агропланта", Німеччина	50 мл/100 $м^2$	Овочі, плодові, зернові культури, картопля, виноградники, ріпак, цукровий буряк, кукурудза, соя	Обприскування водним розчином 1000 л/га + прилипач "Спартан"), 2–3 обр.
Нутрі-файт ПК, р. (P_2O_5 – 28%, K_2O – 26%) ф. "Агропланта", Німеччина	50 мл/100 $м^2$	Овочеві, плодові, зернові культури, картопля, виноградники, ріпак, цукровий буряк, кукурудза, соя	Обприскування водним розчином (1000 л/га + прилипач "Спартан"), 2–3 обр.
Олігомакс, п. (марка Альфа, Бета, Гама, Грін), (N – 0–14%, P_2O_5 – 0–30%, K_2O – 0–16%, мікроелементи S – 0–6,8%, B – 0–2%, Cu – 0–0,55%, Zn – 0–15%, Fe – 0–0,5%, Mn – 0–1%, Mo – 0–0,02%, MgO – 2–3%, CaO – 0–41%, Si – 0–8%), ТОВ НПФ "Агросвіт", Україна, виробник – ф. "Агронутрисион", Франція	10–50 г/100 $м^2$	Зернові колосові, технічні, олійні, зернобобові, овочеві, садові культури, ягідники, виноградники	Позакореневе підживлення, 1–4 обр.
Органо-мінеральне добриво "Добрин-Стимул" р., і паста (N–2–10 г/л, P_2O_5 – 5–12 г/л, K_2O – 8–14 г/л, гумінові кислоти – не менше 2,0 г/л, фульвокислоти – не менше 0,9 г/л), споживчий союз "Вибір", Україна	1,5 мл/1 сотку	Цукровий буряк, зернові культури, виноградники	Позакореневе підживлення, 1–2 обр.
	10–20 мл/1 сотку	Овочеві культури	Позакореневе підживлення, 1–2 обр.
Райкат, р. (N – 3–6%: P_2O_5 – 0–8%, K_2O – 3–6%, компанія "Атлантика Агрікола", Іспанія	3–6 мл/1 сотку	Овочеві культури	Позакореневе підживлення 0,1–0,3% водним розчином, 2 обр.
Рідке органічне добриво "Ріверм", р. (N – 43%, P_2O_5 – 1,9%6 K_2O – 1,9%, комплекс органічних сполук і мікроелементів), МЕБФ "Аква-Віта", Україна	2–10% водний розчин	Овочеві культури, кукурудза, соняшник	Обробка насіння (10 мл розчину/1 кг насіння), 1 обр.
	2–4% в один розчин	Овочеві культури відкритого ґрунту	Позакореневе підживлення (3 л розчину/1 сотку), 1–2 обр.
	2% водний розчин	Овочеві культури закритого ґрунту	Позакореневе підживлення в період вегетації
	1% водний розчин	Овочеві культури закритого ґрунту	Гідропоніка в період вегетації
	1% водний розчин	Плодові і ягідні культури	Замочування саджанців, 1 обр.
	2–3% водний розчин	Плодові і ягідні культури	Позакореневе і кореневе підживлення, 1 обр.
	1–3% водний розчин	Виноградники	Позакореневе підживлення, 1 обр.
Розалік, р. (N – 0–46%, P_2O_5 – 52%, K_2O – 0–60% і мікроелементи S – 0–5%, NaO – 0–12%, Co–0–0,1%, Zn – 0–35%, Fe – 0–6%, Mn – 0–8%, MgO – 0–25%, Mo – 0–0,1%, CaO – 0–17%), ТОВ "Розмарин", Україна, виробник – ф. "Са Росієр", Бельгія	10–50 мл/1 сотку	Зернові, кукурудза, соя, картопля, технічні, олійні, овочеві, садові, виноградники	Позакореневе обприскування, 2–5 обр.
Розасоль, кр. п. (N – 0–46%, P_2O_5 – 0–52%, K_2O – 0–60% і мікроелементи S – 0–50%, NaO – 0–12%, B – 0–1%, Cu – 0–1%, Co – 0–0,1%, Zn – 0–1%, Fe – 0–1%, Mn – 0–1%, Mo – 0–0,1%, CaO – 0–15%), ТОВ "Розмарин", Україна, виробник – ф.Са Росієр, Бельгія	30–50 г/1 сотку	Зернові, кукурудза, соя, картопля, технічні, олійні, овочеві, садові, виноградники	Позакореневе обприскування з нормою витрати робочої рідини 200–300 л/га, 2–5 обр.

1	2	3	4
Кеміра NPK, г. (N – 0–18%, P – 0–24%, K – 8–50%), АТ "Кеміра Гроу Хау", Фінляндія, виробник – АТ "Кеміра Гроу Хау", Фінляндія і АТ "Кеміра Ліфоса", Литва	60–120 кг/1 сотку	Овочеві	Основний обробіток ґрунту, 1 обр.
	2–20 кг/1 сотку	Овочеві відкритого й закритого ґрунту	Позакореневе підживлення 0,5–4%-ним робочим розчином (1–10 разів протягом вегетації)
	40–120 кг/1 сотку	Садові	Основний обробіток ґрунту, 1 обр.
	30–60 кг/1 сотку	Квіткові й декоративні культури	Основний обробіток ґрунту, 1 обр.
	2–20 кг/1 сотку	Квіткові й декоративні культури відкритого й закритого ґрунту	Позакореневе підживлення, без обмежень
Кеміра Бленд, г. (N – 10–25%, P – 0–20%, K – 0–30%), АТ "Кеміра Гроу Хау", Фінляндія, виробник – ЗАТ "Кеміра Агро", Росія	240–480 кг/1 сотку	Овочеві	Основний обробіток ґрунту, 1 обр.
	2–20 кг/1 сотку	Овочеві відкритого й закритого ґрунту	Позакореневе підживлення 0,5–4%-ним робочим розчином, 4 обр.
	160–400 кг/1 сотку	Садові	Основний обробіток ґрунту, 1 обр.
	120–160 кг/1 сотку	Квіткові й декоративні культури	Основний обробіток ґрунту, 1 обр.
	2–20 кг/1 сотку	Квіткові й декоративні культури відкритого й закритого ґрунту	Позакореневе підживлення, 4 обр.
Комплексне мінеральне добриво, NP, г. (N – 8–14%, P_2O_5 – 8–14%), Дніпровський завод мінеральних добрив	15–30 г/м^2	Садові	Внесення під дерево
	2–3 г/м^2	Овочеві, суниця, квіти	У рядки під час сівби
	0, 5–1 г	Овочеві, суниця, квіти	У лунки під час висаджування розсади
	40–50 г/м^2	Овочеві, суниця, квіти	У закритому ґрунті
Комплексне мінеральне добриво, NPK, г. (N – 8–14%, P_2O_5 – 8–14%, K_2O – 10–14%), Дніпровський завод мінеральних добрив	35 г/м^2	Садові	Підживлення дерев
	20–25 г/м^2	Ягідники	Підживлення кущів
	60–90 г/м^2	Овочеві, картопля	Основне внесення
	4–5 г/м^2	Овочеві, картопля	У лунку під час висаджування розсади
Агрокомплекс NPK, г. (N – 20%, P_2O_5 – 39%, K_2O –30%), ТОВ Спецпромпостач", Україна	33 г/м^2	Зернові	Основна обробка восени і напровесні, 2 обр.
	42 г/м^2	Буряки цукрові	Те саме
Селітра аміачна (ГОСТ 2-85), г. (N – 34,0–34,4), ВАТ "Азот", Україна	2–3 кг/1 сотку	Пшениця озима	Основне внесення, 1 обр.
	1 кг/1 сотку	Ячмінь	Основне внесення, 1 обр.
	1–2 кг/1 сотку	Кукурудза, соняшник	Основне внесення, 1 обр.
Селітра аміачна кристалева, кр. (N – 34,4%), ВАТ "Концерн Стирол", Україна	1–4 кг/1 сотку	Зернові, технічні, овочеві культури	Передпосівна обробка ґрунту, 1 обр.
	1–2 кг/1 сотку	Зернові, технічні, овочеві культури	Підживлення в період вегетації, 2 обр.
Селітра аміачна марки Б (ГОСТ 2-85), г. (N – 34,4%), ВАТ "Рівнеазот", Україна	100–900 г/1 сотку по N	Зернові культури	Основне внесення і підживлення, 3 обр.
	0,1–1,2 кг/1 сотку	Картопля	Основне внесення і підживлення, 2 обр.
Селітра аміачна марки Б (ГОСТ 2-85), г. (N–34,0–34,4), ВАТ "Украгро НПК", Україна, виробник – ВАТ "Азот", Росія	0,4–1,4 кг/1 сотку	Овочеві культури і картопля	Основне внесення, 1 обр.
	0,4–1,4 кг/1 сотку	Плодові і ягідні культури	Основне внесення, 1 обр.
Селітра аміачна марки Б (ГОСТ 2-85), г. (N – 34,0–34,4), ОАО "Украгро НПК", Україна, виробник – ТОВ "Завод мінеральних добрив Кірово-Чепецького хімічного комбінату", Росія	0,45–1,4 кг/1 сотку	Овочеві культури і картопля	Основне внесення, 1 обр.
	0,3–1,0 кг/1 сотку	Плодові і ягідні культури	Основне внесення, 1 обр.
Стармакс, р. (марки Сірка, ФМ, МЦ, Магній, МВ, Колос, Калій, Кальцій, Голд, Бор, B_2M, ВМо, Азот, Тонус, АС), (N – 0–355 г/л, P_2O_5 – 0–440 г/л, K2O – 0–318 г/л, мікроелементи S – 0–100 г/л, B – 0–135 г/л, Cu – 0–20 г/л, Zn – 0–70 г/л, Mn – 0–70 г/л, Mo – 0–6 г/л, MgO – 0–3000 г/л, CaO – 0–186 г/л), ТОВ НПФ "Агросвіт", Україна, виробник – ф. "Агронутрісіон", Франція	10–50 мл/1 сотку	Зернові колосові, технічні, олійні, зернобобові, овочеві, садові культури, ягідники, виноградники	Позакореневе підживлення, 1–4 обр.
Суперагро марки NPK, г. (N – 0–30%, P – 0–41%, K – 0–30%), ВАТ "Сумихімпром", Україна	2,5 ц/га	Пшениця озима	Основне внесення, 1 обр.
	1,5–2,5 ц/га	Зернові культури	Основне внесення, 1 обр.
	4,5–5,0 ц/га	Цукровий буряк	Основне внесення, 1 обр.
	2,5–3,0 ц/га	Картопля	Основне внесення, 1 обр.
	2,0–2,5 ц/га	Соняшник	Основне внесення, 1 обр.
Флоровіт, г. (N – 3–7%, P_2O_5 – 5–8%, K_2O – 2–8%), Спільне українсько-польське підприємство "Крокус", Україна, виробник – ф. Інко-Верітас, Польща	30–40 г/м^2	Газонні трави	Підживлення протягом вегетації (до 5 разів)
	5 г/м^2	Декоративні й хвойні	Підживлення протягом вегетації (до 5 разів)
	50–120 г/м^2	Троянди	Підживлення протягом вегетації (до 5 разів)
	10–50 г/м^2	Суниця	Підживлення протягом вегетації (до 5 разів)
	45–60 г/м^2	Виноград	Підживлення протягом вегетації (до 5 разів)

1	2	3	4
Флоровіт, г. (продовження)	20–30 г/м^2	Рододендрони	Підживлення протягом вегетації (до 5 разів)
	20–35 г/м^2	Чорниця	Підживлення протягом вегетації (до 5 разів)
Цеовіт Макро+мікро Г, г. (N – 8,0–14,5%, P_2O_5 – 6,3–8,0%, K_2O – 7,7–16,5%, MgO – 2,0–3,7%, Cu – 0,2–8,0%, Fe – 3,0–10,0%, Mn – 2,0–15,0%, Zn – 0,6–3,5%, Co – 0,02–2,0%, Mo – 0,2–1,0%), ТОВ "Цеоліт", Україна	3–4 кг/1 сотку	Зернові культури, овочеві, ягідники, технічні, багаторічні трави, лісові насадження	Основне внесення, 1 обр.
	6–8 кг/1 сотку	Цукровий буряк	Основне внесення, 1 обр.
	5–6 кг/1 сотку	Картопля	Основне внесення, 1 обр.
	4–5 кг/1 сотку	Кукурудза	Основне внесення, 1 обр.
	3–4 кг/1 сотку	Ріпак, хміль, льон, бобові	Основне внесення, 1 обр.
	5–7 кг/1 сотку	Овочеві культури, квіти відкритого і закритого ґрунту	Основне внесення, 1 обр.
	100 г/м^2	Огірки	Підживлення впродовж вегетації
	90 г/м^2	Помідори	Підживлення впродовж вегетації
	20–50 г/м^2	Ягідники	Підживлення впродовж вегетації
	Розчин 1,5–2 г/л води	Квіти	Підживлення впродовж вегетації
Цеовіт Макро+мікро Р, р. (N – 0–15%, P_2O_5 – 0–22%, K_2O – 0–24%, MgO – 0–13,5%, CaO – 0–17%, S – 0–11%, B – 0–10%, Cu – 0–11%, Fe – 0–10%, Mn – 0–11%, Zn – 0–11%, Co – 0–11%, Mo–0–11%), ТОВ "Цеоліт", Україна	0,2–0,3% розчин	Зернові, ріпак, редиска, буряки цукрові і кормові, картопля, кукурудза, хміль, льон, бобові, суниця, овочі, квіти відкритого і закритого ґрунту, газонні трави, декоративні культури, луки, пасовища, лісові насадження	Позакореневе підживлення впродовж вегетації з інтервалом 2 тижні
Яра Віта Моно, с. (N – 0–15,2%, P_2O_5 – 0–15,5%, S – 0–25,7%, Mg – 0–20,0%, B – 0–10,9%, Mn – 0–27,4%, Zn – 0–40,0%, Mo – 0–15,5%), ТОВ "Яра Україна", виробник – компанія "Яра Фосун Лтд." Велика Британія	5–30 мл/100 м^2	Зернові, овочеві, технічні культури, кукурудза	Позакореневе підживлення, 2–3 обр.
Яра Віта Спеціальне, п. (N – 0–5,6%, S – 0–14,5%, NaO – 0–20%, Mg – 10%, B – 4–8%, Mn – 4–12%, Zn – 0–5,5%), ТОВ "Яра Україна", виробник – компанія "Яра Фосун Лтд.", Велика Британія	10–15 мл/100 м^2	Зернові культури, кукурудза	Позакореневе підживлення, 2–3 обр.
	20–50 мл/100 м^2	Технічні культури	Позакореневе підживлення, 2–3 обр.
Яра Віта Стартове, р. (P_2O_5 – 0–29%, K_2O – 5,0–6,5%, Mn – 0–1,4%, Cu – 0–1,0%, Zn – 0–3,1%), ТОВ "Яра Україна", виробник – компанія "Яра Фосун Лтд.", Велика Британія	10–15 мл/100м^2	Зернові культури, кукурудза	Позакореневе підживлення, 2–3 обр.
	20–50 мл/100 м^2	Технічні культури	Позакореневе підживлення, 2–3 обр.
Яра Віта Урожайне, с. (N – 0–5,2%, CaO – 0–4,9%, MgO – 0–9,7%, B – 0–3,3%, Mn – 4,6–18,9%, Cu – 0–6,3%, Zn – 0–5,0%), ТОВ "Яра Україна", виробник – компанія "Яра Фосун Лтд.", Велика Британія	10–40 мл/100 м^2	Зернові, кукурудза	Позакореневе підживлення, 2–3 обр.
	10–50 мл/100 м^2	Технічні культури	Позакореневе підживлення, 2 обр.
Біогумуси марки "Жива земля" ("Нова земля"), тверда порошкоподібна фракція, таблетки (N – 2–25 мг/кг, P – 10–50 мг/кг, K – 10–50 мг/кг, CaO – 100–600 мг/кг, Mg – 50–300 мг/кг, Fe_2O_3 – 5– 25 мг/кг, гумінові речовини – не менше 10 мг/кг), заявник – ТОВ "Караван" Україна, виробник – ЗАТ МНПП "Фарт", Росія	400–500 г/м^2 або 100 г у лунку	Овочеві, квіти	Внесення перед висівом насіння
	100 г на рослину або 400–500 г/м^2	Овочеві, квіти	Підживлення рослин
Агролайф, г. (N – 2–14%, P_2O_5 – 3–6%, K_2O – 2–12%), ЗАТ "Еко-Азот", Україна	150–500 г/м^2	Садові, декоративні культури	Основне внесення
	100–400 г/м^2	Газонні трави	Основне внесення і підживлення, раз на 2–3 місяці
Сульфат амонію (ГОСТ 9097-82), кр. (N – 21%) ВАТ "Азот"	2–3 кг/100 м^2	Пшениця озима	Основне внесення, 1 обр.
	1 кг/100 м^2	Ячмінь	Основне внесення, 1 обр.
	1–2 кг/м^2	Соняшник, цукровий буряк	Основне внесення, 1 обр.
Суперфосфат гранульований із закордонного фосфориту, г. (N – 0–3%, P_2O_5 – не менше 16%, S – 26,5%, CaO – 36,0%, NaO – 13%), ВАТ "Сумихімпром", Україна	0,7 кг/100 м^2	Пшениця озима, кукурудза, ячмінь, просо, рис, картопля, цукровий буряк, однорічні трави	Основне внесення, 1 обр.

1	2	3	4
Текамін Макс (N – 7%), ф. "Агрі Текно Фертілізантес СЛ", Іспанія	20 мл/1 сотку	Овочі відкритого і закритого ґрунту	Позакореневе підживлення, 6 обр.
	20 мл/1 сотку	Квітково-декоративні культури відкритого і закритого ґрунту	Позакореневе підживлення, 12 обр.
Текамін Раіс (N – 5,5%, K_2O –1%), ф. "Агрі Текно Фертілізантес СЛ", Іспанія	5–10 мл/1 сотку	Овочі відкритого і закритого ґрунту	Позакореневе підживлення, 6 обр.
	5–10 мл/1 сотку	Квітково-декоративні культури відкритого і закритого ґрунту	Позакореневе підживлення, 12 обр.
Тукосуміш "Рівне NPK" марки A, B, C, D, г. (N – 8–20%, P_2O_5 – 9–25%, K_2O – 10–30%), відповідно до ТУ У24.1-05607824-044:2007, ВАТ "Рівнеазот", Україна	1,0–3,0 кг/1 сотку	Зернові технічні культури	Основне внесення, 1 обр.
Тукосуміш "Стимул", г. (N – 0–46%, P_2O_5 – 0–52%, K_2O – 0–60%), ЗАТ "Дніпровський завод мінеральних добрив, "Україна"	60–90 г/м²	Овочеві, картопля	Основне внесення, 1 обр.
	4–5 г/2 м погонні або в ямку	Коренеплоди, листкові овочеві культури	Внесення при посіві або при садінні розсади, 1 обр.
	35–45 г/м²	Садові культури	Підживлення, 1 обр.
	20–25 г/м²	Ягідники	Підживлення, 1 обр.
Тукосуміші "Украгроком NPK", г. (N – 3–28%, P_2O_5 – 0–32%, K_2O – 0–30%), ТОВ "Украгроком", Україна	3,0–5,0 кг/1 сотку	Кукурудза	Основне внесення, 1 обр.
	2,0–3,0 кг/1 сотку	Ячмінь, пшениця яра	Основне внесення, 1 обр.
	3,0–6,0 кг/1 сотку	Ріпак озимий	Основне внесення, 1 обр.
	5,0–7,0 кг/1 сотку	Буряки цукрові і кормові	Основне внесення, 1 обр.
Тукосуміш, "Укр. Техно Фос NPK", г. (N – 0–44%, P_2O_5 – 0–45%, K_2O – 0–50%), ТОВ "УкрТехноФос", Україна	4,0–6,0 кг/1 сотку	Пшениця яра, ріпак ярий	Основне внесення, 1 обр.
	5,0–7,5 кг/1 сотку	Кукурудза	Основне внесення, 1 обр.
	7,0–10,5 кг/1 сотку	Цукровий буряк	Основне внесення, 1 обр.
Ультрасол Магнум Р 44, (N – 17,5, P_2O_5 – 44%), ф. "SOM Дубаї-FZCO", Об'єднані Арабські Емірати	200–300 г/10 л води/1 сотку	Овочі відкритого і закритого ґрунту, картопля, ріпак	Позакореневе підживлення, 1–2 обр.
Флорекс – N, г. (N – 2,8–3,8%, P_2O_5 – 3,0–3,5%, K_2O – 2,0–2,5%), ТОВ "Флора Інтер", Україна	0,5–1,0 кг/1 сотку	Суниця	Внесення в ямку одночасно з садінням, 1 обр.
	10 кг/1 сотку	Картопля	Внесення в ямку одночасно з садінням, 1 обр.
Біовіт, р. (N – не менше 0,7%, P_2O_5 – не менше 0,2%, гумусові сполуки – 0,8%), ТОВ "Інститут регіональної інформації та технології", Україна	50–100 мл/1 сотку	Кукурудза	Обприскування рослин у фазі 8–10 листків
	50–100 мл/1 сотку	Ячмінь, пшениця яра	Обприскування рослин на початку виходу в трубку
Калімаг Супер, г. або кр. (K_2O – не менше 40%), ТОВ ПКФ"Украгропромкалій", Україна	1,2 кг/1 сотку	Буряки цукрові	Основне внесення
Органо-мінеральне добриво "Органік і суміші на його основі", г. (N – 1,5–4%, P_2O_5 – 1–3%, K_2O – 1,5–2,5%), ПП "Донпромсервіс", Україна	0,1–0,2 кг/лунку	Квіти	Внесення під час садінні
	0, 3–0,5 кг/1 пог. м	Квіти	Підживлення навесні
	0,1–0,2 кг/1 росл.	Квіти	Підживлення влітку
	1–1,5 кг/1 росл.	Квіти	Основне внесення восени
	2–2,5 кг/1 кущ	Кущові ягідники	Основне внесення й підживлення
	3–5 кг/1 дерево	Фруктові дерева	Основне внесення й підживлення
Скотс (Енго), г. (N – 5–40%, P_2O_5 – 5–20%, K_2O – 5–45%), заявники – ф. Скотс Інтернешнл БВ (Голландія) і ТОВ "Енго" (Україна), виробники – ф. Скотс Інтернешнл БВ (Голландія) і ф. "Енго Лтд." (Словаччина)	0,12–0,25%-ний базовий розчин	Овочеві, квіти, газонні трави, декоративні культури	Крапельне зрошення протягом вегетації
	0,2–0,3%-ний водний розчин	Квіти, газонні трави, декоративні культури	Підживлення протягом вегетації
	2 г/дм³ вазону	Овочеві, квіти	Підготовка ґрунтосуміші для вирощування кімнатних квітів
Патенткалі (калімагнезія), г. (K_2O – 30%), ЗАТ "УкрАгро НРК", Україна	0,6–0,9 кг/1 сотку	Огірки	Основне внесення
	0,9–1,2 кг/1 сотку	Картопля	Основне внесення
	0,3–0,6 кг/1 сотку	Виноградники	Основне внесення
Біофора, кр.п. (N – 14%, K_2O – 13,2%), Інститут системних інновацій "Салюс", Україна	2 г/кг	Пшениця озима і яра, ячмінь ярий	Передпосівна обробка насіння
	2 г/10 л води	Виноградники	Обробка чубуків
	2 г/1 л води	Тютюн	Обробка кореневої системи розсади
	20 г/1 сотку (0,1–2%-ний в.р.)	Буряки цукрові	Позакореневе підживлення
	20 г/1 сотку (0,1–2%-ний в.р.)	Виноградники	Позакореневе підживлення
	20 г/1 сотку (0,1–2%-ний в.р.)	Тютюн	Позакореневе підживлення

1	2	3	4
Флоромікс, г. (Азот 4–19%, P_2O_5 – 5–11%, K_2O – 5–20%), ТОВ "Інтермаг", Польща	7–12 кг/1 сотку	Квіти відкритого й закритого ґрунту, газонні трави, декоративні культури, лісові насадження	Підживлення з інтервалом 7–14 дн.
Флоромікс, в.р. (Азот 3, 5–10%, P_2O_5 – 3–5%, K_2O – 5–7,5%), ТОВ "Інтермаг", Польща	0,1–0,2%-ний в.р.	Квіти відкритого і закритого ґрунту, газонні трави, декоративні культури, лісові насадження	Позакореневе підживлення з інтервалом 7–14 дн.
Еколист моно, р. (B – 0–0,01%, Zn – 0–0,01%, Mn – 0–0,01%, Cu – 0–0,04%, Fe – 0–0,04%, Mo – 0–0,001%; хелати – ЕДТА, органічні кислоти та інші органічні комплексні субстанції), ф. Екоплон АТ, Польща	10–20 мл/1 сотку	Зернові, буряки, ріпак, соя, кукурудза, яблуня, груша	Позакореневе підживлення, 1–2 обр.
Мультивіт, р. (N – 0–8%, P_2O_5 – 3,5–28%, K_2O – 5,1–8,5%, B – 0–0,01%, Zn – 0–0,01%, Mn – 0–0,01%, Cu – 0–0,01%, Fe – 0–0,01%, Mo – 0–0,001%; хелати – ЕДТА, органічні кислоти та інші органічні комплексні субстанції), ф. Екоплон АТ, Польща	0,25–10 мл/1 л води	Овочеві, квіти	Позакореневе підживлення, 3–4 обр.
Терра сорб фоліар, р. (N – 2,1%, B – 0,02%, Zn – 0,07%, Mn – 0–0,04%), ф. Біориберіка, Іспанія	20–150 мл/1 сотку	Овочеві, квіти відкритого й закритого ґрунту	Позакореневе підживлення 0, 3–0,4%-ним водним розчином
Органічні й органо-мінеральні добрива "Добрі добрива", г. (N – 1,5–4,3%, P_2O_5 – 2–4,5%, K_2O – 1,5–4%, органічна речовина – 20%), ТОВ "Дико" і ТОВ "ВТП Агробаланс", Україна"	20–30 кг/1 сотку	Зернові	Основне внесення, 1 раз
	30–50 кг/1 сотку	Буряки, ріпак	Основне внесення, 1 раз
	30–40 кг/1 сотку	Кукурудза, картопля	Основне внесення, 1 раз
	10–15 кг/1 сотку	Соняшник	Основне внесення, 1 раз
	15–50 кг/1 сотку	Овочеві	Основне внесення, 1 раз
	2–9 кг/1 сотку	Садові, чагарники, квіти	Локальне внесення, 1 раз
Концентроване органо-мінеральне добриво "Фурор", г. (N – 0,5%, P_2O_5 – 0,3%, K_2O – 0,4%, натрієві солі гумінових кислот – 0,0023 г/л і мікроелементи Mn – 10 мг/кг, Cu – 10,8 мг/кг, Co – 0,1 мг/кг, Zn – 22,7 мг/кг), ТОВ "Дагарт", Україна	30 мл/1 сотку	Буряки цукрові, кукурудза, пшениця озима	Позакореневе підживлення, 1–3 обр.
Вуксал, с. (N – 7,5–30%, K_2J – 15–22,5%, Mg – 3–4,5%, CaO – 24%, мікроелементи B, Cu, Zn, Fe, Mn, Mo), заявник – ф. Аглюкон ГмбХ енд К°.Кг, Німеччина	30 мл/1 сотку	Буряки цукрові, картопля, помідори, огірки	Підживлення в період вегетації, 2 обр.
Кеміра NPK, г. (N – 0–36%, P – 0–50%, K – 0–50%), АТ "Кеміра Гроу Хау", Фінляндія, виробники – АТ "Кеміра Гроу Хау", АТ "Кеміра Ліфоса" Литва, ЗАТ "Агропромхимия" Росія	2–20 кг/1 сотку	Овочеві, садові, квіткові й декоративні культури	Основний обробіток ґрунту, 1 обр.
	2–20 кг/1 сотку	Овочеві відкритого і закритого ґрунту, садові	Позакореневе підживлення 0,5–4%-ним робочим розчином, 1–10 разів протягом вегетації
	0,1–0,2%-ний розчин	Кімнатні й декоративні культури	Позакореневе підживлення, 2 обр.

Скорочення й умовні позначення:

в.с.р. – водно-суспензійний розчин,
г. – гранули,
д.р. – діюча речовина,
п. – порошок,
р. – розчин,
в.е. – водна емульсія,
в.р. – водний розчин,
кр. – кристали,
кр.п. – кристалевий порошок,
ф. – фірма,
с. – суспензія

*Підготував **І.В. Шевчук**,*
кандидат сільськогосподарских наук, ІС НААНУ

повітряними потоками поширюються у навколишньому середовищі. Окремі сумкоспори потрапляють на молоді листки сливи, проростають і проникають в їхні тканини, пізніше розростаються в розгалужену грибницю і перетворюються на м'ясисту червону строму.

Масове викидання та розсіювання сумкоспор з подальшим зараженням молодих листків відбувається наприкінці квітня – впродовж травня–червня.

Полістигмоз сливи

Полістигмоз сливи часто називають – "опік листків сливи" або "червона плямистість". Захворювання проявляється переважно на листках, іноді розвиток хвороби спостерігається на молодих пагонах, які ще не здерев`яніли, а також на плодоніжках і плодах.

Полістигмоз найчастіше виявляється в садах Дніпропетровської, Донецької, Харківської, Запорізької, Миколаївської, Одеської, Київської і Закарпатської областей. В інших областях хвороба спостерігається рідше. Останніми роками в кроні дерева уражується до 10–20% листків, в окремих садах до 60%, за інтенсивності розвитку хвороби 5–8%, що призводить до передчасного їх обпадання.

Перші ознаки хвороби виявляються у травні–червні, масовий розвиток захворювання відбувається в липні–вересні. Перші симптоми захворювання на листках сливи проявляються у вигляді жовтуватих або світло-червоних, добре помітних з обох боків листка округлих плям, які поступово збільшуються до 8–12 мм у діаметрі. З верхнього боку листків плями злегка увігнуті, немовби їх втиснули в листкову пластинку, а з нижньої – опуклі. У подальшому уражена тканина потовщується, набуває вогняно-червоного блискучого забарвлення.

Прояв полістигмозу з верхнього боку листкової пластинки.

Під час уважного огляду червоних плям на них можна помітити численні точкові отвори, утворені літньою (пікнідіальною) стадією гриба, що має назву *Polystigmina rubra Sacc*. У пікнідах гриб формує безбарвні гачкоподібні спори, які не задіяні в інфекційному процесі. Вони забезпечують статевий процес, в результаті якого надалі розвивається сумчаста стадія гриба, яка носить назву *Polystigma rubrum DC*.

Після опадання листя (а іноді й раніше) плями темнішають, стають чорними, блискучими, що свідчить про формування сумчастої стадії гриба у вигляді напіввідкритих плодових тіл – перитеціїв. Вони утворюються ще з осені, проте сумки з сумкоспорами в них дозрівають тільки наступної весни. Кожна сумка містить по 8 овальних одноклітинних сумкоспор. Початок дозрівання плодових тіл відзначають іноді наприкінці лютого – на початку березня. При зволоженні ураженого листя під дією весняних опадів зрілі сумкоспори викидаються з плодових тіл перитеціїв і

Перші червоні плями на листках з'являються через 1–1,5 місяця після початку викидання сумкоспор. Прихований (інкубаційний) період розвитку хвороби дуже тривалий. У подальшому, аж до середини літа, кількість червоних плям на листках у кроні дерева з кожним днем зростає, що пояснюється розтягнутим періодом дозрівання і розсіювання сумкоспор гриба.

Інтенсивне зараження листків червоною плямистістю відбувається за випадання частих дощів протягом квітня – травня, які сприяють не тільки дозріванню і викиданню сумкоспор з опалих минулорічних уражених листків, але і їхньому проростанню та зараженню молодих листків у кроні дерева.

За сильного розвитку хвороби в середині літа листки на деревах через численні червоні плями стають червоними, а через деякий час опадають. У хворих листках порушуються процеси фотосинтезу, що негативно впливає на загальний стан рослин, їхню продуктивність та зимостійкість. Уражені дерева йдуть у зиму погано підготовленими, з малим запасом пластичних речовин, внаслідок чого навесні іноді спостерігається обсипання квіток і молодих зав'язей.

Окрім сливи, збудник хвороби уражує аличу, терен і мигдаль.

З-поміж поширених і районованих сортів сливи відносно стійкими до полістигмозу є Ненька, Сентябрська, Стенлей.

Основним джерелом збереження інфекції є опале ураже-

Діагностичні ознаки хвороби з нижнього боку листкової пластинки.

не листя, з якого навесні і впродовж літа поширюється інфекція в саду у вигляді сумкоспор гриба.

Заходи боротьби

Одним з найбільш ефективних заходів захисту сливи від червоної плямистості є збирання і знищення опалого листя в осінній період. Слід мати на увазі, що строми гриба в уражених листках протягом зими не гинуть, навіть коли їх восени глибоко закопати. При потраплянні навесні на поверхню ґрунту вони можуть знов бути джерелом інфекції. Тому там, де ґрунт був перекопаний з осені, весняний обробіток слід проводити поверхнево, на незначну глибину.

Загальний вигляд гілок сливи, уражених червоною плямистістю.

Навесні, до настання сокоруху у дерев (до початку набубнявіння бруньок) слід провести викорінююче обприскування дерев проти зимуючої стадії полістигмозу та інших захворювань. Один раз на 2–3 роки з цією метою можна використовувати фунгіцид ДНОК: 40%-ний розчинний порошок з нормою витрати 10 г на 1 сотку. Для обприскування готують 1%-ний розчин препарату. Обробку (точніше – промивання) дерев необхідно починати з самих верхніх пагонів, гілок і поступово спрямовувати струмінь робочої рідини донизу, обмиваючи скелетні гілки, кору штамба і обов'язково ретельно обприскати поверхню ґрунту навколо крони дерева. Високої ефективності цієї обробки буде досягнуто за умови проведення обприскування дерев за температури повітря не нижче 4°С. Норма витрати робочої рідини – 10 л на 1 сотку.

Симптоми прояву полістигмозу на листках восени.

З препаратом ДНОК слід працювати дуже обережно. Це не тільки фунгіцид, він має гербіцидні й інсектицидні властивості. Тому при більш пізньому проведенні обприскування дерев цим препаратом (у фазах набубнявіння бруньок – зелений конус і пізніше) дерева загинуть від дії цього гербіциду. Після такої обробки в подальшому дерева доведеться викорчовувати.

Слід зазначити, що щорічне обприскування дерев ДНОКом спричиняє на деяких сортах сливи поверхневі опіки й тріщини кори однорічних пагонів. У зв'язку з цим доцільно на другий і третій роки використовувати для викорінюючого обприскування 5–7%-ний розчин сечовини, з нормою витрати залежно від габітусу дерева 3–5 л робочого розчину на одне дерево. Окрім захисту сливи від зимуючої інфекції полістигмозу, за такої обробки досягається ще одна корисна мета – ранньовесняне підживлення дерев азотом.

Усі профілактичні хімічні заходи, які проводять у плодових насадженнях сливи проти моніліозного опіку, клястероспоріозу, є також ефективними і проти червоної плямистості сливи. У приватному секторі на сливі дозволяється використовувати такі фунгіциди:

– світч 65,2 WG, в.г., з нормою витрати 7,5–10 г на 10 л води (5 л робочого розчину на одне дерево). Кількість обробок цим фунгіцидом – не більше двох. Закінчувати обприскування дерев необхідно не пізніше, ніж за 20 днів до збирання плодів (2:20).

– хорус 75 WG, в.г., 2–3 г на 10 л води (5 л робочого розчину на одне дерево). Кількість обробок – не більше чотирьох за вегетацію. Закінчувати обприскування слід не пізніше, ніж за 30 днів до збирання плодів (4:30).

Вихід після обприскування дерев фунгіцидами для виконання ручних робіт дозволяється через 7 днів.

Обприскування дерев сливи фунгіцидами проти хвороб доцільно комбінувати з обробкою інсектицидами проти найбільш поширених шкідників цієї культури.

І.Л. Марков,
кандидат біологічних наук,
професор кафедри фітопатології
Національного університету біоресурсів і природокористування України.
Фото автора

Технічна помилка

У "ДСГ" №7,2010 р. на стор. 34 в статті П.П. Хоменка з технічних причин випав заголовок і прописна літера на початку тексту. Тож заголовок слід читати: "Солодкі персики вирощую на Київщині", а перше речення: "Персик є одним із найважливіших фруктів помірного клімату".

Серпень прийшов на виноградник...

Серпень – період достигання ранніх і середніх сортів винограду. Листки посилено виробляють вуглеводи, які у вигляді цукрів нагромаджуються в ягодах. Так само, як і в липні, продовжують підв'язування зелених пагонів, пасинкування. Нестійкі до хвороб сорти обприскують фунгіцидами.

Молоді зростаючі листки для свого розвитку споживають значно більше поживних речовин, ніж виробляють самі. Тому на початку серпня прищипують верхівки всіх зростаючих пагонів. У результаті цього на якийсь час ріст припиняється й поживні речовини, які виробляють листки у великій кількості, надходять до ягід, що достигають, поліпшується аерація й освітленість пагонів, прискорюється достигання врожаю, посилюється закладання суцвіть. У лозі нагромаджується більше пластичних речовин, що сприяє повнішому визріванню лози й підвищує її стійкість до хвороб і несприятливих умов зовнішнього середовища. Товарність грон підвищується через збільшення розмірів ягід, поліпшується їхня якість, ускладнюється розвиток хвороб. Особливо ефективне своєчасне прищипування пагонів на столових великогронових сильнорослих сортах винограду.

На молодих щеплених кущах видаляють підщепну поросль, стежать за тим, щоб місце щеплення не було засипане землею й не утворювалися корені від прищепи. Якщо це спостерігається, проводять катарування (видалення поверхневих коренів). Після катарування біля штамбиків молодих рослин залишають лунки глибиною 10–15 см для підсихання місць зрізування коренів і запобігання від повторного росту.

За вологої погоди й сприятливих умов для розвитку хвороб, особливо оїдіуму й сірої гнилі на гронах, продовжують проводити на кущах операції з профілактики від хвороб: рівномірно розподіляють приріст на шпалерах, видаляють пасинки, листки в зоні грон. Необхідно своєчасно знімати достиглі грона, не перетримуючи їх на кущах. Якщо до повного визрівання все ж таки з'являються ознаки сірої гнилі, проводять профілактичне обприскування кущів розчином марганцівки (4–5 г на відро води). Інші протигнильові препарати застосовувати не можна, бо період їхнього розпаду більший, ніж залишається часу до знімання плодів.

За спекотної погоди, коли кущам не вистачає вологи (листки втрачають тургор, в'януть у середині дня), проводять помірний полив з одночасним внесенням невеликих доз фосфорно-калійних добрив (по 5–10 г на відро води).

Якщо до середини серпня однорічний приріст не почав визрівати, застосовують фосфорно-калійні позакореневі підживлення. Обприскувати по верхньому ярусу листків можна з інтервалом 7–10 днів. Такі підживлення стимулюють цукронакопичення у сортів середніх строків достигання, на яких через великі й дуже великі грона, а також високу плодоносність ймовірне перевантаження врожаєм.

О. Василенко

Як "рятувати" ягоди на кущах

Останнім часом чимало аматорів, користуючись тим, що певні сорти добре плодоносять за короткого (на 2–3 вічка) обрізування, та для полегшення укриття кущів на зиму, формують приземкуваті рослини з низьким штамбом заввишки 15–20 см. Як наслідок – основна маса врожаю розміщена на висоті 50–60 см. Це не дуже добре, бо краплі дощу, відбиваючись від поверхні ґрунту, інколи розлітаються на 80 см і більше, забруднюючи гроно частинками бруду та інфікуючи його грибними захворюваннями.

Такий виноград починає гнити ще під час достигання. Щоб уникнути неприємностей, дехто з аматорів використовує плівку, вкриваючи ґрунт під кущами. Однак навіть на новій плівці, розгорнутій вранці під кущами, вже через кілька годин утвориться тонкий шар пилу, у якому міститимуться спори грибів. До того ж, від плівки краплі води відбиваються ще далі, ніж від ґрунту.

То як же запобігти псуванню врожаю та захворюванню ягід на кущах винограду? Дехто вважає, що не варто накривати ґрунт під ними плівкою, краще мульчувати його скошеною травою або вирощувати її під кущами як сидерат. А ще краще – формувати штамб заввишки 40–60 см, відтак значно зменшиться вірогідність інфікування ягід.

Для захисту від дощу напівщільних або щільних грон використовують ковпачки з плівки або водостійкого картону. При цьому під зав'язування підкладають тампон із вати, щоб краплі води не потрапили по ніжці всередину грона, спричинивши загнивання.

А чи знаєте ви, що...

ВИНОГРАД не рекомендується висаджувати на відстані ближче, ніж 2–2,5 м до будинків та інших споруд. Бо під час глибоких весняних і осінніх поливів може тріснути стіна будинку або дасть осадку один із його найближчих кутів.

З іншого боку, виноград, який росте біля стіни, завжди достигає раніше й вимерзає рідше, ніж його побратими на відкритому просторі. Як же діяти? Просто при садінні виноградних кущів слід викопувати яму на дозволеній відстані від стіни або рогу будинку.

На своїх присадибних ділянках відкриту південну стіну будівлі виноградарі дуже часто використовують, а от від садіння кущів біля північної, північно-західної, північно-східної стіни, навпаки, фахівці рекомендують відмовитися. Біля них на винограді розів'ється більше листків і хвороб, ніж виноградних грон.

ЧАС ПЕРЕСАДЖУВАТИ ЛІЛІЇ

На одному місці лілії ростуть протягом трьох–п'яти років. За цей час вони утворюють чимало цибулин різного віку і величини. З кінця серпня до середини вересня – сприятливий період для пересаджування старих і посадки нових лілій.

Перед пересаджуванням стебла лілій обрізають близько до поверхні ґрунту. Цибулини викопують садовими вилами, намагаючись не пошкодити коріння. Землю з них струшують і уважно оглядають. З цибулин видаляють лусочки з іржавими й бурими плямами, коріння підрізають, залишаючи 10–15 см. Великі гнізда цибулин розбирають: іноді вони розпадаються самі на окремі цибулинки, в іншому разі їх обережно відокремлюють одну від одної гострим ножем. Чисті цибулини лілій з корінням протруюють протягом 20–30 хвилин у світло-рожевому розчині марганцівки. Висаджують приготовлені цибулини відразу ж, не підсушуючи.

За необхідності зберегти цибулини протягом певного часу їх складають у ящики або пакети, перекладаючи вологим торфом або мохом.

Глибина садіння лілій залежить від їхнього виду, розміру цибулини й механічного складу ґрунту. Зазвичай, цибулину висаджують на глибину, яка втричі більша за її діаметр. Виняток становлять лише кілька видів. Зокрема, трохи глибше висаджують цибулини лілій з великими квітконосами та лілій, що мають стеблове коріння. Види, які формують розетку приземних листків (л. білосніжна та ін.), навпаки, висаджують неглибоко, щоб верхівки лусочок були майже біля поверхні ґрунту. На легких піщаних ґрунтах цибулини лілій висаджують глибше, ніж на важких. Як правило, низькорослі лілії висаджують на глибину 10–12 см (великі цибулини) і 7–8 см (дрібні), середньорослі відповідно на 12–15 і 8–10 см, високорослі – на 15–20 і 10–12 см (глибина зазначена до денця цибулини).

Відстань між цибулинами при садінні залежить від висоти й могутності рослин. Великі лілії висаджують через 20–25 см, невисокі – на відстані 10–15 см одна від одної. Висаджуючи лілії, зробіть борозенки або лунки на 10 см глибше, ніж потрібно для садіння (бо ці квіти висаджують із корінням). На дно насипте горбочок з промитого річкового піску, на ньому розмістіть цибулину, потім акуратно розправте коріння і ямку з рослиною засипте землею. Після садіння, особливо в суху погоду, ділянку з ліліями добре полийте й замульчуйте.

О. Кисленко

Чому не зацвіли півонії?

Підкажіть, будь ласка, чому цього року на моїй ділянці не зацвіли півонії?

Нерідко квітникарі-аматори скаржаться, що півонії не цвітуть. Причин може бути багато, чи не найпоширеніші з них такі:

- невідповідне місце садіння: занадто тінисте, сухе або, навпаки, дуже вологе;

- неправильне ділення кущів: дуже дрібні або занадто великі частини;
- занадто глибоке або мілке садіння;
- часте пересаджування: раніше, ніж через 4–5 років;
- затягування із пересаджуванням, внаслідок чого кущі стають старими й ослабленими;
- надлишок азотних добрив при підживленні;
- підвищена кислотність ґрунту;
- нестача калію в ґрунті;
- посушлива погода й нестача вологи або поживних речовин у період формування бруньок у попередньому році;
- дощова або занадто суха й жарка погода в період бутонізації й цвітіння;
- пошкодження рослин хворобами й шкідниками: сірою гниллю, фітофторою, трипсами, нематодами;
- занадто раннє зрізування листків у попередньому році;
- пошкодження коріння мишами, пацюками або кротами.

Отже, якщо у вас погано ростуть або не цвітуть півонії, постарайтеся проаналізувати зазначені вище причини й визначити, яка з них могла спричинити поганий розвиток рослин. Тоді ви зможете легко й швидко усунути її.

І знову серпень, і знову свято

Погодьтеся: увагу справжнього квітникаря завжди привертають якісь незвичайні квіти чи екзотичні сорти відомих рослин. І часто-густо хочеться придбати найновіше. Де можна побачити новинки, дізнатися про сучасні тенденції? Звичайно ж, на спеціалізованих виставках.

Одна з найпопулярніших з-поміж квітникарів – щорічна виставка гладіолусів, яка відбувається влітку в Києві у Національному ботанічному саду ім. М.М.Гришка. Це справді свято, на якому панує атмосфера піднесення, захоплення красою забарвлення і форм квіток, радісних зустрічей з колекціонерами та селекціонерами, щирими друзями і давніми знайомими.

Нинішнього літа виставка присвячена пам'яті відомого селекціонера гладіолусів Ніни Панасівни Мірошниченко – будуть широко представлені її сорти: як найновіші, так і давно відомі.

Виставка триватиме три дні – з 6 по 9 серпня.

Телефон організатора Еліни Володимирівни Виноградської: 067-765-83-04.

Якщо ви маєте у своїй колекції хоча б кілька гладіолусів, які варто показати, приходьте до Ботанічного саду, приносьте своїх улюбленців – вам будуть раді!

Безперечно: і нинішнє літо подарує квітникарям нові чудові зустрічі з улюбленими квітами!

Будуємо дешево і красиво

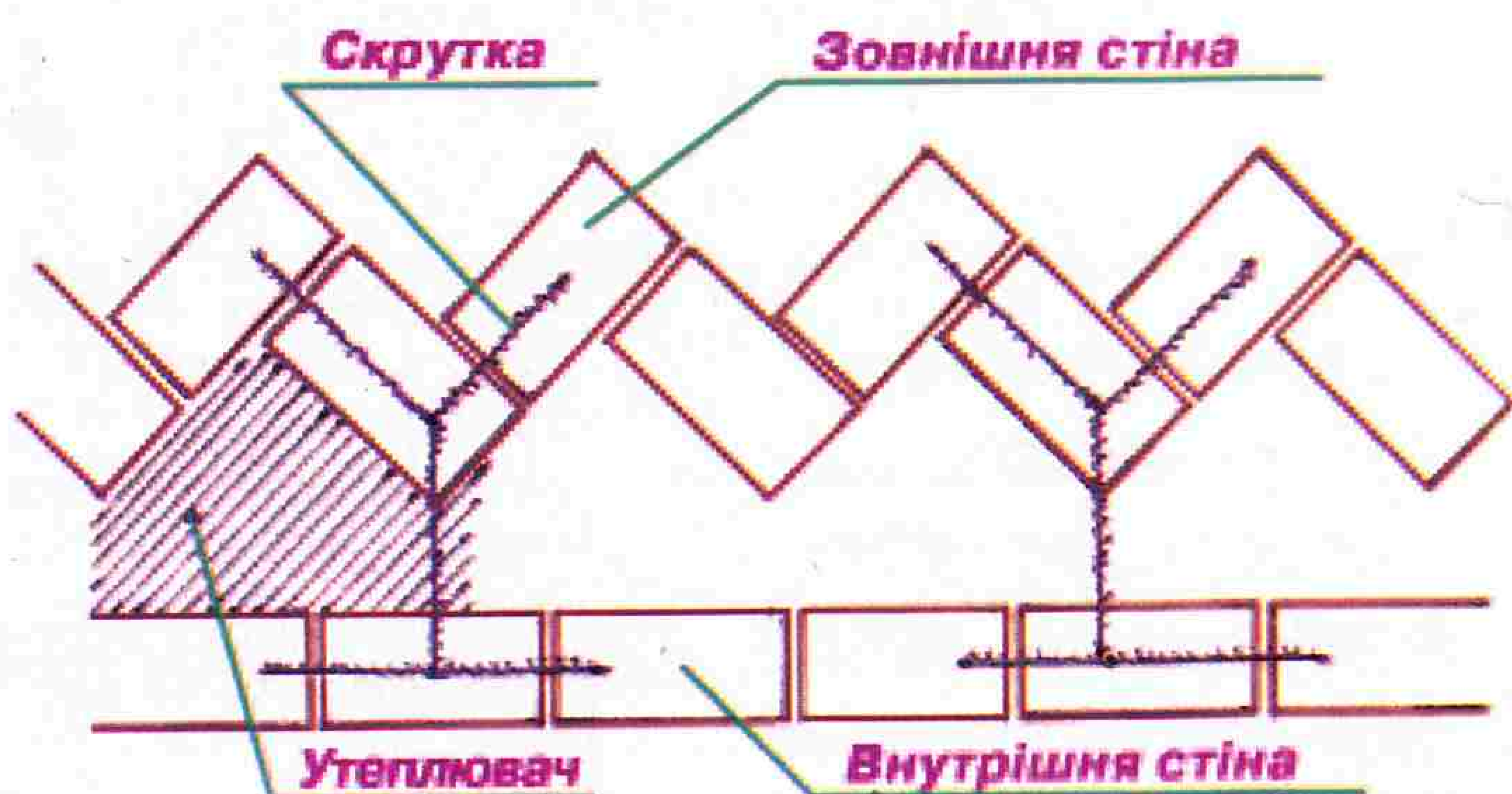
Відомо, що традиційна цегляна кладка дає змогу зі звичного й практично одноманітного матеріалу побудувати якісну суцільну стіну. Однак узимку вона може все ж таки промерзати. Щоб уникнути цього, збільшують товщину стіни до двох і більше цеглин. Але в наш час, коли цеглина коштує близько 1 грн., за таких обставин стрімко зростають витрати на будівельні матеріали, транспортні послуги тощо. Саме тому чимало приватних забудовників дуже турбує питання, як зменшити витрати під час будівництва індивідуального житлового будинку або господарських споруд.

Виявляється, що один з ефективних способів вирішення цієї проблеми давно відомий. У 1988 році російський винахідник К.О. Котеньов запровадив новий спосіб спорудження стін методом "зигзаг", який був застосований у багатьох регіонах нашої країни і на практиці підтвердив незаперечні переваги цього способу перед традиційним.

У чому ж полягала новизна винаходу? Кладка "зигзаг" міцніша за звичайну, добре утримує тепло в будинку, що особливо важливо в умовах зростання цін на газ і теплоносії, а економія цегли і розчину становить майже 50%.

Шкода, що запатентований К.О. Котеньовим винахід згодом дещо призабули, тим більше в умовах перебудови, інфляції та економічної кризи, коли масово згорталося будівництво і не було можливості експериментувати, запроваджуючи різні "ноу-хау". Однак були й такі майстри та приватні забудовники, які широко застосовували новинку. Мені вона також припала до душі завдяки своїй економічності. Адже муруючи стіни власного будинку способом "зигзаг", мені вдалося значно заощадити кошти. І при цьому з меншої кількості цегли спорудити красиву зубчасту зовнішню і рівну внутрішню стіну. Порожнину між ними за бажанням забудовника можна заповнити будь-якими утеплювачами: керамзитом, полістиролом, шлаком, глиносолом'яною сумішшю, кострою, хвоєю тощо.

Зовнішню і внутрішню стіни в процесі кладки через кожні півметра по периметру скріплюють для міцності дротяними скрутками із дроту діаметром 2–3 мм і товще.

Щодо економічності даного способу кладки, то можу навести такий приклад. Для спорудження будинку, зображеного на фото, традиційним методом потрібно було 31,5 тисяч штук цегли, 19 м^3 розчину, за об'єму цегляної кладки зовнішніх стін – 82 м^3. Натомість під час мурування стін методом "зигзаг" витрати цегли становили 16,5 тисяч штук, розчину – 9,9 м^3, об'єм цегляної кладки – 43 м^3.

Окрім житлового будинку, у 1996 році методом "зигзаг" я збудував сарай для зберігання інвентарю, збіжжя та утримання птиці. Його розміри – 3х6 м і висота 2 м. Використовував цеглу марки 75, зовнішні стіни мурував під розшивку. Розчин готував із цементу марки 400 і піску у співвідношенні 1:4. Порожнину між стінами заповнював зволоженою глиняною солом'яною сумішшю, яка легко трамбується. Дротяні скрутки розташовував через 75 см.

За такого способу будівництва, чим товща стіна, тим вагомішою буде економія цегли й розчину, тим нижча її теплопровідність. При товщині стіни 38 см, тобто 1,5 цеглини, я заощадив під час будівництва сараю близько 2 тисяч штук цегли і 1,2 м^3 розчину.

Висока міцність стін, вимурованих методом "зигзаг", дає змогу успішно використовувати його під час спорудження парканів, огороджувальних споруд тощо. Його також можна застосовувати під час будівництва баз відпочинку, складів, дач тощо.

Насамкінець слід зазначити, що кладку "зигзаг" застосовують, як правило, за одноповерхової забудови. Фасади таких будівель мають привабливий зовнішній вигляд, що особливо цінується господарями, які прагнуть побудувати ошатний дачний будинок або індивідуальний житловий будинок. Виходить дешево й красиво.

О.К. Мова,
смт Хотінь, Сумська обл.

Кармали королівські

6-річний кореєць і кармалка 1,2 року

В Україні здавна велося мати на столі сало та м`ясо, вирощене власними руками. Проте в наш час із значним подорожчанням зернових та інших кормів доволі складно виростити, скажімо, порося, щоб його утримання не вдарило по сімейному бюджету. Тож дедалі більше людей розводять травоїдних свиней. Враховуючи їхню невибагливість в утриманні, а також невелику, порівняно із свійськими "братами", потребу в концентрованих кормах, що в даний час надзвичайно важливо, люди вбачають економічно доцільним розведення травоїдних свиней як у домашніх умовах, так і у фермерських господарствах.

Розводячи породи мангал та корейську вислочереву, ми зіткнулися з необхідністю раціоналізувати якості цих двох порід для середніх покупців. Адже мангали на сьогодні не дуже поширені й дещо дорогі, а корейські свинки , через недбале і близькоспоріднене парування, втратили широку популярність та деякі якості. Ось тому було виведено нову породу травоїдних свиней – кармал королівський. Таку назву ми дали їм через ряд селекційних особливостей.

Кармал – це порода чи підвид свиней, виведена на основі схрещування породи мангал із корейцем. У їхньому схрещуванні є кілька суттєвих відмінностей . Схрещуючи кнура мангала і порівняно з ним невелику корейську свинку, ми отримуємо виводок, що успадковує ряд властивостей від мангала та від корейки, зокрема: пришвидшений ріст, стійкий імунітет. Вони у 1,5–2 рази більші у порівнянні з корейськими предками та мають статуру, схожу до корейської, але з властивостями мангала.

Це звичайні і досить поширені кармали. Схрестивши ж велику свиноматку мангала і корейського кнура, ми отримуємо породу, наближенішу до мангала, оскільки поросята успадковують більшість властивостей від матері (в цьому випадку – мангалки) , а від корейця успадковують, зокрема, його швидкорослість, високу плодючість і меншу твердість м'язової тканини (під час відгодовування на забій смак м`яса просто неперевершений). У подальшому селекція виведених "проміжних" кармалів триває, отриманих свинок схрещують із чистокровним мангалом. І вже з нового опоросу ми маємо саме породу королівський кармал.

Ці поросята взяли все найкраще від двох порід: набагато жвавіші від корейців та мангалів, мають стійкіший імунітет до хвороб, всеїдні, як мангали, сягають маси до 300 кг. А ось у забарвленні можуть мати 90%-ну схожість з мангалом: бути чорними (з білим черевцем) або плямистими.

Королівська кармалка приводить 10–12, а іноді й 19–21 поросят найрізноманітніших забарвлень. Можуть бути поросята смугасті, зовні схожі на мангалів, чорні з коричневими смугами на боках, рябі, білогруді. Після досягнення місячного віку смуги поступово починають зникати.

Поросята народжуються підтягнутіші, ніж корейці, більші. Були випадки, коли новонароджене "кармаля" вважали за тритижневе "корейча", якщо вони були поруч.

Ростуть королівські кармали швидко, без усіляких кормових добавок: у 7–10 днів починають їсти траву, а з 10–14 днів – кашу. Імунітет королівських кармалів набагато кращий, ніж у корейців, у них міцніший шлунково-кишковий тракт (краще перетравлюються цілі зернові), а також вони витриваліші до холоду .

Свинки та кнурці стають статевозрілими у 5–7 місяців. Поросність у кармалок триває, як і в мангалів, 116–120 днів. Під час опоросу королівським кармалам особливої допомоги не потрібно. Первістка цієї породи привела мені перший виводок у 8 місяців і 24 дні, її поросята в 7,5 місяців важили 80–120 кг залежно від індивіду й методів утримання (без кормових добавок) . Поросят відлучають від свиноматки також у місячному віці, а її саму підпускають до кнура й вона протягом п`яти днів спаровується. Поросята під час відлучення (у місячному віці) важать, у залежності від кількості, 6–8–10 кг. Порівняно з корейцями кармали віддають перевагу траві перед концентрованими кормами та відмінно пасуться. За відгодовування у річному віці кармали можуть важити 150–200 кг, а взагалі досягають 270–300 кг.

Утримувати кармалів можна як на дворі, так і в приміщенні взимку, а влітку – на вигулі. Молоднякові щеплень фактично не робимо, а колемо суєферовіт, здійснюємо антигельмінтну обробку. У басейн для купання додаємо перероблене автомастило.

Королівські кармали – м`ясна порода, навіть за посиленого відгодовування сальний шар незначний і легко відділяється від м`яса. Смакові якості м`яса дуже добрі (м'ясо ніжніше, ніж у свійської свині).

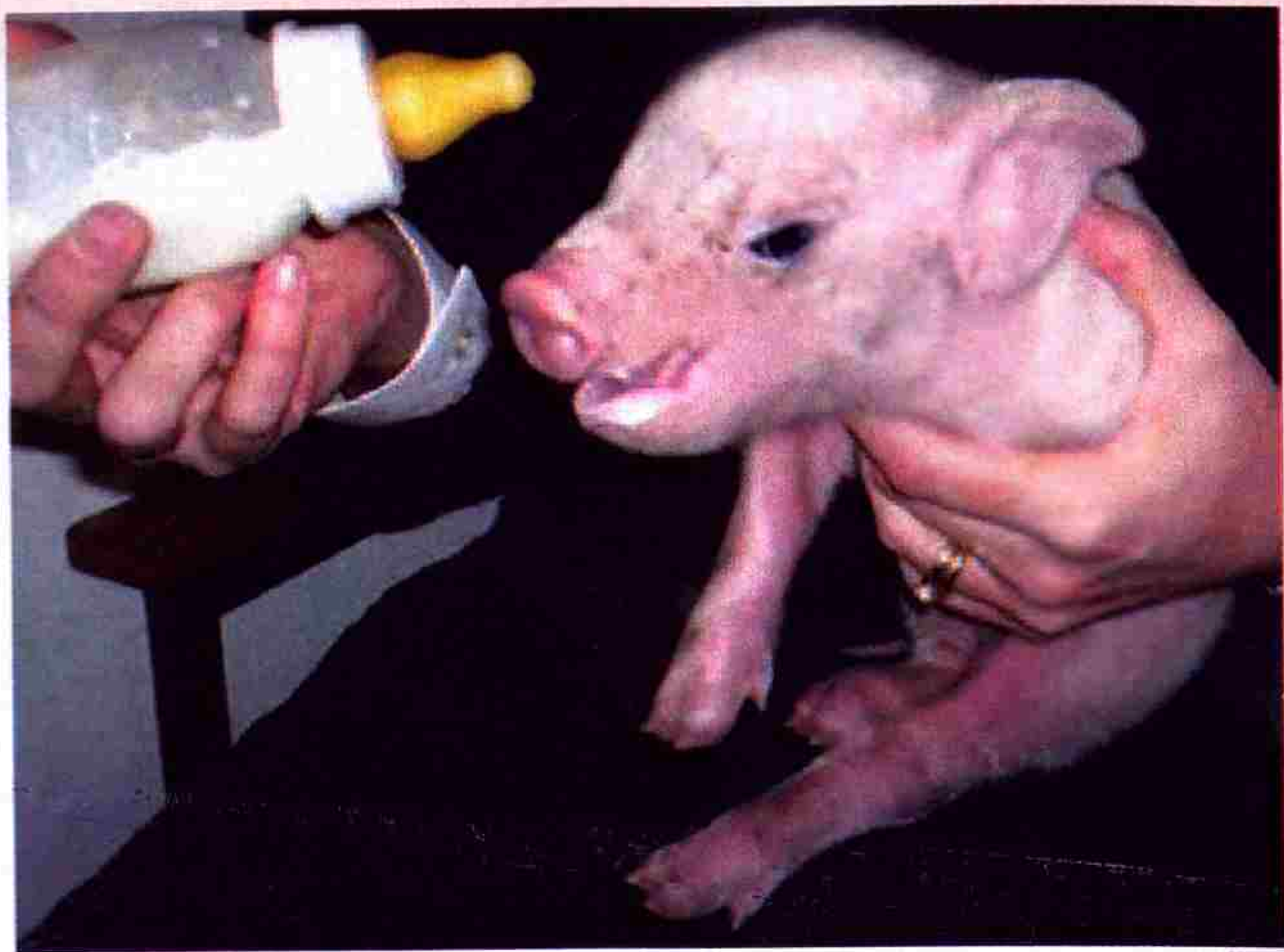
Тож ми маємо доволі вигідну у багатьох господарських та економічних вимірах породу травоїдних свиней для вирощування як з метою забою, так і на розплід.

П.М. Коломієць,
с. Журавка Шполянського р-ну Черкаської обл.

Основною метою вирощування поросят є повне збереження приплоду й одержання міцних, добре розвинутих тварин, досягнення ними якнайбільшої живої маси.

Успішний ріст і нормальний розвиток поросят залежать від їхньої живої маси, кількості та якості материнського молока. Вважають, що вони добре ростуть і розвиваються, якщо за народження жива маса однієї голови становить 1,2–1,5 кг, у 30-денному віці – 7,5–9,0 кг, 60-денному – 17,0–20,0 кг і більше.

Через 40–50 хв. після народження сисунів закріплюють за певними сосками, визначивши їхній стан і молочність. Кожний сосок свині – це відособлена молочна залоза, що не поєднується з іншими залозами. У свиноматки передні частки молочної залози краще

Особливості вирощування поросят-сисунів

розвинуті та молочніші, ніж задні. Тому під час першого годування довгих, худих і кволих поросят закріплюють за передніми сосками, а коротких, вгодованих і міцних – за середніми та задніми. Звикнувши до відповідних сосків, поросята вже на третій день швидко знаходять їх і не заважають одне одному під час ссання.

У перші дні життя потреба поросят у поживних речовинах повністю забезпечується за рахунок материнського молока. Встановлено, що у поросят в перший місяць життя витрати поживних речовин на 1 кг приросту на 85% забезпечуються за рахунок материнського молока і на 15% – підгодовуванням. На другому місяці життя співвідношення джерел поживних речовин змінюються. Витрати за рахунок материнського молока зменшуються до 30%, а за рахунок підгодовування збільшуються до 70%. У середньому за рахунок вирощування поросят від народження до 60-денного віку (часу відлучення поросят) на одержання приросту витрачається поживних речовин за рахунок материнського молока 45%, а за рахунок підгодовування – 55%. Перетравність молока поросятами становить 98–100%. Інтервали між ссанням становлять близько 0,5–1 год.

Потреба поросят у питній воді становить 165–210 г у розрахунку на 1 кг живої маси на добу, температура якої повинна становити 12–15°С. У зв'язку з високим вмістом жиру в молоці вони на 4–5-ту добу життя відчувають велику спрагу і за відсутності вільного доступу до води починають смоктати підстилку, а інколи навіть п'ють сечу, що призводить до гострого розладу травлення і виникнення шлункових захворювань. З третього дня життя поросятам ставлять корито або сковороду з чистою свіжою водою, яку міняють 5–6 разів на добу.

Свиняче молоко багате на поживні речовини. Воно містить 18–21% сухих речовин, 6–10% жиру, 6–7% білка, 4,5–5,5% цукру і 0,9–1% золи, але в ньому міститься недостатньо заліза, міді, кальцію. Через це поросята часто хворіють на анемію, у них зменшується кількість гемоглобіну й частково – кількість еритроцитів у крові. Анемічні поросята бліді, в'ялі, мають поганий апетит, мерзнуть, страждають від порушень травлення. Якщо анемія різко виражена, починається падіж поросят. Щоб уникнути цього, поросят-сисунів треба забезпечити залізом і міддю. Для цього їм на 2–3-й день життя роблять внутрішньом'язово ін'єкцію залізистих препаратів (по 1–2 мл фероглюкину або феродексу). Якщо цих препаратів немає, то роблять спеціальний розчин (2,5 г сірчанокислого заліза і 1 г сірчанокислої міді на 1 л кип'яченої води або 3 г лактату заліза на 1 л кип'яченої води), яким змащують соски матки, якщо поросята їх ссуть, або додають у воду підгодівлю з розрахунку 10 мл на одне порося на добу.

Поросятам потрібні й інші мінеральні речовини. У перші 1,5–2 тижні в організмі поросяти за добу відкладається 0,3–1 г кальцію, 0,2–0,6 г фосфору на 1 кг живої маси. Тому з третього дня після народження їм ставлять маленьке корито, поділене на кілька відділень. До них насипають мінеральні корми: потовчену крейду, кісткове борошно, червону глину, якісну дернову землю, а також деревне вугілля. Усі ці підгодівлі дають окремо, не змішуючи. І тут важлива умова – чистота годівниць. Такий набір мінеральних кормів повинен бути протягом усього підсисного періоду.

Молодняк, рано привчений до підгодівлі, краще розвивається, у нього вищі середньодобові прирости. Підгодівля поросят з раннього віку концентрованими, грубими й соковитими кормами сприяє розвитку органів травлення, посиленню секреторної діяльності і в кінцевому ре-

зультаті поліпшенню використання кормів дорослими тваринами.

Поросят починають підгодовувати коров'ячим молоком приблизно з 7-го дня життя, а молочними відвійками з 2-го. З 5–7-го дня життя поросят треба привчати до поїдання концентрованих кормів. У цей час у тварин прорізаються зуби і через подразнення ясен з'являється потреба в жуванні чогось твердого. Спочатку дають підсмажене зерно ячменю, вівса, гороху або кукурудзи. Зерно підсмажують до почервоніння, оболонки лопаються. Споживаючи тверді зерна, поросята привчаються жувати корм, що сприяє розвитку зубів, жувальних м'язів і секреторної діяльності слинних залоз та виділення шлунково-кишкового соку. Належну дію від підгодівлі одержують, коли корм збризкують солодким сиропом та настоєм часнику. З 10–15-го дня життя поросятам починають згодовувати комбікорм у вигляді каші, замащеної на молоці, молочних відвійках або воді. З 12–15-го дня їм дають червону моркву, з 20–22-го дня – коренеплоди, баштанні і картоплю, а також комбінований силос належної якості. З цього ж часу до раціону бажано вводити сінне борошно (взимку) або зелену траву (влітку): спочатку по 10–15 г, збільшуючи до 2-місячного віку до 100 г на тварину. Корисною вітамінною підгодівлею для поросят є риб'ячий жир.

Для запобігання захворюванню молодняку на рахіт та стимулювання накопичення в організмі вітаміну D у літній період з 3–5-денного віку поросят випускають на прогулянку. Робити це краще вранці чи у другій половині дня, тривалість – 20–30 хв., а в період відлучення доводити до 3–4 год. на добу. Перший раз взимку поросят випускають на прогулянку в 5–10-денному віці на 3–5 хв. У 2–3-тижневому віці тривалість прогулянки становить 20–30 хв., а у 5–6-тижневому – 1–1,5 год. залежно від погоди. За температури нижче –20°С молодняк на прогулянку не випускають.

Температура в приміщенні, де утримуються поросята-сисуни, повинна бути на рівні 27–28°С, вологість 65–70%. Для створення такої температури застосовують місцеве обігрівання поросят.

За досягнення поросятами 2-місячного віку їх відлучають від свиноматки. Основна мета, яка має бути досягнута внаслідок відлучення, – зменшити до мінімуму чинники, які можуть спричинити стреси у поросят, та здійснити поступовий перехід до зміни фізіологічного стану свиноматки, вміло гальмуючи хід лактації та, стимулюючи у них статеву активність протягом короткого проміжку часу після відлучення поросят. До нього поступово готують і матір, і приплід. Техніка відлучення може бути різна. Спочатку на деякий проміжок часу матку забирають від поросят, зменшують їй раціон, виводячи з нього молокогінні корми, а поросятам, навпаки, збільшують. Збільшують проміжки між ссанням і поступово доводять ссання до одного разу на добу. За відлучення поросят залишають у тому самому стійлі, а маток переводять до іншого приміщення.

Поросят до відлучення привчають поїдати ті корми, які вони одержуватимуть після нього. Протягом 10–15 днів після відлучення поросят тримають у цих самих стійлах і годують досхочу.

Дмитро Білай,
викладач Аграрно-економічного коледжу Полтавської державної аграрної академії

Якщо захворіли птахи

Сонячний удар вбиває

Під час догляду за птахами важливо дотримуватися правил годування та утримання. Інакше у ваших вихованців можуть з'явитися такі незаразні хвороби, як авітаміноз, роздзьобування, отруєння, захворювання органів травлення, статевих органів.

За постійної нестачі води у птахів може настати водне голодування. Тоді вони відмовляються від корму, сидять, витягнувши шию, із заплющеними очима й розтуленим дзьобом, втрачають у вазі.

Потрібно уважно стежити і за температурою у приміщенні. Молодняк переохолоджується за різкого зниження температури до 13–15°С. Птахи впадають у пригнічений стан, лежать на боці, у них може з`явитися тремтіння і навіть судоми. Курчата до 10-добового віку гинуть у перші ж години. Двотижневі вмирають за зниження температури до 2°С.

За підвищеної температури й вологості в приміщенні, відсутності свіжого повітря, під час перевезення в машинах у спекотну пору року, а також за тривалої прогулянки на сонці ваших птахів може вбити тепловий удар. Його ознаки: хистка хода, тремтіння, задишка.

Порушення годування й утримання іноді призводить до того, що птахи починають роздзьобувати одне одного. Це пов'язане з неповноцінним білковим і вітамінним живленням, порушенням питного режиму, поганою вентиляцією. Птаха, що роздзьобував інших, потрібно обов'язково ізолювати від них.

Без вітамінів – справи кепські

Птахам, як і людям, потрібні вітаміни. Якщо ваш молодняк відстає у рості, втрачає апетит, це означає, що йому не вистачає вітаміну А. У курчат в таких випадках спостерігається слабкість, здибленість оперення, запалення слизової оболонки очей, слабке забарвлення дзьоба й ніг. Щоб цього не сталося, влітку курчатам і курям слід згодовувати подрібнену зелень, гарбузи, моркву, взимку – трав'яне борошно, силос з різнотрав'я, моркву, хвою.

На рахіт птахи хворіють, якщо їм не вистачає вітаміну D, або порушено мінеральне живлення, або їм бракує сонячного світла. У хворих птахів утруднена хода, кінці ребер і суглоби ніг потовщені, грудна кістка, хребет та кінцівки викривлені. У курей знижується несучість, яйця вони несуть з тонкою шкаралупою або й зовсім без неї.

Щоб вилікувати, а краще – попередити рахіт, до раціону птахів потрібно додавати опромінені дріжджі, багаті мінералами корми, особливо м'ясо-кісткове борошно. Необхідно давати їм риб'ячий жир і сухий препарат вітаміну D – відеїн.

А ось від нестачі вітамінів групи В у першу чергу страждають курчата. У них може з'явитися пронос, нервові судоми шиї, ніг, паралічі ніг та крил, затримується ріст, наїжачується оперення. Тому їм слід давати пекарські дріжджі, пророщене зерно, молочні відходи, свіжу зелень, пшеничні висівки.

Що трапилося з несучкою?

Часто несучки, а особливо молоді на початку яйцекладки і в період рясної несучості, страждають від хвороб органів яйцеутворення. У яйцепроводі починаються запальні процеси, яйцекладка відбувається важко. У курей з`являється руховий неспокій, вони довго сидять у гнізді, в яйцепроводі промацуються двоє, а іноді й більше застряглих яєць – утворюється закупорювання яйцепроводу. Щоб полегшити вихід яєць, їм до клоаки вводять вазелін і витягують застряглі яйця. Крім того, обов'язково треба поліпшити годування та утримання. Адже непрохідність яйцепровода стається якраз через неякісне годування несучок, скупчене утримання в приміщенні, вогкість та бруд.

Причинами випадання яйцепроводу можуть бути знесення великих (двожовткових) яєць, запалення яйцепроводу й клоаки, а також закрепи й проноси. Яйцепровід, що випав, слід обмити холодною водою, потім розчином марганцевокислого калію і вправити до клоаки. Після цього бажано вкласти до нього шматочок льоду або снігу.

Несучки, що страждають на захворювання яйцепроводу, часто несуть "неправильні" яйця: двожовткові, безжовткові, з різними викривленнями шкаралупи, наростами, наявністю кров'яних плям у білку, дрібні. Якщо ж всі умови утримання курей виконуються, а вони все одно несуть зіпсовані яйця, таких курей вибраковують.

Боротьба з паразитами

Лютий ворог свійської птиці – нашкірні паразити. Через них знижуються прирости, несучість, псуються пух та пір`я. Вони можуть стати переносниками збудників заразних хвороб.

Під крилами і біля клоаки птахів – улюблений притулок пухопір`їдів. Справитися з ними допоможуть ванни з попелу, встановлені в пташнику. У дерев'яний ящик завдовжки 100 см, завширшки 70 см і заввишки 20 см насипають суміш відсіяного дрібного сухого піску та пічного деревного попелу. Бажано додати на кожне відро суміші по 200 г порошку сірки. Кури з великим задоволенням "купаються" у такій ванні й таким чином звільняються від паразитів.

Дуже страждають свійські птахи від паразитів, що люблять кров: блощиць та кліщів. Для боротьби з блощицями застосовують такі розчини з розрахунку на 1 кв. м поверхні приміщення: 150 мл 1–1,5%-ного водного розчину хлорофосу; 100–150 мл 1%-ної емульсії карбофосу; 150 мл 1%-ної водної емульсії хлорметафосу – 3. Поки ви оброблятимете приміщення, птахів з нього видаліть і стежте, щоб препарат не потрапив до напувалок, годівниць та гнізд. Дезінфекцію повторюють через 14 днів.

Курячі кліщі небезпечні тим, що прокушують шкіру, смокчуть кров і відтак вприскують у ранку отруйну слину. У птахів знижується стійкість до захворювань, вони худнуть, стають менш плодовитими, молодняк повільніше росте. Заходи боротьби з кліщами – ретельне очищення приміщення й інвентаря, обробка приміщення розчином креоліну з водою. Все устаткування слід помити содовим розчином, підстилку прибрати й спалити. А коросту, або так звану вапняну ногу, спричиняють найдрібніші коростяні кліщі. Вони передаються від хворих птахів до здорових через підстилку, напувалки, годівниці, а також через людину, що доглядає за птахами. Якщо коросту не лікувати, вона може тривати роками.

Кліщі проникають під луски неопереної частини ніг й утворюють там коростяві ходи у вигляді маленьких вузликів і скориночок. Потім луски відпадають і оголюються сірі нашарування, що зовні нагадують вапно. Це дуже непокоїть курей, оскільки вони потерпають від свербіння, що посилюється у теплі, й особливо ближче до ночі. Ознаки хвороби найяскравіше проявляються навесні та влітку, з настанням холодів вони затухають.

Лікування полягає у знищенні кліщів на ногах птахів та відновленні шкірного покриву. Найстарішим, надійним і нешкідливим засобом захисту є березовий дьоготь, у який занурюють обидві ноги птахів до скакального суглоба (коліна) на 1–2 хв. Можна також потримати ноги в теплому мильному розчині протягом 30 хв. Після цього їх одноразово обробляють 1%-ним розчином креоліну. В обов'язковому порядку роблять очищення приміщення та обробку 2%-ним розчином хлорофосу. Можна застосовувати і біологічну боротьбу з кліщами, звільнивши пташник на один місяць від птахів. Протягом цього терміну кліщі загинуть.

Часто курей уражують прості одноклітинні організми (кокцидії). Через них вони хворіють на кокцидіоз, який передається через корм та воду. Хворі птахи п'ють багато води, випорожнення у них коричневого кольору з кров'ю. Лікування можна робити тільки за призначенням ветеринарного лікаря.

До організму птахів можуть потрапити і яйця аскаридій. Вони мають довжину 7–10 см, і, зазвичай, містяться у тонкому відділі кишківника. Птахи, хворі на аскаридоз, худнуть, у них ускладнюється травлення, виникають проноси з кров'яними виділеннями. Лікувати треба піперазином у дозі 0,5 г на 1 кг маси птахів у суміші з кормами або водою двічі через день. Крім того, необхідно спалити підстилку й зробити дезінфекцію приміщення.

Сальмонельоз (паратиф) птахів – гостре інфекційне захворювання. Хворі птахи можуть бути джерелом зараження і для людини. Симптоми хвороби виявляються раптово: хворі курчата малорухливі, у них з'являється сонливість, кон'юнктива очей запалюється, від чого очі стають напівзаплющеними або заплющеними. Смертність сягає 70% і вище.

Дорослі птахи майже не хворіють на сальмонельоз. Для лікування хворих застосовують сульфаніламідні препарати й антибіотики. Останні згодовують з вологими мішанками.

Колібактеріоз спостерігається у молодняка до тримісячного віку. Характерні ознаки: пригнічений стан, відсутність апетиту, спрага, утруднене дихання, хрипи, що посилюються під час пересування птахів.

Підготувала **Н. Дець**

Конкурс "Віртуози української кухні"

Хочу взяти участь у кулінарному конкурсі, бо люблю свою Україну, культуру, звичаї, обряди та національну кухню.

Своєрідність нашої національної кухні виражається у використанні таких продуктів, як свинина, сало, буряк, капуста, пшеничне борошно тощо. Наша національна кухня давно поширилася далеко за межі України, а деякі страви, наприклад, борщі та вареники увійшли в меню міжнародної кухні і здатні задовольнити найвибагливіший смак.

Л. Яковенко,
с. Харківці Лохвицького р-ну Полтавської обл.

Борщ український з пампушками

На одну порцію треба мати: 60 г буряку, 100 г картоплі, 20 г цибулі, 30 г моркви, 70 г капусти білоголової, 10 г петрушки, 25 г томатної пасти, 20 г перцю болгарського. Борошно, жир, сало, часник, оцет, сіль, перець, сметана – за смаком.

У проціджений киплячий бульйон кладемо картоплю, нарізану шматочками. Доводимо до кипіння. Додаємо шатковану капусту, солодкий перець і варимо 20 хв. У борщ кладемо нашаткований буряк, попередньо протушкований з томатною пастою, оцтом та жиром. Потім додаємо підсмажену цибулю, моркву, петрушку та борошно, розведені бульйоном. Варимо ще десять хвилин. Борщ засмачуємо салом, товченим з часником, сіллю та спеціями. Настоюємо 20–25 хв. Перед подаванням до столу у кожну тарілку треба покласти ложечку сметани.

До такого борщу пампушки зазвичай готують з кислого тіста з житнього, пшеничного, гречаного борошна. Засмачені часником, вони вживаються з борщем, роблячи його просто неперевершеним.

Борщ Полтавський

Треба мати: 600 г курятини, 400 г капусти, 3–4 картоплини, 1 буряк, 100 г борошна, 40 г сала, 2 ложки вершкового масла, 0,5 склянки томату, 0,5 склянки сметани, по кореню моркви і петрушки, 1 цибулину, 1 яйце для пампушок.

Підготовлену курку відварити до готовності. Червоні буряки нарізати соломкою і тушкувати, додаючи за потребою бульйон і трохи оцту. Нарізану соломкою моркву і корінь петрушки злегка обсмажити з цибулею й змішати з томатом. У проціджений киплячий бульйон покласти нарізану кубиками картоплю та посічену капусту. Варити 10–15 хв., а потім додати буряки, обсмажене з цибулею коріння, товчене із зеленню петрушки сало. Варити до готовності і дати настоятися 15–20 хв.

Подають полтавський борщ з галушками.

Галушки готуємо так: у киплячу воду треба засипати третину просіяного борошна, добре розмішати і зняти з вогню. Коли тісто охолоне, додати яйце, решту борошна і вимісити. Потім тісто потроху набирати столовою ложкою, класти у підсолену воду й варити до готовності.

Чернігівський борщ

Моя бабуся була родом з Чернігівщини і готувала у глиняному горщику в печі дуже смачний, солодкуватий борщик. Його смак я пам'ятаю і досі, але приготувати так, як у бабусі, не виходить, хоча намагаюся наслідувати.

Бабуся кришила усі овочі тоненькою соломкою. Але спочатку треба зварити м'ясний бульйон, процідити його. А потім покласти у бульйон 100 г нарізаної картоплі і варити 5–7 хв. Додати 150 г нашинкованої капусти. Варити ще 10–15 хв., а потім додати по 60 г нарізаних дрібною соломкою червоних і цукрових буряків, тушкованих з такою ж кількістю томату. Треба спасерувати 10 г подрібненого кореня петрушки, 50 г цибулі, 50 г попередньо відвареної квасолі і все це додати до борщу, обережно помішати. Додати за смаком сіль та лимонну кислоту.

Борщ довести до готовності, заправити спеціями. Подавати до столу із сметаною, посипавши подрібненою зеленню.

Борщ, який їдять з кашою

Ця каша замінить хліб до борщу. Щоб приготувати її, треба мати: 1 склянку пшона, 1 склянку рису, 1 л молока, 0,5 склянки цукру, 3 яйця, сіль, 50 г вершкового масла.

У каструлю всипаємо пшоно, заливаємо окропом, промиваємо. Воду зливаємо. Потім всипаємо промитий рис, заливаємо молоком і варимо до готовності. Солимо, додаємо за смаком цукор, яйця, вершкове масло і вимішуємо. Накриваємо кришкою і ставимо запікати у гарячу піч або духовку приблизно на одну годину. Каша готова, коли стане рум'яною зверху і з боків.

Щоб приготувати борщ до каші, треба мати: 400–500 г картоплі (на 4–5 л води), 1 морквину, 1 цибулину, 0,5 головки капусти, 300 г свинячих ребер, 1 столову ложку томатної пасти, 2 столових ложки жиру, петрушку, кріп, сметану або майонез, сіль, спеції, цукор кладемо за смаком.

Спочатку варимо м'ясо (реберце). Картоплю нарізуємо шматочками, капусту шинкуємо. Цибулю і моркву смажимо на жирі. Усе кладемо в каструлю до м'яса, додаємо томатну пасту, сіль, спеції, цукор і на помірному вогні варимо до готовності. У готовий борщ додаємо подрібнену зелень.

У тарілки з борщем перед подаванням до столу додаємо сметану або майонез.

Зелений борщ

Треба мати: 5 курячих крилець, 1 варене яйце, 1 бурячок, 1 морквину, 4–5 картоплин, 2 зубчики часнику, бульйонний кубик, щавель, зелень, шматочок сала, перець, запашний лавровий листочок, 1 столову ложку томатної пасти. Сіль, цукор кладемо за смаком.

У каструлю налити 5 літрів води і покласти промиті курячі крильця. Коли м'ясо закипить, додати буряк і моркву, потерті на тертушці. Потім дрібненько нарізати сало і обсмажити на ньому дрібно посічену цибулину, додати томатну пасту. Після цього в каструлю покласти почищену і нарізану шматочками картоплю, дрібно посічені листки щавлю та зелені. Додати зажарку і варити до готовності.

На завершення приготування борщу у каструлю додати подрібнений часник, бульйонний кубик, перець, лавровий листок, порізане кубиками яйце. Покуштувати і за смаком додати сіль та цукор.

Пісний борщ з грушами

Треба мати: 1 склянку квасолі, жменю сушених груш, 1 буряк середнього розміру, 2 столових ложки томатної пасти, 3–4 картоплини, 1 морквину, 1 цибулину, 0,5 головки капусти, 1 банку рибних консервів у томаті. Сіль, перець, олію додаємо за смаком.

У трилітрову каструлю з водою покласти заздалегідь замочену квасолю і поставити на вогонь. Через 20 хв. додати добре помиті груші і варити 20–30 хв. На велику тертушку потерти бурячок і тушкувати на олії майже до готовності. Потім додати томатну пасту і тушкувати 5 хв.

У каструлю з борщем кладемо очищену й нарізану картоплю, солимо. Цибулю і моркву злегка підсмажуємо на олії і виливаємо в бульйон. Коли закипить, додаємо нашатковану капусту, буряк. Консерви розминаємо виделкою і також кладемо у борщ. Доводимо до кипіння, солимо, перчимо за смаком, знімаємо з вогню і даємо борщу настоятися, щоб був смачнішим.

Домашні ковбаси

Особливими ласощами для українців вважаються домашні ковбаси. Вони є почесною стравою на святковому столі. Особливо полюбляють українці кров`янку. Це одна з небагатьох страв, що витримала тиск релігійної заборони вживати у їжу кров забитих тварин. Дохристиянські народні смаки перемогли релігійні заборони. І донині ми залюбки споживаємо цю самобутню страву.

Кров`янка

Треба мати: 2,5 літра крові, 1 л молока, 300 г свіжого жиру, 200 г сала, 3 сирих яйця, 1 кг гречки. Сіль та мелений перець кладемо за смаком.

Охолоджену кров пропустити через м'ясорубку, сало нарізати дрібними кубиками. Гречку відварити до напівготовності у воді, де варилися легені й печінка. Кров, жир, сало, гречку, яйця, молоко перемішати, посолити і поперчити за смаком. Один кінець товстої кишки зав'язати товстою ниткою. Начинити і зав'язати другий кінець. Скласти у широку невисоку каструлю і варити 30 хв. Потім підсушити у духовці 20–30 хв.

Перед подачею до столу нарізати скибочками і підсмажити із шкварками.

Ковбаса домашня

Треба мати: 1 кг жирної свинини, 300 г очищених і ретельно вимитих кишок, головку часнику, 6 цибулин, сало, чорний мелений перець, сіль кладемо за смаком.

М'ясо нарізати шматочками, додати перець, подрібнений часник, перець і перемішати. Отриманим фаршем наповнити кишки, поставити у холодильник на 5–6 год. Потім зробити зубочисткою або циганською голкою кілька проколів і підсмажити на салі з цибулею на сковороді до готовності. Подавати до столу можна як гарячою, так і холодною.

Копчена ковбаса

Свіже м'ясо двічі пропустити через м'ясорубку. На 10 кг м'ясного фаршу додати 250 г солі, часник та чорний перець кладемо за смаком. Можна ще розтерти і додати червоний гіркий перець. Але обережно, щоб не переперчити. У фарш влити 0,5 л горілки. Вона діє як консервант. Фарш добре вимішати, щоб відставав від рук. Потім начиняємо ковбаси, не дуже довгі (50–60 см), а кінці зав'язуємо ниткою. Їх треба тримати в холодильнику.

Починати коптити ковбаси слід наступного дня протягом 3–4 діб. Підвішені у коптильні ковбаси не повинні торкатися одна одної. Готова ковбаса має приємний запах і колір. Дрова для коптіння треба використовувати тільки з фруктових дерев (яблуні, груші, вишні).

Вареники

Вареники були і є окрасою нашого столу, улюбленою стравою українців. Весілля, хрестини, поминки, гостини, храмові свята не обходяться без вареників. Їх варили на толоку й обжинки. Вареники були обов'язковою стравою, яку несли молодій дівчата-дружки на другий день весілля, а жінки–породіллі. При цьому примовляли: "Щоб повна була завжди, як вареник".

Для приготування вареників треба мати: 1 літр молока, 50 г дріжджів, цукор, борошно, олію, ванілін, начинку.

Розчиняємо в 1 літрі молока чи води 50 г дріжджів. Додаємо за смаком цукор, сіль, 2 яйця. Розтираємо із столовою ложкою цукру. Додаємо ванілін, одну столову ложку олії і борошна стільки, скільки вбере, але щоб тісто було некруте. Ставимо у тепле місце, аби підійшло. Вимішуємо тісто, ділимо і нарізуємо шматочками, розкачуємо, викладаємо начинку, яка до вподоби, і ліпимо вареники. Варимо в підсоленому окропі або на парі 5–7 хв. залежно від розміру.

Готові вареники змащуємо маслом або поливаємо сметаною. Додаємо цукор або мед.

Огірки, як із діжки

На дно підготовлених трилітрових банок покласти спеції, а на них – огірки. Залити водою, додати 2 столових ложки солі з верхом. Залишити у кімнаті на дві доби. Потім всипати у кожну банку 2 столових ложки сухої гірчиці. Залишити на 6 год. Після цього злити розсіл у каструлю і кип'ятити 7 хв., залити банки і закатати кришками. Розсіл спочатку буде каламутний, але з часом осад опуститься на дно.

Огірки з помідорами

На дно підготовлених трилітрових банок покласти прянощі на свій смак.

Огірки вимити, кінчики обрізати і вертикально вкласти у банку. Зверху викласти помідори. Залити окропом на 10 хв., потім злити, всипати у кожну банку 1,5 столових ложки солі, 2 столових ложки цукру, 2 таблетки аспірину, кілька крапель оцтової есенції. Залити крутим окропом, щоб мало не переливався через край. Закатати кришками, перевернути, утеплити ковдрою, аби поступово банки охололи.

Капуста хрустка

Треба мати: щільні капустини, моркву, сіль, склянку цукру.

Щільні капустини очистити від зелених листків, нарізати великими часточками разом з качаном, туго вкласти у діжку або емальоване відро, перекласти крупно тертою морквою.

Розсіл готуємо так. У 8 літрах кип'яченої охолодженої води розчиняємо 2 склянки солі, 1 склянку цукру, заливаємо розсолом капусту. Зверху кладемо гніт. 6–8 днів витримуємо капусту при кімнатній температурі, а потім зайвий розсіл зливаємо, гази видаляємо. Капусту треба винести на холод.

Пропоную...

...**кролі** великих елітних порід, багатоплідні (австрійської, словацької селекції).

Володимир Федорович Гордієнко,
м. Вінниця, тел. (097) 308-20-95

...інкубаційні яйця, добові курчата, молодняк порід курей: кохінхіни – чорний, голубий; брама – темна, світла, золотиста, куріпчаста; орпінгтон – чорний, жовтий, віандот срібний; юрловські – голосисті, італійські – срібні; цесарки; лебеді – чорні, чорноші; декоративні качки – мандаринки, каролінки, огарі, казарки; павичі – індійські, білі, чорнокрилі; фазани.

Сергій Миколайович Гезун,
вул. Шевченка, 162-а, с. Родниківка,
Уманський р-н, Черкаська обл., 20300,
тел. (050) 38-38-288

...найкращі сорти великоплідної суниці: Ольвія, Кент, Розана, Королева Єлизавета, Єлизавета ІІ, Морський пейзаж та інші. Малину, аґрус, ожину, смородину, порічки. Опт, роздріб.

Юлія Володимирівна Коміренко,
вул. Леніна, 399, с. Мошни, Черкаський р-н,
Черкаська обл., 19645, тел. (097) 575- 77-81

...квіти. Подробиці на www.Kvity.at.ua

...цибулини тюльпанів, гіацинтів, нарцисів, крокусів з Голландії – на вигонку.

Тел. (03654) 2-31-15, (097) 667-88-33
E-mail:volodia_ostzog@mail.ru

...племінний молодняк кролів: німецький строкатий велетень, європейська шиншила, каліфорнійська, білий панон.

Микола Юрійович,
Київська обл., тел. (096) 230-01-07

...суниця, малина, смородина, ожина, аґрус. Конверт – міні-кольоровий каталог. Великий каталог на сайті www.olna.com.ua.

О.А. Крохмаль,
с. Соснівка, Олександрівський р-н,
Кіровоградська обл., 27322

...тюльпани (40). Розпродаж, недорого. Конверт – каталог.

Г.М. Караваєв,
вул. Батюка, 62-80, м. Слов`янськ, Донецька обл., 84116

...велика колекція квітів. Фотокаталог – безкоштовно у вашому конверті.

В.О. Головко,
с. Олексіївка, Арбузинський р-н, Миколаївська обл., 55333

...квіти: жоржини, лілії, іриси, гладіолуси, тюльпани, нарциси, гіацинти, крокуси. Велика колекція. Безкоштовно вишлемо чудовий кольоровий фотокаталог. Від вас – підписаний конверт. Всі замовники отримують подарунки.

Максим Васильович Левчук,
а/с 272, м. Южноукраїнськ, Миколаївська обл., 55001

...насіння помідорів для чоловіків. Знижка 50%.

Ліна Михайлівна Сахарнова,
тел. (057) 312-03-66, (067) 993-56-07,
(066) 298-02-86, (063) 889-88-32

...оптом та вроздріб саджанці великоплідних ягідних культур (понад 200 сортів): смородину чорну, білу, червону (Краса Львова, Гулівер, Ядрьона, Сластьона та ін.), аґрус (Уральський безколючковий, Сливовий, Голіаф...), малину (Ізобільна, Гордість Росії, Поляна, Феномен, Брусвяна, Геракл...), ожину безколючкову, суниці (Королева Єлизавета, Єлизавета ІІ, Морський пейзаж, Ольвія...), жимолость, гумі, актинідію, виноград (Лідія, Софія, Віктор, Ювілей Новочеркаська...). Фундук (10 сортів). Конверт – каталог.

А.Д. Драганов,
вул. К. Маркса, 34, смт Вільшанка,
Кіровоградська обл., 26600,
тел. (098) 245-08-70, E-mail:agrokg@yahoo.com

...в`єтнамські міні-свині. Поросні свиноматки.

м. Київ, тел. (050) 381-85-72

...недорогі декоративні саджанці з доставкою. Каталог з фото на сайті www.miroslav.vn.ua

Мирослав Степанович Гуменюк,
а/с 1858, м. Вінниця, 21021

...високоякісну насіннєву картоплю. Найкращі новинки.

Вільгельм Адольфович Хілінський,
вул. Метробудівська, 4-а, кв. 39, м. Київ, 03065,
тел. (044) 408-26-32, (050) 551-23-82

...дворічні саджанці аґрусу (понад 20 сортів) від 10 грн. Тільки опт.

Андрій,
тел. (066) 354-01-54

...недорого гладіолуси, лілії, тюльпани, клематиси. Безкоштовно інструкції, консультації, каталог – у вашому конверті.

Галина Миколаївна Дейцева,
а/с 23, м. Кременчук-25, Полтавська обл., 39625,
тел. (05366) 6-89-51

...саджанці троянд колекції Каньовського Віталія Михайловича. Чайно-гібридні, плетисті, кущові, бордюрні, ґрунтово-покривні, флорибунда. Конверт-каталог.

Григорій Михайлович Мостіпака,
вул. Трояндова, 29, с. Кугаївці, Чемеровецький р-н,
Хмельницька обл., 31632,
тел. (03859) 9-86-19, (066) 706-51-98,
веб-сайт: picasaweb.google.com/rozamgm

...молодняк свиней угорської пухової мангалиці.

Полтавська обл.,
тел. (066) 301-38-54, (095) 619-62-07

...перспективні високоврожайні сорти суниці: Альбіон, Женева, Всесвітній дебют.

О.М. Лузан,
с. Капустино, Шполянський р-н, Черкаська обл., 20622,
тел. (097) 291-18-22

...післяплатою гофровані гладіолуси 300 сортів. Багато новинок із Росії. Осінні знижки. Конверт – каталог.

В.В. Трепачко,
вул. Нагірна, 29, смт Талалаївка, Чернігівська обл., 17200

...чистокровні поросята породи мангал.

Володимир,
Сумська обл., тел. (099) 463-17-35

...висококоплідна суниця звичайного і постійного плодоношення, малина, лілії. Конверт – каталог.

Євдокія Володимирівна Демченко,
вул. Котовського, 11-а, м. Ромни, Сумська обл., 42004,
тел. (066) 295-90-76

...саджанці великоплідної суниці звичайного і постійного плодоношення, малину, лілії. Конверт – каталог.

Олена Володимирівна Сидоренко,
вул. Горького, 117/8, м. Ромни, Сумська обл., 42001,
тел. (096) 230-39-53, (096) 230-39-57

...досвідчений агроном-розсадниковод надішле поштою саджанці великоплідних, високоврожайних, морозостійких сортів горіха фундук, грецький, винограду, кизилу, айви, інжиру, гранату, персика, абрикоса, груші, яблуні.

а/с 26, м. Кіровоград-19, 25019,
тел. (066) 220-70-68

...саджанці, чубуки елітних столових, технічних, безкісточкових сортів винограду. Шедеври вітчизняної та іноземної селекції суниці: ремонтантної, шпалерної, надранньої, з рожевими та червоними квітками. Найкращі сорти великоплідної малини. Ожина безколючкова, жимолость, фундук, калина, лимонник, актинідія, чорниця канадська, смородина, аґрус. Конверт – каталог.

О.М. Онищенко ,
вул. Санітарна 19, м. Запоріжжя, 69118,
тел. (066)-755-50-38 E-mail:o-naslada@mail.ru

...саджанці великоплідної суниці Чамора Тарусі (до 100 грн.). 10 сортів суниці безперервного плодоношення. Саджанці і сухі ягоди ожини, малини, кизилу, зізіфусу. Конверт – каталог.

Наталія Андріївна Буря,
а/с 144, м. Красноперекопськ,
тел. (096) 375-60-18

...саджанці троянд для всіх кліматичних регіонів України, блакитні, зелені, двоколірні, смугасті та інші. Саджанці шипшини. Для кольорового каталога надсилайте конверт, марки на 2,2 грн.

А.Я. Береза,
а/с 238, м. Красноармійськ-7, Донецька обл., 85307,
тел. (066) 345-69-72

...саджанці, чубуки винограду. Недорого. Опт. Каталог.

Е.М. Олефір,
вул. Авраменка, 18-84, м. Запоріжжя, 69120,
тел. (0612) 67-49-53, (066) 772-58-89

...саджанці суниці Чамора Тарусі і Маршал Люкс (найбільш великоплідна в колекції).

С.Ю. Рябов,
а/с 9, м. Пирятин, Полтавська обл., 37000,
тел. (063) 306-37-38

...насіння і саджанці з власної колекції. Каталог – великий конверт з марками на 2,2 грн.

О.І. Джус,
с. М. Крушлинці, Вінницький р-н,
Вінницька обл., 23242

...продаю цибулини жовтого нарциса 1–1,5 грн.
Тел. (0619) 41-55-86

...вроздріб та оптом. Саджанці великоплідної суниці звичайного і постійного плодоношення; малини, ожини, смородини, аґрусу. Насіння айстр та городніх культур.

О.Ю. Савейко,
с. Хорішки, Козельщинський р-н,
Полтавська обл., 39112,
тел. (096) 771-24-75

...травоїдних поросят – угорську пухову мангалицю. Різних окрасів.

Володимир,
м. Тернопіль, тел. (067) 352-17-80

...нові великоплідні сорти садових культур та інше. Каталог – великий конверт з марками на 2 грн. 20 коп.

В.М. Головатенко,
с. М. Крушлинці, Вінницький р-н, Вінницька обл., 23242

...саджанці – декоративні багаторічники і цибулинні недорого. Конверт – каталог.

Ярослава Михайлівна Тиркус,
вул. Бакинська, 25/1, м. Львів, 79022

...продам врожайні вітчизняні та зарубіжні сорти картоплі – до 3 кг з куща. Каталог у вашому конверті.

Валентина Симоненко,
с. Короп`є, Козелецький р-н,
Чернігівська обл., 17022,
тел. (066) 344-45-00

...чистопородні мангали, королівські кармали.

П.М. Коломієць,
с. Журавка, Черкаська обл.,
тел. (096) 338-45-43, (099) 047-77-37

...саджанці кращих великоплідних високоврожайних сортів чорної і червоної смородини, аґрусу. Конверт – каталог.

М.В. Капля,
вул. Хоменка, 26, кв. 36, м. Черкаси, 18008,
тел. (0472) 63-26-51, тел. (067) 439-12-80

...безкоштовно опис і схему нового високоефективного вітродвигуна.

п/с 4, м. Тараща, Київська обл., 09500,
тел. (097) 140-36-53

...актинідію, журавлину (клюкву) садову, жимолость їстівну, рододендрони, магнолію, півонію деревовидну, вейгелу, гортензію та інше. Конверт – каталог.

Віктор Ігорович Серняк,
вул. Зелена, 4/26, м. Жидачів, Львівська обл., 81700,
тел. (097) 493-74-22

...чубуки, саджанці комплексностійких сортів винограду. Урожайні сорти суниці садової. Конверт – каталог.

Ольга Вікторівна Пояреля,
просп. Дзержинського, 32, м. Донецьк, 83014,
тел. (0622) 97-18-57, (095) 380-82-62

...інжир. Технологія вирощування. Консультації. Конверт – каталог.

Богдан Михайлович Гаморак,
вул. Шевченка, 12/13, м. Тлумач,
Івано-Франківська обл., 78000,
тел. (096) 777-98-40, (03479) 2-24-98

...картоплю – 150 сортів світової селекції.

Анатолій Миколайович Дзюба,
с. Ковтунове, Шосткинський р-н,Сумська обл.,
тел. (066) 813-43-43, (098) 597-17-19

...продам чистопородних поросят породи мангал та кармал.

Житомирська обл.,
тел. (06344) 9-63-81, (04145) 7-22-84

...суниці: Ольвія, Ерліглоу, Машенька, Ерос, Королева Єлизавета та ін. Конверт – каталог.

Станіслав Антонович Кусторовський,
вул. К. Маркса,24, кв. 21, м. Шепетівка,
Хмельницька обл., 30400,
тел. (03840) 5-45-59, (068) 204-15-77, kustst@ukr.net

...молодняк шиншили, шкурки.

м. Конотоп, тел. (067) 258-59-33

...реалізую за помірними цінами саджанці та чубуки винограду різних сортів і строків достигання. Конверт – каталог.

В.І. Пришляк,
вул. Скоробрехи, 5, смт Маньківка, Черкаська обл., 20100,
тел. (04748) 612-07

...саджанці морозостійкого винограду, актинідії, жимолості, кизилу, аґрусу, малини, смородини, ожини, гумі, барбарису, суниці садової, суниці лісової та ін. Декоративні кущі та ліани. Підписаний конверт – каталог.

Олександр Федорович Дейцев,
вул. Жовтнева, 137, с. Садки, Кременчуцький р-н,
Полтавська обл., 39764,
тел. (066) 222-01-77

...саджанці і чубуки новітніх комплексностійких сортів винограду селекції Капелюшного, Крайнова, Загорулько та ін. Конверт – каталог.

Володимир Аполлінарійович Шпак,
вул. 60 років Жовтня, 55-а, м. Карлівка,
Полтавська обл., 39500,
тел. (05346) 2-46-47, (050) 304-15-42
E-mail:shpakvino@mail.ru

...шиншили дорослі і молодняк.

Тел. (050) 98-205-90

...поросят породи мангал та пікінес.

Тел. (050) 056-92-99, (096) 930-44-26

...саджанці для карликових садів. Вегетативні підщепи. Пуміселект.

П. Медолиз,
тел. (097) 261-36-23

...реалізуємо чистопородних поросят м`ясного напрямку: п`єтрен, стегново-беконні, травоїдні – мангали.

Тел. (04849) 6-19-81, (097) 271-91-12

...лимон Павловський. Глина голуба, кембрійська – лікувальна. Іван-чай та інші лікарські трави. Мурайя, фейхоа, насіння банана. Каліфорнійський черв`як. Міцелій грибів лісових та домашніх. Як боротися з надлишком ваги, алкоголізмом, нікотиновою та наркотичною залежністю, Як легко видалити пеньки із саду.

Б.А. Карпич,
а/с 32, м. Харків, 61052

У номері:

„ДІМ, САД, ГОРОД“
виробничо-практичний журнал
№8, серпень, 2010 р.
Головний редактор
М.І. Халимоненко
Головний художник
Т.П. Колодницька
Заступники головного редактора
Б.К.Донгаш, І.Ф.Куштенко
Зав.відділами
А.М.Капітульська, О.В.Кисленко
Літературний редактор
А.М.Капітульська
Дизайн, верстка **Н.Х.Дець**
Комерційний директор **Г.А.Донець,**
Реклама **Н.В.Васильєва,**
тел.: (044) 222-93-17,
тел.: (044) 223-38-17,
E-mail:vgt@i.com.ua
Оголошення **О.К.Шевченко**
223-22-58
E-mail:reclama@dimsadgorod.com
Розповсюдження, маркетинг
Т.І.Лазебник
тел.: 223-22-58, 221-68-08
E-mail: lazebnik@dimsadgorod.com
www.dimsadgorod.com

Видання зареєстровано, серія КВ,
№ 3536 від 3.10.98
Підписано до друку 22.07.2010 р.
Загальний тираж 141 035 прим.
Ціна договірна.
Адреса редакції та видавця:
вул. Академіка Заболотного, 19,
Київ, 03680, МСП-680.
Тел.: (044) 223-69-11,
(044) 223-69-12,
факс/автомат: 223-22-59
E-mail: dsg@dimsadgorod.com

Комп'ютерний набір, верстку зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город».

Надруковано у друкарні Видавничий Дім "Високий замок".
м. Львів, вул. Вол. Великого, 2.
Тел.: (032) 237-47-02

09-12 листопада 2010 р.

Україна, Київ
Міжнародний виставковий центр
Броварський пр-т, 15
Ⓜ "Лівобережна"

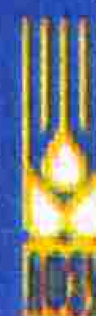
агро форум 2010

VII Міжнародна агропромислова виставка

технології та обладнання.
сільськогосподарська техніка

кормовиробництво та ветеринарія

XIII Агропромислова виставка
"Фермер України"

Форум проводиться за підтримки:
Міністерства аграрної політики України
Міністерства промислової політики України

Організатори:
Асоціація фермерів
та приватних землевласників України
ТОВ "Міжнародний виставковий центр"
ТОВ "Експо-Центр "Господар"

ТОВ "Міжнародний виставковий центр"
02660, Київ, Броварський пр-т, 15
☎ (044) 201-1168, 201-1166
e-mail: elenar@iec-expo.com.ua
www.tech-expo.com.ua

ТОВ "Експо-центр "Господар"
01010, Київ, вул. Суворова, 9
☎ (044) 501-7823, 254-5273
e-mail: farmexpo@ukr.net
www.agroexpo.net

Генеральний медіа-партнер: Спеціальний медіа-партнер: Технічний партнер:

Інформаційна підтримка:

